

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

*Матеріали XIV-ої Міжнародної науково-практичної
конференції (07 жовтня 2021 р., м.Валлетта,
(Мальта), дистанційно)*

2021 р.

Міжнародний економічний інститут (Есеніце, Чехія)
Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)**
**Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ,
Україна)**
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

*Матеріали XIV-ої Міжнародної науково-
практичної конференції*
*(07 жовтня 2021 р., м. Валлетта (Мальта),
дистанційно)*

2021 р

International Economic Institute s.r.o. (Jesenice, Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
**Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of
Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)**
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine"
(Kyiv, Ukraine)
within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

**MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF
SCIENCE: STATUS, PROBLEMS,
DEVELOPMENT TRENDS**

*Materials of the 14th International Scientific
and Practical Conference
October 7, 2021, Valletta (Malta), remotely*

2021

*Матеріали XIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 жовтня 2021 р., м. Валлетта (Мальта), дистанційно)*

УДК 001.3-048.35:0/9](06)
С91

*Матеріали конференції індексуються у
міжнародній пошуковій системі Google Scholar*

Редакційна колегія:

Є.О. Романенко (голова) д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України, *І.В. Жукова* (заступник голови) канд. н. держ. упр., доц., *О.М. Непомнящий* (заступник голови) д-р держ. упр., проф., Заслужений будівельник України, *О.І. Дацій* (заступник голови) д-р економ. н., проф., Заслужений працівник освіти України, *В.Л. Федоренко* (заступник голови) д-р юр. н., проф., Заслужений юрист України, *О.М. Макаренко* (заступник голови) д-р мед. н., *Маркета Павлова* (заступник голови)

Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Валлетта, 07 жовтня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Валлетта: ГО «ВАДНД», 2021. 164 с.

У матеріалах XIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції висвітлені: проблемні аспекти комунікативної взаємодії громадянського суспільства та публічної влади; питання визначення основних аспектів з якісного поліпшення процесу надання адміністративних послуг у нашій країні; дослідження ефективності проведення семінарського заняття, що залежить від методичної тактики дій викладача; перспективні напрями формування та розвитку міжнародного гуманітарного права; особливості дослідження рівня та структури професійної захворюваності у працівників сучасного гірничо-металургійного комплексу тощо.

Матеріали будуть цікаві науковцям, громадсько-політичним діячам, студентам, а також, усім, хто цікавиться розвитком української держави і світовим досвідом реалізації інноваційних процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

© автори, 2021

© Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління», 2021

© Громадська організація «Асоціація науковців України», 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.	11
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА	
Романенко Є.О. <i>СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ НА УКРАЇНІ</i>	11
Піashko O., Fedorenko M.V. <i>HISTORICISM AS A WORLDVIEW METHODOLOGICAL PRINCIPLE STATE AND LEGAL RESEARCH</i>	18
Бень Я.В. <i>МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПАРТИСИПАТОРНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ</i>	25
Блищавенко Ю.В. <i>ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА КУРОРТНИХ МІСТ</i>	31
Вінтоник С.В. <i>УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ</i>	35
Воробйова Т.А. <i>ПРОГРАМИ ОБМІНУ США ЯК РІЗНОВИД МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ</i>	39

- Грушовська В.М.** 43
*СУЧАСНІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ
УПРАВЛІННІ: АДАПТАЦІЯ ДО ЄС*
- Діжак Т.Ю.** 47
*УПРАВЛІННЯ КОМПЕТЕНТІСНИМ РОЗВИТКОМ
КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ*
- Дуніна І.Ю.** 51
*УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ТА
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ*
- Лук'янець Є.Ю.** 55
*ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ПУБЛІЧНОГО
ВРЯДУВАННЯ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ В УКРАЇНІ*
- Матюшенко Л.А.** 58
*ВЗАЄМОДІЯ – ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД*
- Осинський Д.С.** 62
*РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ
ПРОТИДІЇ ОНКОЛОГІЧНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ В
УКРАЇНІ*
- Статівка Н.В., Бублій М.П., Васильковський О.Т.** 66
*ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВОЮ
МОТИВАЦІЄЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ*
- Чень Сюй** 70
*ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС ЩОДО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ*

Шляхтіна Г.В. 75
*ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПРОФЕСІЙНИЙ
РОЗВИТОК ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ*

Щербак М.О. 82
*ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ
МЕДИЧНИМ ЗАКЛАДОМ ПІДВИЩЕНОЇ КОМФОРТНОСТІ
ТА ЯКОСТІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ*

Яремчук О.А. 86
*НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ, КУЛЬТУРНА
САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА РЕАЛІЗМ ПРИНЦИПІВ
ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДЕРЖАВНІЙ ЕТНОПОЛІТИЦІ*

СЕКЦІЯ 2. 89

**СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Ковальова Н.М., Фоя О.А. 89
*ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТІВ ЕКСПЕРТНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 13.6.
«ДОСЛІДЖЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОМЕРЦІЙНИМИ
(ФІРМОВИМИ) НАЙМЕНУВАННЯМИ, ТОРГОВЕЛЬНИМИ
МАРКАМИ (ЗНАКАМИ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ),
ГЕОГРАФІЧНИМИ ЗАЗНАЧЕННЯМИ»*

Федоренко В.Л., Коваленко В.В., Чабанець Т.М. 96
*СИЛЬНІ І СЛАБКІ ЕЛЕМЕНТИ СЛОВЕСНИХ
ПОЗНАЧЕНЬ ПРИ ЕКСПЕРТНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ
ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК (ЗНАКІВ ДЛЯ ТОВАРІВ І
ПОСЛУГ)*

СЕКЦІЯ 3.

102

ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Кітріш К.Ю., Трушкіна Н.В.

102

*ПРОЗОРИСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАНЬ*

Побер І.М., Леонов Я.В.

108

*УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ*

СЕКЦІЯ 4.

112

СУЧАСНІ АВІАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Ivanenko K.O.

112

*FIBERGLASS REINFORCED WITH CARBON
NANOTUBES FOR UNMANNED AERIAL PLANE*

СЕКЦІЯ 5.

118

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Голобородов Д.Ю.

118

*РЕАЛІЗАЦІЯ МУЗИКАНТАМИ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ
ПІД ЧАС КАРАНТИНУ В КОНТЕКСТІ
МУЛЬТИІНСТРУМЕНТАЛІЗМУ*

СЕКЦІЯ 6. 124

ПРАВО

Выговский О.И. 124

*LEGAL NATURE OF SHARES: THEORETICAL
BACKGROUND AND PRACTICAL APPROACH*

Кикоть В.М. 128

*ГЕНЕЗИС СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ
В УКРАЇНІ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ*

СЕКЦІЯ 7. 132

**ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА,
ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ**

Грачова О.Ю., Новицький В.А., Куляша М.В. 132

*ПРОЯВИ ЕТИЧНИХ ПОРЯДКІВ СУСПІЛЬСТВА У
ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ
«АЛІСА В КРАЇНІ ДИВ» Л.КЕРРОЛА*

Канівець А.Ю. 136

*ІНОЗЕМНА МОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА*

Петриченко В.О., Ховрич М.О. 140

*ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ*

- Саснко Н.В., Созикіна Г.С.** 146
МІСЦЕ ІНЖЕНЕРНОЇ ЕТИКИ В ІНЖЕНЕРНІЙ ОСВІТІ
- Філіппова Л.В.** 152
*ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ХІМІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН
У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ФАРМАЦІЇ*
- Ховрич М.О., Мекшун А.І.** 156
*ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ
МОЛОДІ*

Дорогі друзі та колеги!

Вітаю із виходом матеріалів XIV-ої міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку».

Щомісячні міжнародні конференції розраховані на широке коло фахівців, які мають відношення до різних галузей науки. Безсумнівно, організація наукових заходів сприяє динамічному розвитку ділових і дружніх контактів, реалізації перспективних міжнародних проєктів.

Своїми професійними публікаціями автори матеріалів конференцій надають реальну наукову підтримку у вирішенні багатьох практичних питань в області державного управління, міжнародної економіки, психології, педагогіки, соціології.

Бажаю нових творчих успіхів, благополуччя, міцного здоров'я, великого особистого щастя та найкращих перспектив на кожен подальший день!

**З повагою,
Директор ВГ «Наукові
перспективи», кандидат
наук з державного
управління, доцент**

Жукова І.В.

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений юрист України, Президент,
громадська наукова організація
«Всеукраїнська асамблея докторів наук
з державного управління»
м. Київ, Україна

СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ НА УКРАЇНІ

За оцінками ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я), 2,3 млрд. людей на сьогоднішній є питущими, а Європа має найвищий рівень споживання на душу населення в світі. Всього в світі кожні 20 осіб помирають від алкоголю. У трьох з чотирьох випадків це - чоловіки. 28% смертей, пов'язаних з алкоголем, відбуваються через травму в ДТП, заподіяння самому собі шкоди або насильства. У всьому світі 237 млн. чоловіків і 46 млн. жінок страждають від розладів через вживання алкоголю. При цьому такі розлади більш характерні країнам з високим рівнем доходів. [1] Останнім часом у світі спостерігається зростання продажів безалкогольних напоїв. Особливо ця тенденція посилилася під час карантину. Серед міленіалів та зумерів (покоління, що народилися в останні 20 років минулого століття і після 2000 року) стало модним бути "зацікавленим у тверезості.

Державна служба статистики України оприлюднила дані за 2020 рік щодо частки продажу продовольчих товарів підприємствами роздрібною торгівлі. Найбільшу частину свого

бюджету – 42% – українські домогосподарства витрачають на харчування. Усього у 2020 році було продано продовольчих товарів на 384,1 млрд. гривень, що на 14,1% більше, ніж у 2019 році.

За даними Державної служби статистики, у структурі продажу найбільше займають молоко та продукти молочні – 11,5% (44,3 млрд. гривень), фрукти та овочі, свіжі – 8,2% (31,4 млрд. гривень), м'ясні продукти – 7,0% (26,7 млрд. гривень).

На тютюнові вироби українці за 2020 рік витратили 30,8 млрд. гривень, що становить 8,0% від роздрібного обороту.

Алкогольні напої в структурі продажу займають 15,6% (59,8 млрд. гривень), у тому числі горілка – 4,4% (17,0 млрд. гривень), пиво – 5,3% (20,4 млрд. гривень).[2]

За даними опитування, проведеного Соціологічною групою Рейтинг, 66% опитаних українців вживають алкогольні напої. 33% вживають його рідше, ніж раз на місяць, 26% - кілька разів на місяць, 7% - кілька разів на тиждень, 1% - кожного дня. Попри це 32% опитаних взагалі не вживають алкогольних напоїв. Частіше алкоголь вживають чоловіки, молодь і люди середнього віку та більш забезпечені.

У розрізі статево-вікових груп чоловіки в будь-якому віці споживають алкоголь частіше, ніж жінки. Також молодь частіше вживає алкоголь, незалежно від типу поселення. У містах молодь і люди середнього віку вживають його однаковою мірою.

Найпопулярнішими алкогольними напоями серед опитаних, які вживають алкоголь, є вино (36%) і пиво (29%). Горілку вживають 20%, коньяк – 17%, домашні вина, настойки – 14%, шампанське, ігристі вина – 12%, віскі – 7%, самогон – 6%. Такі напої як сидр, ром, наливки чи настоянки, вермут, коктейлі, джин, лікери вживають 1-2%.

Вино частіше споживають на Заході і в Центрі. Також у Західному регіоні більш поширені домашні вина і настойки та самогон. На Сході частіше обирають горілку. Молодь частіше споживає пиво і вино, люди старшого віку – горілку, коньяк, домашні вина і настоянки, а також самогон. Вино натомість користується популярністю в будь-якому віці. Жінки вдвічі частіше ніж чоловіки споживають вино. Також вони частіше п'ють домашні та ігристі вина. А серед чоловіків найпопулярнішим є пиво (40%), а також горілка (31%). Також чоловіки частіше споживають коньяк, віскі і самогон.

У розрізі статево-вікових груп пиво більше споживають молоді чоловіки, горілку – чоловіки старшого віку. Серед жінок споживання пива також найвище серед молоді. Натомість споживання міцних напоїв (горілки, коньяку), як і домашніх вин, більше серед середньої і старшої вікової категорії. Цікаво, що серед старших коньяк споживають однаковою як чоловіки, так і жінки.

Найчастіше вживають алкоголь на честь свята, або події (67%). Щоб гарно провести час з близькими споживають спиртне 30%, щоб розслабитися, підняти настрій – 24%. Серед інших приводів: щоб насолодитися смаком – 9%, добре підходить до страв – 8%, корисно для здоров'я – 7%, допомагає заснути – 4%.

54% вважають, що існують безпечні дози алкоголю, які нешкідливі для здоров'я, водночас 45% з цим не згодні. Частіше з тим, що є безпечні дози, погоджуються чоловіки. Менш шкідливими алкогольними напоями кожен третій опитаний назвав вино, кожен п'ятий – домашні вина. Лише 10% вважають, що менш шкідливим алкоголем є горілка, 8% - пиво, 6-7% - називали коньяк та самогон. Чверть переконані, що усі алкогольні напої шкідливі. Частіше таку думку висловлюють молодші респонденти. Жінки менш шкідливим напоєм назвали вина, а також домашні вина і настойки.

Відповідно чоловіки менш шкідливим вважають горілку, пиво, самогон.[3]

За 2020 рік українці стали пити більше коньяку: його продажі в Україні зросли на 8,1%. Так, за 9 місяців 2020 року українці накупили у роздріб коньяку на 3,9 млрд. грн. У перерахунку на абсолютний алкоголь обсяг роздрібного продажу коньяку протягом звітного періоду становив 596 тис. дал.

Протягом звітного періоду найбільше купили коньяку у роздріб жителі столиці — 122 тис. дал. На другому місці — жителі Дніпропетровської області із показником у 68,6 тис. дал. Чимало коньяку придбали жителі Одещини — 53,9 тис. дал., посівши третє місце у списку.

На четвертому та п'ятому місці жителі Харківської та Київської областей, які купили 12,5 тис. дал. та 11 тис. дал. коньяку відповідно.

Дані Держстатистики свідчать також про те, що за рік жителі столиці збільшили споживання коньяку на 8,7%, жителі Дніпропетровщини — на 13,7%, Одещини — на 8%, Харківщини – на 12,6%.

Додамо, що українці за 2020 рік здебільшого надавали перевагу вітчизняному алкоголю. Частка продажу алкогольних напоїв вітчизняного виробництва становить 72,9%. На думку експертів, українці надають перевагу вітчизняним виробникам алкоголю через його високу якість, помірну ціну, а також швидке реагування на популярні світові тренди.[4]

На тлі зростання цін на продукти в Міністерстві розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства запропонували підвищити ціни на алкоголь. Йдеться як про роздрібні, так і про оптові ціни. Причому підвищення цін торкнеться майже всього асортименту напоїв. Згідно з повідомленням прес-служби відомства, найменше подорожчас

міцний алкоголь. Ціни на горілку пропонується підвищити на 6,2%, на віскі, ром і джин – на 5,9%, на коньяк – на 5,5%. Найбільше ціни виростуть на сидр, вермути і вина з додаванням рослинних або ароматичних екстрактів. Вони стануть дорожче на 8,2-34,2%.

При цьому підвищення роздрібних цін на натуральні виноградні вина, ігристі вина і газовані винні напої не планується.[5]

Зниження споживання вина у світі сталося через обмеження роботи барів і ресторанів, зменшення числа туристичних поїздок під час пандемії коронавірусу. Міжнародна організація виноградарства та виноробства (OIV) повідомила, що світове споживання вина в 2020 році знизилося на 3% у порівнянні з 2019 роком, досягши мінімуму з 2002 року.

Світове споживання вина в 2020 році оцінюється у 234 млн. гектолітрів (цей об'єм, еквівалентний найглибшому у світі озеру Байкал), що на 3% менше, ніж у 2019 році. Найзначніше споживання вина знизилося в Китаї (-17,4%) і ПАР (-19,4%). Найбільше споживання вина - в Бразилії (+18,4%). При цьому світові площі, відведені під виноградники, не змінюються з 2017 року (7,3 млн. га), а виробництво вина у світі в 2020 році у порівнянні з 2019 роком зросло на 1%, до 260 млн. гектолітрів.[6.]

Таким чином у період карантину в Україні зростання продажів міцного алкоголю, склало близько 4-5%. Згідно з показниками Держстату, значно збільшився імпорт закордонного вина, крім того, вітчизняні компанії стали виробляти більше горілки та коньяку.

Рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я світовим лідерам обмежити доступ до спиртного на час пандемії (вживання алкоголю може лише збільшити ризик заразитися Covid-19 та погіршити стан уже інфікованих) так рекомендаціями й залишились.

До слова, науковці назвали періоди в житті, коли найбільш небезпечно вживати алкоголь. Зокрема, йдеться про час від зачаття до народження, з 15 до 19 років, а також після 65 років. Вчені наголошують, що вплив спиртного на організм у ці моменти може спровокувати серйозні когнітивні проблеми та психічні розлади. А для людей літнього віку алкоголь ще й один з найсерйозніших чинників розвитку деменції.[7; 8; 9; 10; 11]

Також вчені з'ясували, що затяжний карантин сприяє запоюм. Дослідники підтвердили, що збільшення часу, проведеного вдома, є фактором життєвого стресу, який впливає на вживання алкоголю. І пандемія коронавірусу посилила цей процес.

Список використаних джерел:

1. Е.А.Романенко Рынок алкоголя в Украине//Materials of the IV International Scientific-Practical Conference «Integration of the Scientific Community to the Global Challenges of Our Time». In two volumes. Volume I – Sapporo, Japan: Regional Academy of Management, 2019. – p.82-87.

2. У Держстаті підраховали, скільки українці витрачають на їжу та алкоголь. <https://ua.news/ua/v-gosstate-soobshhyly-kakogo-alkogolnogo-napytka-ukrayntsy-staly-bolshe-pyt/>.

3. Опитування показало, скільки українців щодня вживають алкоголь <https://ua.news/ua/opros-pokazal-skolko-ukrayntsev-ezhednevno-upotreblyayut-alkogol/>.

4. У Держстаті повідомили, якого алкогольного напою українці стали більше пити. https://ua.news/ua/v-gosstate-soobshhyly-kakogo-alkogolnogo-napytka-ukrayntsy-staly-bolshe-pyt.

5. Кабміні анонсували підвищення цін на алкоголь: які напої найбільше подорожчають . <https://ua.news/ua/v-kabmine-anonsirovali-povyshenie-tsen-na-alkogol-kakie-napitki-bolshe-vsego-podorozhayut/>.

6. П'яти стали менше. Світове споживання вина впало до рівня 2002.

<https://ua.news/ua/pyt-staly-menshe-myrovoe-potreblenye-vyna-upalo-do-urovnya-2002-goda/>.

7. Стало відомо, скільки алкоголю випили українці цього року <https://glavcom.ua/economics/finances/stalo-vidomo-skilki-alkogolju-vipili-ukrajintsi-tsogo-roku-727033.html/>

8. Євген Романенко, Ірина Жукова Державна підтримка виноградарства та виноробства. Наукові перспективи. – № 4(10) 2021. – с. 11-19.

9. Іван Бахов, Євген Романенко , Ірина Жукова, Анастасія Пасько САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНІ ВИМОГИ ДО ПРИМІЩЕННЯ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ. *Наукові перспективи.* – № 4(10) 2021. – с. 309-317.

10. Чалюк Ю. О. PEST-аналіз причин міграції населення до країн Євросоюзу. Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку». Вип. 49. 2020. С.61–67. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/49_2020_ukr/14.pdf

11. Чалюк Ю. О. Індекси як критерії оцінки міжнародної соціально-економічної динаміки. Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 31. 2020. С.133–140. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/31_2020ua/24.pdf

Iliashko O.
Candidate of Juridical Sciences,
Director,
*Educational-Scientific Humanitarian
Institute of the V. I. Vernadsky Taurida National University
Kyiv, Ukraine*

Fedorenko M.V.
Graduate student,
*Humanities Institute of the V. I. Vernadsky Taurida National
University,
Kyiv, Ukraine*

HISTORICISM AS A WORLDVIEW METHODOLOGICAL PRINCIPLE STATE AND LEGAL RESEARCH

As you know, the historical method is a traditional method of socio-humanitarian research. It is interconnected with the worldview principle of historicism, which involves the study of the phenomena of existence through "the prism of structural and functional processes of their origin (formation) and change (development and improvement) throughout their existence." [1, c. 36]. That is, it is a study of individual phenomena, phenomena, processes, statuses, regimes, etc. in a particular time and space. In this regard, A. Toynbee wrote in his famous work "Knowledge of History" (1934-1961): "*In every era and in any society, the study and knowledge of history, as well as any other social activity, is subject to the prevailing trends of this time and places*" [2, c.14].

At the same time, it is important for researchers to take into account not only the historical figures and circumstances in which the genesis and evolution of the object of study took place, be it the form of the state, civil service, etc., but also the competition of

ideologies, doctrines and theories. F. Brodel wrote about this paradigm as follows: "... *continuity* or *discontinuity*. The struggle of ideas that it provokes is most likely due to the fact that the pluralism of historical time is not often taken into account" [3, 93]. Instead, the course and results of certain state-building and law-making processes, in particular the transformation of civil service from aristocratic privilege to constitutional law, was due to the victory of values and principles of constitutionalism, natural human rights and freedoms and the rule of law over the monarchy's omnipotence.

The study of the issues of rational and fair organization of power, given the historical traditions, has long worried thinkers of antiquity. Plato, Aristotle, Cicero, Titus Livy and other Greek and Roman thinkers constantly appeal in their works to specific historical epochs, figures and events that are associated with the so-called "Golden Age". A particularly popular methodological technique in the works of thinkers was the appeal to the history of statesmen and military figures of the past, including the mythical ones. Similar techniques have been transferred from antiquity to the present. "The life of every public figure belongs to history and gives it the feature that allows us to enter directly into the very depths of people's lives..." [4, с. 1], as the historian P. Lebedev wrote.

At the same time, we can agree with J. Reichel, who noted that "the Greeks, in order to appropriate the products of the best things, works of art and science, despised other peoples, and thus diminished their due respect; The Romans, out of pride for their victories, only described the wars, omitting all other cases worthy of historical description. Moreover, ancient writers seldom compiled a General History, but either described the adventures of one or not many peoples, or declared one or more wars, many examples of which are found in the goods of Herodotus, Tacitus, Polybius, Diodorus of Sicily, and other". [5, с. 2-3].

After the decline of the Roman Empire, the achievements of the latter, especially Roman law, began to be used in nascent civilizations. As M. Krylov wrote, *"Rome was put to an end beyond which its history should not have gone. It collapsed - and from its antiquity, and from external shocks, and its collapse gave the first Political and Civic existence of the new world... On the ancient soil of Rome, native, classical, once rich, but eventually decayed, Roman Jurisprudence flourishes again"* [6, с. 13, 16]. The reception of Roman law in Western Europe through the Roman Catholic Church and in Eastern Europe through Byzantium and Orthodoxy became the historic bridge that linked the values of Antiquity to the growing

During the early Middle Ages, starting from the 10th century, various historical chronicles became popular, which directly or indirectly described the peculiarities of the organization of church and secular power in Byzantium and the then countries of Western and Eastern Europe. In particular, the status of the Catholic Church, the Knights and the order of service in them, and so on. The most famous for contemporaries of such studies are such chronicles as: "History of the Franks" by G. Tursky, which describes the process of establishing the state of the Franks in the VI century [7]; "On Royal Duties", written in the VIII century. J. Orleansky [8]; L. Deacon's "History", in which he describes the "Roman history" and the relationship of Byzantium with the Scythians and Slavic tribes, which were accompanied by endless wars [9]; eloquent "Chronicle of the conquest of Constantinople", written by R. de Clary in the XIII century [10]; "Memoirs" by F. de Commin, written in the end. XV century and translated into most European languages [11], etc.

At the same time, the beginning of the methodology of state and legal research was influenced, first of all, by the works of such Renaissance thinkers as N. Machiavelli, J. Boden, and others devoted to the formation of states and law in the historical context.

Written in the 16th century, they gave a new meaning to the ideological methodological principle of historicism and, on the eve of the 17th century "scientific revolution", became a prologue to state and legal research that revealed state formation as a continuous historical process, with its achievements and miscalculations.

N. Machiavelli's world-famous work is still the work "Prince" [12]. But, in the context of our study, we should mention no less significant work of this thinker - "History of Florence" (1532), in which N. Machiavelli describes the rise from 1434 to power in Florence of the Medici. However, the advantage of this work is that its author in the first book summarizes the events that took place in Italy from the fall of the Roman Empire until 1434, and preceded the history of the reign of the Medici dynasty in Florence.

This book begins with N. Machiavelli's statement about the causal links of the fall of the Roman Empire under the pressure of barbarians, and facilitating their conquest by the fact that the Roman emperors "*... left Rome, their ancient capital, and moved to Constantinople, thus weakening the western part empire; now they paid less attention to it and thus opened it to rob both their subordinates and barbarians*" [13, c. 12]. This work by N. Machiavelli, in our opinion, established historicism as an important principle in the study of state and legal phenomena.

A similar story applies to the scientific heritage of J. Boden, known primarily as the author of "Six Books on Power" (1576), thanks to which and from the criticism of which arose the doctrine of the constitutional state (J. Locke, J. Mill, A. Siyes), A. de Tocqueville, etc.). However, ten years earlier, J. Boden published "Methodus ad facilem historiarum cognitionem" - "Method of easy study of history", which during the life of the author survived two editions in 1566 and 1572, and introduced him to the circle of the most famous thinkers in Western Europe. This book became a

prologue to the "Six Books on Power" and, following N. Machiavelli, glorified historicism as an important worldview method of the researcher of state and legal phenomena.

In the first part of the "Method" J. Boden explores the question of what is history and how many births in it; about the order of reading history; how topos of historical works should be distributed; about the choice of historians and about the correct assessment of history. In particular, J. Boden noted that from the history of "... we collect the laws of antiquity scattered here and there, in order to include them in this work as well. In addition, the best part of common law is hidden in what historians have written, and it distinguishes what has the greatest weight and significance for the fairest assessment of laws: the customs of peoples, the origin of all states, their development, structure, change and death. This is the best justification for our "Method", because history usually does not bear fruit more abundant than information about the structure of the state" [7, c. 46]. Obviously, history remains a source of the best knowledge about the organization and functioning of not only states but also civil service corps.

The development of the worldview principle of historicism in the knowledge of state and legal phenomena was facilitated by the work of Lord Bolingbroke "Letters on the Study and Benefit of History" (1735). In it, the thinker noted that "... history is a philosophy that teaches us by example" [15, c. 11].

This indicates that the methodological principle of historicism for the study of state and legal phenomena has been established since antiquity and has retained its research potential to this day. This methodological principle involves the study of legal phenomena, phenomena, regimes, statuses, etc., taking into account the many factors that led to their genesis and evolution, and also reveals their essence (origin), features of historical transits and prospects for further development. Princes of historicism received. This principle was embodied in a system of

methods: historical-dogmatic, historical-legal, historically comparative, and others.

References:

1. Федоренко В.Л. Методологія сучасних конституційно-правових досліджень в Україні: наук. доповідь. НАПрН України, Київський регіональний центр. Київ: Ліра, 2015. 64 с.
2. Тойнби А. Дж. Постижение истории: Пер. с англ. Состав.: Огурцов А.П.; вступ. стат. Уколовой В.И.; Закл. ст. Рошковского Е.Б. Москва: Прогресс, 1991. 736 с.
3. Бродель Ф. Очерки истории. Пер. с франц. Э. Орловой. 2-е изд. Москва: Академ. Проект, 2017. 223 с.
4. Лебедев П. Опыт разработки новейшей русской истории по неизданным источникам. I. Графы Никита и Петр Панины. Санктпетербург: В типограф. Товарищ. «Общественная Польза», 1863. V, 375 с.
5. Рейхель И.Г. Истрия о знатнейших европейских государствах с кратким введением в Древнюю историю, продолжающаяся до нынешних времен. Пер. с лат. М. Падерин. Москва: В Универит. Типограф. у Н. Новикова, 1788. [16], 514 с.
6. Крылов Н. Об историческом значении Римского права в области наук юридических. Речь, произнесенная в торжественном собрании Императорского Московского Университета 11 июня 1858 г. Москва: В Университетской Типографии, 1838. 66 с.
7. Турский Г. История франков. Изд. подгот. В.Д. Савукова. Москва: «Наука», 1987. 462 с.
8. Диякон Л. История. Пер. М.М. Копыленко. Статья М.Я. Сюзюмова. Отв. ред. Г.Г. Литаврин. Москва: изд-во «Наука», 1988. 239 с.
9. Клари Р. де. Завоевание Константинополя. Пер. статья и комментарии М.А. Заборова. Москва: Изд-во «Наука», 1986. 175 с.

10. Коммин де Ф. Мемуары. Перевод и стат. с примеч. Ю.П. Малинина. Иосква: Изд-во «Наука», 1986. 496 с.

11. Макиявелли Н. Князь (*IL PRINCIPE*). Пер. с итал. С.М. Роговина. Москва: Изд. Н.Н. Ключкова, 1910. 127 с.

12. Боден Ж. Метод легкого чтения историй: в 3 т. Пер. с лат., науч. ст. коммент., сост. Указ. И.В. Кривушина и Е.С. Кривушиной; Нац. исслед. Ун-т «Высшая школа эконом.». Том I. Что есть исторический жанр. Москва: Изд. дом Высш. школы эконом., 2018. 550 с. [2].

13. Болингброк. Письма об изучении и пользе истории. Пер. С.М. Берковский, А.Т. Парфенова, А.С. Розенцвейг. Примеч. Ф.Н. Арковского, Т.А. Павловой. Стат. и общ. ред. М.А. Барга. Москва: Изд-во «Наука», 1978. С. 11. (359 с.).

Бень Я.В.

аспірант кафедри публічного управління
та публічної служби,

*Науково-дослідний інститут публічного управління та
державної служби Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПАРТИСІПАТОРНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Сучасна наука публічного управління досягла значних успіхів у пізнанні явищ, феноменів, режимів, статусів, механізмів і процедур у сфері державного управління та місцевого самоврядування завдяки формуванню ефективної наукової методології. Ця методологія стала результатом розвитку, починаючи із XIX ст., державно-правової науки, частина якої виокремилась на межі XX ст. в науку адміністративного права, а менше ніж за століття в науку державного управління, що нині еволюціонує в науку публічного управління. При цьому, одним із традиційних предметів науки державного (публічного) управління залишаються проблеми залучення громадськості до участі в місцевому самоврядуванні в міжелекторальний період.

Однією з найбільш давніх, дискусійних і важливих проблем у цивілізаційній історії Заходу залишається проблема пізнання сутності та змісту феномену демократії з часів її виникнення в Античності до сьогодення та її призначення в суспільстві та державі. При цьому, погодимось із В. Сергеевичем, який у своїй праці «Задача і метода державних наук» (1871 р.), підтримуючи фундатора науки державного

управління Л. Штейна, писав, що «явища державного та суспільного життя до такого ступеню взаємно дотичні, що не можуть вивчатися ні однієї хвилини окремо, без шкоди для результатів вивчення» [1, с. 32]. Продовжуючи думку В. Сергєєвича, вбачаємо, що феномен демократії сприяв закріпленню правових зв'язків між державою, суспільством та громадянином у сфері публічного управління. Механізми демократії дозволили, починаючи з Афінської республіки в IV ст., формувати публічну владу виборним шляхом, а діяльність обраних урядовців поставити під контроль громадян-виборців.

При цьому, демократія участі, на наше переконання, була первинною формою залучення громадян до управління державними справами іще з часів Античності та Середньовіччя, до виокремлення та конституювання в кін. XVIII ст. - XIX ст. виборів, референдумів і парламентаризму. Також відзначимо, що механізми партисипаторної демократії були і залишаються найбільш ефективними у місцевому самоврядуванні.

Так, на час відокремлення місцевого самоврядування від центральної влади у XVIII ст., коли «... англійське *selfgovernment* напрацювало систему *посад і податків*, урегульованих законом» [2, с. 752], жителі англійських громад брали участь в обранні таких посадових осіб місцевого самоврядування, як шериф, лорд-намісник, мировий суддя, коронера, констебеля. Що ж стосується економічного самоврядування в тогочасних англійських громадах, то Р. Гнейст писав, що «... центром обтяження економічного самоврядування є *система місцевих податків*» [2, с. 756]. При цьому, і обрання посадових осіб місцевого самоврядування, і формування місцевих бюджетів в Англії у XVIII ст. здійснювалося за участі жителів відповідних громад.

Відокремлення місцеве самоврядування від центральної

влади і його подальший розвиток сприяли розвиткові територіальних громад, громадянського суспільства в цілому та демократії участі. Остання, на наш погляд, з самого початку істотно відрізнялась від виборів, референдумів і парламентаризму, які утвердились, як складова політичного ландшафту, інститути реалізації публічної влади. Натомість, демократія участі була рефлексією на прагнення жителів приймати участь у вирішенні насамперед суспільних і економічних проблем громади. Лише в кін. ХХ ст., з посиленням тенденцій децентралізації та субсидіарності місцевого самоврядування в Європі, США, Канаді та інших державах партисипаторна демократія на місцевого рівні застосовується й щодо окремих політичних питань. У першу чергу, це стосується моделей взаємовідносин із центральною владою.

Очевидно, що партисипація на сьогодні є самостійним видом демократії, який відрізняється від безпосереднього та представницького народовладдя та, одночасно з цим, взаємодіє з ними, утворюючи політико-правовий і управлінський дизайн України і інших держав світу. Пізнання партисипаторної демократії означає розкриття її потенціалу для потреб публічного управління на місцевому та загальнодержавному рівні. Це ж, у свою чергу, вимагає зважених методологічних і методичних підходів, які є самостійним предметом наукових досліджень.

Зазначимо, що методологія наукового дослідження є важливим інструментарієм логічного формування та поширення цінності наукових знань і світоглядних принципів дослідників у публічно-управлінську практику. Адже, ключовою ознакою сучасних управлінських процесів є їх наукоємкість. Емпіричний досвід публічного управління на сьогодні не вбачається достатнім, а тим більше «... спостереження, яке полягає в уважному дослідженні

видозмін і взаємних зв'язків явищ і їх сприйняття розумом» [3, с. 273], на сьогодні не дозволяє розв'язувати складні завдання у сфері публічного управління.

Питання методології дослідження публічно-управлінських явищ, процесів, статусів і феноменів за останні 20 років ґрунтовно досліджувався в науці державного (публічного) управління. Зокрема, в «Енциклопедичному словнику з державного управління» науковці пропонують розуміти під методологією «систему способів організації та здійснення теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему – її структуру, логічну організацію. Методологія охоплює три підсистеми: методологію науки (вчення про систему способів організації і здійснення наукового пізнання, а також побудову систем наукових знань), яка поділяється на змістову та формальну методологію; методологію наукового дослідження (систему способів наукового дослідження певних об'єктів), яка поділяється на філософську, загальнонаукову та конкретнонаукову методологію, а також методологію практичної діяльності (систему способів організації та здійснення практичної діяльності)» [4, с. 414].

Учені обґрунтовують і інші визначення та підходи до категорії «методологія» в публічному управлінні. Аналіз і узагальнення відповідних підходів дозволили сформувати авторський підхід до методології дослідження механізмів реалізації демократії участі в публічному управлінні та місцевому самоврядуванні й виявити сутнісні ознаки цієї категорії.

Під методологією, на нашу думку, слід розуміти, у першу чергу, цілісну систему взаємозумовлених і різнорівневих (філософських, загальнонаукових, спеціальних) методів і їх груп, які утворюють диференційований інструментарій пізнання явищ, процесів, статусів і феноменів

публічного управління, включаючи сутність, зміст, механізми і форми використання потенціалу партисипаторної демократії в публічному (державному) управлінні.

Таким чином, методологія дослідження механізму реалізації партисипаторної демократії в публічному управлінні на локальному рівні є «... системою взаємозумовлених, підпорядкованих меті та завданням дослідження, філософських, загальнонаукових і спеціальних методів пізнання сутності та змісту демократії участі та її потенціалу в державному управлінні» [5, с. 231].

Сутнісними ознаками цієї методології є: 1) предметна зумовленість; 2) цілісність і комплексний характер; 3) диференційованість (структурованість) методологічного інструментарію; 4) вичерпність у межах предмету дослідження; 5) інтегральний характер та ін. Ці сутнісні ознаки не є вичерпними і їх ряд може бути продовженим.

Очевидно, що сутність і зміст методології дослідження функціонування механізму участі в забезпеченні права громадян на участь у місцевому самоврядуванні розкривається через систему методологічних принципів і методів, а також через методику їх застосування. Ці та інші питання будуть предметом наших подальших публікацій.

Список використаних джерел:

1. Сергеевич В. Задача и метода государственных наук. Очерки современной политической литературы. Москва: Типограф. Грачева и Ко, 1871. VIII с., 231 с.
2. Гнейст Р. История государственных учреждений Англии (Englische Verfassungsgeschichte). Пер. с нем. С.А. Венгерова. Москва: Типограф. В.Ф. Рихтер, 1885. VI с., 857 с., X с.
3. Ренненкампф Н. Очерки юридической энциклопедии. Киев: В Университ. типогр., 1868. IV, 313 с.

4. Енциклопедичний словник з державного управління. Уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. За ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

5. Бень Я.В. *Методологія наукових досліджень механізмів демократії участі в сфері державного управління в Україні: поняття, зміст, сутнісні ознаки. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2021. № 2 (14). С. 213-223.*

Блищавенко Ю.В.

здобувачка кафедри управління
охороною здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л. Шупика
м. Київ, Україна*

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА КУРОРТНИХ МІСТ

Останнім часом в наше життя увійшло поняття «екологічна безпека», яке можна охарактеризувати як процес забезпечення захисту життєво важливих інтересів не тільки особистості, а й суспільства в цілому, а також держави і природи від загроз, пов'язаних з антропогенним або природним впливом на навколишнє середовище. Науково-технічний прогрес породив цілий комплекс факторів, які впливають на всі аспекти господарської діяльності людини, включаючи його здоров'я. Незважаючи на екологічні заходи, вжиті державою або підприємствами, проблема забезпечення екологічної безпеки залишається актуальною. Це пов'язано з типом економічного розвитку країни, слабким опрацюванням інформаційного портрета екологічного моніторингу, недоліками в методичній базі визначення показників екологічної безпеки деяких складових навколишнього середовища, а також досить низьким рівнем обізнаності громадськості в цій сфері.

Сьогодні курортні міста України мають значний туристичний потенціал та всі передумови для розвитку внутрішнього, в'їзного і виїзного туризму, а саме: унікальні природні ресурси, сприятливий клімат, неповторний комплекс історико-культурних та архітектурних пам'яток, об'єктів рекреаційного призначення. [4]

Забезпечення екологічної безпеки регіону та країни в

цілому передбачає впровадження системи заходів, пов'язаних з нормативно-технічним, економічним управлінням та контролем за станом окремих об'єктів екологічної безпеки. Така система заходів вимагає розробки стратегії забезпечення екологічної безпеки курортних (туристичних) міст. Існує ряд проблем, які необхідно вирішити, а саме: необхідність розробки загальної стратегії розвитку галузі екологічного туризму; удосконалення управління цією галуззю на регіональному рівні; недостатність наукового забезпечення; необхідність удосконалення підготовки кадрів для екотуризму; недостатність інформаційно-рекламного забезпечення даного виду туризму; забезпечення фінансової підтримки; забезпечення всебічної охорони навколишнього природного середовища, як основи існування екотуризму та сталого розвитку регіонів.

Сьогодні важливе значення має формування і запровадження дієвих економічних інструментів раціонального природокористування, серед яких можна виділити: податки, платежі, фінансову допомогу, кредити на обмеження викидів, платні дозволи на викиди, квоти, допуски чи граничні показники рівня забруднюючого викиду, ліцензії, створення організаційно-економічних умов для інноваційного підприємництва в екології, виробництва екотехніки та екотехнологій, утилізації відходів, розвиток екологічного аудиту, становлення екологічного менеджменту тощо. Основними передумовами виникнення в країні кризового екологічного стану, пов'язаного із забрудненням поверхневих вод, є нераціональне використання водних ресурсів із порушенням екологічних вимог, скидання у водні об'єкти неочищених та недостатньо очищених промислових та комунальних стічних вод, а також надходження з поверхневим стоком забруднюючих речовин із сільськогосподарських угідь. Весь комплекс розглянутих

факторів є причиною виснаження і забруднення поверхневих вод України, зниження їх самоочисної здатності, деградації, збідніння та розпаду водних екосистем.[3]

На сьогоднішній день екологічні неурядові організації екологічної безпеки України зайняли належну нішу в процесі становлення громадянського суспільства. Вони є активними учасниками слухань у Верховній Раді, круглих столах в засобах масової інформації, впливають на формування екологічної політики в державі, залучаються до обговорення оцінки впливу на довкілля видів господарської діяльності тощо. [2] За таких обставин громадський сектор екологічної виступає вагомим рушійною силою, що сприяє поєднанню організаційно-управлінських та інженерних рішень за для збереження довкілля та підвищення рівня його екологічної безпеки.

Поняття ж екологічної безпеки ми розглядаємо як соціально необхідний рівень якості навколишнього середовища, при якому відсутні загрози здоров'ю людей та життєдіяльності суспільства, виникненню негативних змін у функціонуванні природних екосистем. Виходячи із зазначеного вище, екологічна безпека регіону трактується як відсутність з боку території сусідської країни загроз екологічного характеру для здоров'я людей та життєдіяльності територіальних громад прилеглого до кордону регіону, зумовлену, зокрема, результатами міждержавної та міжрегіональної співпраці у подоланні таких загроз. Задовольнити потреби кожного індивіда і суспільства в природних ресурсах, сприятливих і якісних параметрах навколишнього природного середовища.

Досягнення цілей екологічної безпеки у туристичних регіонах України вимагає як дотримання загальних принципів і підходів до вирішення екологічних завдань в країні, так і урахування екологічних інтересів сусідніх країн, існуючих у

них екологічних норм, механізмів та інструментів їх забезпечення. [1]

Розглянувши вплив туризму на екологічний стан курортних міст України, не можна недооцінювати роль туризму в економіці держави, оскільки розвиток цієї галузі дозволяє збільшувати доходи місцевих бюджетів і створювати робочі місця, що сприяє вирішенню як економічних, так і соціальних проблем. Природний потенціал, історичне минуле, багата культурна спадщина, етнографічне розмаїття та вигідне геополітичне розташування створюють передумови для розвитку екологічного туризму в Україні. Вирішення екологічних проблем, що спричиненні розвитком рекреації вимагає комплексного підходу, який включає різноманітні та взаємопов'язані правові, економічні, екологічні, організаційно-технічні, освітньо-виховні та інші заходи спрямовані на раціональне використання природних ресурсів та охорону навколишнього природного середовища з дотриманням Концепції сталого розвитку, яка пропонує чітку програму поєднання екологічних інтересів з економічним і соціальним розвитком.

Список використаних джерел:

1. Адаменко О. М. Екологічна безпека територій. Монографія. Івано-Франк.2014.
2. Божук Т. І. Рекреаційно – туристичні дестинації: теорія, методологія, практика: монографія. Львів, 2014.
3. Джоробеков Ж. М., Туратбекова А. Т. Экологическая безопасность: понятие и содержание Москва, 2016.
4. Рябова Е. В. О некоторых проблемах экологической безопасности. Киев, 2017.

Вінтоник С.В.
здобувачка магістратури кафедри
управління охороною здоров'я та публічного
адміністрування,
*Національний університет
охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Аналізуючи фахову наукову літературу з питань публічного управління зауважимо, що місцеві органи виконавчої влади здебільшого розглядаються лише як органи, що в ходять до структури обласних та районних державних адміністрацій, натомість місцеві органи виконавчої влади, які створюються місцевими радами депутатів залишаються поза увагою наукових досліджень в Україні. Відтак, вважаємо за необхідне систематизувати всі наявні в Україні місцеві органи виконавчої влади. Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1] виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації. Отже, місцевими органами виконавчої влади безумовно є обласні та районні адміністрації, які в умовах децентралізації зберігають за собою статус місцевих органів виконавчої влади вищого рівня. Разом з тим, відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» [2] виконавчі органи рад створюються сільськими, селищними, міськими, районними в містах (у разі їх створення) радами для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування у межах, визначених цим та іншими законами. Це свідчить про те, що на рівні місцевого самоврядування також створюються

відповідні виконавчі органи.

Організаційна структура як державних адміністрацій так і виконавчих органів місцевих рад відповідно до законодавства створюється за поданням голів державних адміністрацій та місцевих рад [1]. Однак в науковій літературі [1; 18] справедливо відмічають, що формування організаційної структури місцевих органів виконавчої влади має здійснюватися за структурно-функціональним підходом, який передбачає створення департаменту, управління та відділу відповідно до виконання тих чи інших функцій, а не за шаблоном. Ми погоджуємося з таким твердженням, адже формування організаційної структури за структурно-функціональним підходом окрім забезпечення його ефективної роботи сприятиме оптимальному використанню коштів місцевих бюджетів на утримання адміністративного апарату.

Разом з тим, на наш погляд, організаційна структура місцевих органів виконавчої влади повинна створюватися відповідно до принципів проблем і потреб території, а також враховуючи суспільний запит. Тобто організаційна структура державних адміністрацій та виконавчих органів рад має враховувати не лише функції і політику держави в цілому, а враховувати особливості територіального розвитку.

Позитивним прикладом розвитку організаційної структури обласної державної адміністрації є створення підрозділу цифрової трансформації при Тернопільській ОДА. Цифрова трансформація в Україні обрана як стратегія державного розвитку, відтак створення підрозділів цифрової трансформації дозволить оптимізувати діяльність самої державної адміністрації і створити умови для розвитку територіального утворення. Підрозділ цифрової трансформації, в першу чергу, повинен сприяти цифровій трансформації на рівні підрозділів державної адміністрації

через реалізацію концепції е-врядування, що дозволить підвищити ефективність публічного управління, розширити і спростити комунікацію адміністрації з громадським сектор і бізнесом.

Окрім цього, організаційна структура обласних державних адміністрацій повинна відповідати завданням реалізації Національної економічної стратегії 2020, де одним із векторів є розбудова інноваційної економіки [3]. Відтак створення підрозділу інноваційного розвитку регіону є одним із напрямків удосконалення організаційної структури місцевих органів виконавчої влади. Такий підрозділ повинен відповідати за організацію створення інноваційної інфраструктури та стимулювання інноваційної діяльності в області. Одними із основних завдань підрозділу інноваційного розвитку регіону має бути створення технопарків, бізнес-інкубаторів, коворкінг-центрів, залучення бізнес-ангелів, тобто тих організаційних форм інноваційної інфраструктури, які забезпечуватимуть процес інноваційної діяльності.

Реалізація інноваційної політики в регіоні дозволить досягнути цілей сталого розвитку, зокрема таких як відновлювальна енергетика, інновації та інфраструктура, сталий розвиток міст та спільнот, відновлювальне споживання, збереження екосистем суші [4]. Впровадження технологій енергозбереження та розбудова відновлювальної енергетики, розвиток інноваційної інфраструктури, відновлювальне споживання та збереження екосистем суші і є тими напрямками роботи, якими повинен займатися підрозділ інноваційного розвитку та обласна державна адміністрація в цілому. Адже, безконтрольне використання ґрунтів України, яке призводить до їх надмірного виснаження технічними культурами експортного спрямування, засміченість і забруднення територій, відсутність системної переробки твердих побутових відходів в регіонах, на наш погляд,

сьогодні є одними із найбільших перешкод на шляху до досягнення цілей сталого розвитку. Впровадження ж інновацій в сферу сільського господарства шляхом стимулювання виробництва органічної продукції, пошук грантів і проектів для малого і середнього бізнесу, пропагування культури сортування сміття та створення підприємств для його переробки є необхідними векторами діяльності місцевих органів виконавчої влади.

Перспективними напрямками дослідження в контексті цієї проблематики можуть стати дослідження стратегічного управління і управління проектами місцевими органами виконавчої влади виходячи з дослідження проблем місцевого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бобровський О. І. Удосконалення організаційної структури обласних державних адміністрацій: методичний підхід. Право та державне управління. 2020 р., № 4. С. 185-197.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац.акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ :НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.
3. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
4. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09 квітня 1999 р.№ 586-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

Воробйова Т.А.

студентка

Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби,
*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ПРОГРАМИ ОБМІНУ США ЯК РІЗНОВИД МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Згідно українського законодавства міжнародною технічною допомогою є фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України [1]. Одним з найбільших партнерів з розвитку України є Сполучені Штати Америки, характер співпраці з якими було визначено Угодою між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 7 травня 1992 року [2]. Спектр видів підтримки, які США надає іншим країнам, є достатньо широким, тому закономірним є нерівномірне висвітлення різних аспектів цієї міжнародної діяльності та брак уваги наукової громадськості і широкого загалу до певних видів МТД. Одним з таких видів допомоги є програми обміну США.

Функціонування програм обмінів США як окремої цілісної концепції розпочалось у 1961 році із прийняттям Конгресом США закону, відомого як “Акт Фулбрайта-Хейса” [3]. Ключовим елементом обмінів є безпосереднє відвідування інших країн учасниками програм, що забезпечує їх пряме спілкування із закордонними колегами та/або однолітками і, водночас, можливість побачити на власні очі життя та побут іноземних

громад. Такий підхід є яскравим прикладом використання м'якої сили, а його успішність можна проілюструвати тим фактом, що приблизно 15% членів Європарламенту є випускниками різних програм обміну США [4].

Традиційно уряд США поділяв обмін на два види: академічний та культурний. Проте сучасні реалії виокремили ще одну категорію, а саме професійний обмін. Варто зазначити, що усі три типи не є взаємовиключними, оскільки програми і академічного, і професійного обміну, як правило, мають культурну складову, а культурні обміни часто сприяють встановленню плідних ділових зв'язків. Для конкретизації програм обміну США, що є проектами МТД в Україні, можна навести наступні приклади: в академічній сфері - Програма імені Фулбрайта, в культурній сфері - Програма обміну майбутніх лідерів FLEX, в професійній сфері - Програма професійних стажувань.

Бенефіціарами проєктів МТД в Україні виступають органи публічної влади [1], тому представники держави є стейкхолдерами в кожному з таких проєктів і можуть здійснювати вплив на їх ініціацію, тематику, змістове наповнення та результат. В контексті програм обмінів США подібне залучення зі сторони українського публічного сектору не є інтенсивним. Позитивним наслідком цього є незалежність виконавців проєктів МТД, а також сприятливе середовище для прозорості проєктних процесів. Водночас негативним наслідком стають втрачені можливості держави додатково стимулювати розвиток пріоритетних публічних інститутів, сфер та соціальних груп, адже коли визначенням цільових аудиторій займається донор, з його поля зору можуть випадати принципово важливі локальні нюанси. Це не означає, що український публічний сектор повністю відсторонений від процесу прийняття подібних рішень, адже зі сторони США як донора питаннями програм обміну

займається Державний департамент, представником якого є Посольство США в Україні, що веде активну співпрацю з органами публічної влади різних рівнів і спрямувань. Проте ініціативність та проактивність цих органів у питаннях, пов'язаних із програмами обміну, сприяла б покращенню відповідності цього типу МТД існуючим запитам із сторони держави та суспільства, а також підвищенню ефективності його результатів. Такими результатами можуть бути: покращення компетенцій державних службовців та працівників державних установ, розбудова інституту громадянського суспільства, розвиток малого та середнього бізнесу, розвиток широкого спектру навичок юнацтва та молоді, підвищення загального академічного рівня держави, покращення репутації України як на міжнародній арені, так і серед іноземних громадян, а також зміцнення позицій України в інформаційній війні з РФ.

Враховуючи існуючий довготривалий позитивний білатеральний досвід залучення українських громадян до програм обміну США, доцільним є продовження нинішніх підходів українського публічного сектору до роботи у цьому напрямку, але з адаптацією до сучасних геополітичних та соціальних викликів та використанням попередніх релевантних надбань. Зокрема необхідно підвищити розуміння стратегічної важливості м'якої сили для прогресивного розвитку країни та розробити структуровані тактичні підходи до подальшої співучасті у проектуванні програм обміну з орієнтацією на максимальний результат у вигляді нематеріальних благ. Такими кроками можуть бути визначення цільових аудиторій для програм обмінів, розвиток яких відповідає пріоритетним напрямкам стратегічного розвитку держави; визначення потенційних стейкхолдерів програм обміну; комунікація запитів щодо проектування програм обмінів із урахуванням визначених пріоритетів із

донором/донорами; консультації щодо оптимального програмного наповнення із залученням усіх потенційних стейкхолдерів; створення прозорого середовища для діяльності існуючих програм обміну через стабільне функціонування відкритих джерел, що стосуються МТД.

Список використаних джерел:

1. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.09.2021).

2. Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 7 травня 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_295#Text (дата звернення: 26.09.2021).

3. Public Law No. 87-256 An Act to provide for the improvement and strengthening of the international relations of the United States by promoting better mutual understanding among the peoples of the world through educational and cultural exchanges : H.R.8666 — 87th Congress, September 21, 1961. URL: <https://www.congress.gov/bill/87th-congress/house-bill/8666> (дата звернення: 26.09.2021).

4. Paula Dobriansky, Ed Gabriel and Marisa Lino. The soft but unmatched power of US foreign exchange programs. *The Hill* : веб-сайт. URL: <https://thehill.com/opinion/international/540262-the-soft-but-unmatched-power-of-us-foreign-exchange-programs> (дата звернення: 26.09.2021).

Грушовська В.М.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика,
м. Київ, Україна*

СУЧАСНІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ: АДАПТАЦІЯ ДО ЄС

Україна перебуває у складному історичному періоді формування держави європейського рівня, на етапі становлення демократичних засад в українському суспільстві та реформування системи влади та державного управління, що повинен радикально змінити систему державного управління. Американський економіст та теоретик менеджменту М. Мескон визначив контроль, як процес забезпечення досягнення організацією своїх цілей. Французький економіст середини XVIII ст. Жак Клод Марі Вінсент де Гурне наголошував, що без контролю не може бути ефективного управління. Завданням контролю в системі органів виконавчої влади є, зокрема, забезпечення неухильного дотримання норм Конституції України, законодавчих актів, наказів, інших нормативних документів усіма органами і підрозділами органів виконавчої влади. Контроль забезпечує точність і конкретність управління та його відповідність прийнятним рішенням. Контроль як заключна стадія управлінського циклу складається з таких етапів:

- констатація - оцінка фактичного стану справ або отриманих результатів;
- порівняння - співставлення отриманих результатів із

запланованими;

- аналіз - об'єктивна оцінка причин допущених відхилень;

- опрацювання заходів щодо ліквідації відхилень і мінізації їх впливу на отримання запланованих результатів;

- реалізація опрацьованих заходів по ліквідації відхилень і мінізації їх впливу на отримання запланованих результатів і визначення рівня відповідальності окремих виконавців.

Висока ефективність контролю забезпечується шляхом комплексного використання його різноманітних методів:

- аналіз та узагальнення у визначені терміни письмової інформації виконавців про стан виконання в цілому або окремих завдань;

- індивідуальні співбесіди з виконавцями;

- систематичний аналіз статистичних та оперативних даних, які характеризують стан виконання;

- періодичні комплексні або цільові перевірки організації та стану виконання завдань, планів, програм безпосередньо на місцях;

- розгляд роботи (заслуховування звітів) виконавців на засіданнях колегій, нарадах у керівників, заступників керівників органів виконавчої влади або їх структурних підрозділів з виконання поставлених завдань та інше [1].

Інтеграції України до спільноти ЄС, як рівноправної, демократичної, соціальної та правової держави змушує Україну шукати ефективніші механізми вибору інструментів публічного управління для підтримки та розвитку нового суспільного напрямку і збереження правильного функціонування державних інституцій. Держави кандидати на вступ до ЄС повинні відповідати Копенгагенським критеріям: політичним, економічним та критеріям членства (*acquis communautaire*), які зобов'язують їх здійснити відповідні трансформаційні заходи у всіх сферах (адміністративній

(управлінській), судовій економічній, соціальній тощо) з метою імплементації до національного законодавства європейських правових норм та їх ефективного застосування на практиці. Прогресивний розвиток суспільства можливий завдяки ефективному державному управлінню. Здійснення його забезпечується різними засобами, серед яких важливе місце займає функція контролю. Про доцільність впровадження систем контролю, побудованих за певними стандартами свідчить світова практика. Одними з них є стандарти внутрішнього контролю, розроблені й проголошені Міжнародною організацією вищих аудиторських установ (МОВАУ), яка запропонувала типову модель контролю, що здатна забезпечувати ефективне управління в організаціях державного рівня, але повинна враховувати національні особливості [2].

Використання досвіду систем контролю ЄС допоможе у функціонуванні її в Україні, дасть змогу сформуванню системний підхід до здійснення державного контролю у всіх сферах життєдіяльності, законодавчо закріпити галузевий державний контроль за відповідними суб'єктами, вдосконалити структуру державного контролю, підготувати кваліфікованих спеціалістів, створити належні умови для інституціонального, науково-освітнього, технічного, фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України. Після радикального реформування, яке відбувається сьогодні, контроль в Україні, стане більш ефективним, буде відповідати міжнародним вимогам, припиниться дублювання функцій контролюючих органів, будуть відбуватися процеси тотального контролю якості контрольних процедур. Вступ України до ЄС є стратегічною метою зовнішньої політики України, який зумовлює необхідність орієнтуватися на європейські цінності, що лежать в основі утворення ЄС як нового типу міждержавних відносин. Європейський вибір

Україні – це рух до стандартів реальної демократії, інформаційного суспільства, соціально орієнтованої державної політики, що базується на засадах верховенства права, забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Баюк М. І., Войт М. І., Матковський Г. В. Організація контролю в системі органів державної влади: Інформаційно-методичний матеріал. Хмельницький : Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. 2013. 135 с.

2. Публічне управління та адміністрування: теоретичні та практичні аспекти : навчальний посібник / за заг. ред. С. В. Панченка, О. Г. Дейнеки, О. В. Дикань. Харків, 2019. 380

Діжак Т.Ю.

магістр спеціальності менеджмент
факультету педагогічної освіти,
менеджменту і мистецтва,

*Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Україна*

УПРАВЛІННЯ КОМПЕТЕНТІСНИМ РОЗВИТКОМ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Реформування в галузі загальної середньої освіти висуває нові вимоги до якості професійної підготовки керівників ЗЗСО, одним з головних показників якої виступає така особистісна якість як професійна компетентність, що характеризується сукупністю спеціальних знань, вмінь та навичок, необхідних для вирішення професійних завдань.

В соціальному плані компетентність можна розглядати як «грамотну поведінку» або здатність оптимально використовувати власні індивідуальні характеристики для конструктивної взаємодії з світом. В цьому сенсі цікавим є трактування компетентності Дж. Равен, на його думку, компетентність – це специфічна можливість, що необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, навички, засоби мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [1, с. 11]. Бути компетентним керівником, означає мати специфічні компетентності різного рівня: спостерігати, бути глибоко освідомленим у своїй галузі, самостійно ставити питання різного рівня, доводити власну правоту, долати міжособистісні конфлікти.

В психології управління існує тенденція впровадження компетентнісного підходу в сферу дослідження

управлінського потенціалу керівника ЗЗСО. Важливо детальніше опрацювати сутність професіоналізму керівників, наявність компетенцій саме в галузі освіти. В першу чергу, необхідною та найбільш важливою умовою ефективності управління вважається саме професіоналізм.

В теорії управління професіоналізація представляє собою:

- засвоєння керівником глибоких знань в певній професійній сфері;
- володіння практичними навичками управління;
- готовність займатися управлінською діяльністю, що принесе результати;
- оперативну та грамотну адаптацію до конкретних обставин;
- прогнозування можливих подій та планування діяльності [2, с. 12].

Це, в свою чергу, стосується соціально-психологічних та інтелектуальних якостей керівника, які стали потрібні в сучасному світі. Таким чином, найбільш важливою якістю сучасного управління стає саме компетентність як невід’ємний критерій професіоналізму. Неможна не відзначити й наявність компетентнісного підходу до розвитку та формування управлінських, психолого-педагогічних кадрів в сфері освіти.

Психологія професійної діяльності виокремлює поняття «управлінський потенціал» як потенціал особистості. Спеціалісти згадують про наступне визначення даного аспекту: потенціал особистості представляє собою прикладні людські можливості, які враховуються в конкретній галузі діяльності. Тому в професійній сфері це поняття отримало широке розповсюдження. Компетенція вважається конкретною професійною вимогою, що стосується підготовки працівника для якісного виконання всіх поставлених завдань.

У багатьох дослідженнях розглядаються такі види компетентності: професійно-педагогічна, управлінська, комунікативна та інноваційна.

Якщо раніше педагогічна освіта в поєднанні з особистісними характеристиками лідера забезпечувала успішну роботу керівника, то на сучасному етапі розвитку суспільства цього вже недостатньо. Сьогодні керівнику ЗЗСО необхідні не тільки певні особистісні якості та педагогічний досвід, але й знання в галузі менеджменту, економіки, юриспруденції, а також досвід та навички інтеграції цих знань та оперативне застосування в конкретній ситуації. А ще потрібно бути компетентним у питаннях проектування, розуміти сутність освітніх інновацій в ЗЗСО, володіти мистецтвом міжособистісних комунікацій та вмінням делегування повноважень.

Професійна компетентність керівника – це сукупність найбільш професійно важливих знань, умінь та навичок керівника, певний рівень його управлінської, правової та професійної культури, від яких залежить ефективність управління ЗЗСО. Рівень сформованості даних чинників впливає на характер управлінських можливостей керівника. Вивчення теорії та практики сучасного менеджменту – це особливе завдання, що дозволяє вийти за рамки щоденного життя ЗЗСО та сформувані для керівника та його заступників компетенції, що розкривають управлінський потенціал. Від результатів діяльності керівника освітнього закладу, його інтелектуального та професійного розвитку, що становлять його управлінський потенціал у великій мірі залежить доля не тільки середньої загальної освіти, але й країни в цілому. Саме тому керівники ЗЗСО стають не педагогами, а керівниками.

Керівник ЗЗСО, який працює на результат намагається забезпечити якість реалізованих освітньої установою навчальних програм, залучає педагогів до створення

педагогічної концепції ЗЗСО, організовує роботу співробітників щодо вивчення, відбору та впровадження педагогічних практик та методів оцінки. В результаті такої діяльності в кожного учня ЗЗСО підвищуються шанси на успіх. Здійснюючи періодичну діагностику рівня прояву компетенцій керівника ЗЗСО як успішного управлінця, можна відстежувати динаміку їх змін та коректувати управлінські знання, навички та вміння. Таким чином, керівник може довести свій управлінський потенціал до досконалості та зберігати його на необхідному рівні.

Список використаних джерел:

1. Несин Н. Г. Професійна компетентність керівника навчального закладу. *Відкритий урок*. 2010. № 11. С. 12–13.
2. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. М.: Когито-Центр, 2002. 396 с.

Дуніна І.Ю.

здобувачка магістратури кафедри управління охороною
здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сьогодні в Україні вже не викликає сумнівів необхідність та актуальність планування діяльності на місцевому рівні. В нашій державі, як і в інших країнах світу, активно розвивається і запроваджується стратегічний підхід до планування сталого територіального розвитку. Це пов'язано з перевагами даного методу для всіх основних учасників цього процесу (влади, територіальної громади).

Нова політика регіонального розвитку ґрунтується на врахуванні під час стратегічного планування ключових викликів, які впливають на людину, інфраструктуру, економіку та навколишнє природне середовище, а також включатиме побудову культури партнерства та співробітництва, орієнтованої на взаємодію громадян та публічних інституцій щодо розвитку. Заходи регіональної політики формуватимуться на основі отриманого досвіду, зібраних даних, висновків, рекомендацій, результатів аналізів та оцінки для забезпечення та підтримки високих стандартів управління та реалізації регіональної політики, що вимагає функціонування відповідних спеціалізованих аналітичних засобів, баз даних формування та оцінки політики [2,с.1-2].

Належне врядування є одним з основних факторів конкурентоспроможності державі, розвитку її економіки та

передумовою європейської інтеграції. Для забезпечення ефективної діяльності Кабінету Міністрів України щодо формування державної політики у різних сферах необхідно створити професійну, результативну, ефективну, та підзвітну систему центральних органів виконавчої влади. Зниження адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання, покращення якості надання адміністративних послуг, забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій підвищує позицію державі у міжнародних рейтингах, а також має велике значення для підвищення рівня довіри громадян та бізнесу до держави [3, с.1-2].

Аналіз досліджень вітчизняних вчених показав, що питання взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування висвітлені в працях В. Бакуменка, В. Баркова, В. Баштанника, В. Кампо, В. Карпенка, А. Крусяна, А. Мельник, Г. Монастирського, П.Надолішнього, Н. Нижник, А.Толстоухова, В. Шаповала тощо. Проте, якщо раніше основними проблемами було дублювання функцій органів місцевого самоврядування органами державної влади, перебирання деяких функцій на себе, відсутність єдності підходів до вирішення законодавчого забезпечення взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування, то нині дві підсистеми влади (державна влада та місцеве самоврядування) опинилися в складній ситуації реорганізації, яка передбачає перерозподіл і розмежування ресурсів: фінансових, майнових, людських.

Кадрове забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування є важливою складовою ефективності надання (виробництва) публічних послуг населенню, що впливає на якість і рівень життя населення.

Успіх реформи також значною мірою залежить від якості управління людськими ресурсами в державних

органах, яке повинні забезпечувати сучасні, ефективні і дієві служби управління персоналом. Для ефективного виконання покладених на неї завдань службі управління персоналом необхідно впроваджувати в роботу сучасні методи та інструменти управління персоналом на державній службі, розвивати організаційну та управлінську культуру [3,с.9]

Пріоритетними напрямками вирішення проблем формування кадрової політики в органах державної влади та місцевого самоврядування мають стати: впровадження нових найбільш ефективних технологій управління людськими ресурсами; забезпечення комплектації органів державної влади та органів місцевого самоврядування висококваліфікованими фахівцями; розвиток законодавчої бази, з чітким правовим унормуванням державної політики в галузі кадрового забезпечення державного управління та місцевого самоврядування; удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців; забезпечення прозорості кадрової політики; формування активного кадрового резерву та робота з ним; упровадження ефективної системи мотивації; розроблення модернізованих методик моніторингу ефективності та результативності управлінської праці; запровадження кращих вітчизняних та зарубіжних здобутків у сфері формування кадрової політики; створення належних умов для успішної реалізації професійного потенціалу державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Таким чином, наразі пріоритетним завданням для України та її регіонів на шляху до збалансованого, ефективного, сталого розвитку залишається досягнення такого стану, коли регіональне планування поступово перейде із площини наукових проєктів у площину конкретних і реальних дій на всіх рівнях управління, і стане невід'ємним елементом

при формуванні стратегії соціального й економічного розвитку кожного регіону. Якісно побудована система електронного урядування має позитивно впливати на загальний хід та наслідки проведення подальших радикальних перетворень в українському суспільстві, насамперед, соціальної і економічної реформи, розбудови соціальної держави з впливовими інституціями громадянського суспільства, особливо з тих питань, де велике значення мають методи та форми взаємодії органів державного управління та органів місцевого самоврядування з людиною та громадянином, громадськими організаціями.

Список використаних джерел:

1. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні-DESPRO» Ольга Берданова, Володимир Вакуленко .

2. Стратегічне планування місцевого розвитку. Київ. 2012. (с.5-7) Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020р. №695 Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р Деякі питання реформування державного управління України на 2021-2025 роки.

Лук'янець Є.Ю.

слухачка магістратури кафедри управління охороною
здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я
України імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ В УКРАЇНІ

Доведено, що основними тенденціями модернізації публічного управління в зарубіжних країнах є: використання передових інформаційно- комунікаційних технологій у сфері публічного управління; підвищення контролю за діяльністю органів державної влади; вдосконалення механізму «єдиного вікна»; підвищення рівня якості надання державних і адміністративних послуг; розвиток системи громадського контролю за витрачанням бюджетних коштів; налагодження зворотного зв'язку в сфері публічного управління, децентралізація влади як інструмент демократизації публічного управління.[1]

Для України важливо дослідити зарубіжний досвід побудови і функціонування системи публічного управління на місцевому рівні. Особливу увагу необхідно приділити країнам Європейського простору, а також з подібною історією розвитку та особливостями притаманними вітчизняній системі публічного управління. У кожній країні в залежності від історичних умов, національних особливостей, політичних подій, які відбувались на території певної країни, сформувалися свої відмінні системи публічного управління. Хоча так як всі країни при своєму формуванні та розвитку тісно взаємодіяли з сусідніми країнами, то можливо виділити в певних країн ряд спільних рис у системі публічного

управління на місцевому рівні. Щодо місцевого рівня, то в більшості країн світу функціонує система територіального поділу відповідно до якої виділяють три рівні адміністративно-територіальних одиниць: центральний (загальнодержавний), проміжний (субнаціональний) та первинний (базовий). Відповідно місцевий рівень нижчий від загальнодержавного, тобто проміжний та первинний рівні в сукупності. Управління на місцевому рівні може здійснюватися наступними способами: місцеве державне управління, тобто призначені із центра чиновники державного апарату, які працюють на призначених їм місцях та місцеве самоврядування, тобто сформоване на основі самоврядування населення, що проживає в відповідній адміністративно-територіальній одиниці [2, с. 22].

Розподіл повноважень та компетенція між органами місцевого самоврядування та органами державної влади в управлінні на місцевому рівні залежить від того, яка саме теорія місцевого самоврядування переважає в національній політиці. Теорії місцевого самоврядування з'являються в першій половині XIX століття на основі міркувань про взаємовідносини особистості та держави, місцевих і центральних органів влади в умовах демократичної держави і самодержавства. Місцеве самоврядування, що припускає відносну децентралізацію і автономію, стало предметом уваги різних політичних сил і рухів, вигідним гаслом у боротьбі за владу. З ним пов'язано проведення низки реформ XVIII—XIX століть. У сучасному світі найбільш популярними теоріями є: громадівська, державницька та теорія муніципального дуалізму.

Список використаних джерел:

1. Нелілько А. І. Зарубіжний досвід публічного управління на місцевому рівні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 1. С. 82–86.

2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О.М. Бориславська, І.Б. Заверуха, А.М. Школик та ін.]; Центр політико-правових реформ. — К., 2012. — 2012 с.

Матюшенко Л.А.

слухачка магістратури кафедри управління охороною
здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я
України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ВЗАЄМОДІЯ – ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Одним з важливих чинників сталого регіонального розвитку є їх взаємовідносини між окремими громадами. Тобто – взаєморозуміння, взаємодія та взаємовигідне співробітництво між ними. Особливо це стосується сусідніх громад, які користуються одними закладами в суспільно важливих сферах життя.

Переважній більшості громад не вистачатиме власних ресурсів для забезпечення населення соціальними, медичними та іншими послугами в повному обсязі. Хочу привести приклади плідної співпраці між сусідніми Бучанською та Ірпінською громадами Бучанського району Київської області.

Місцева влада завжди опікувалась питаннями охорони здоров'я громади і брала активну участь у вирішенні нагальних справ медицини. Обидві громади мають власні Центри первинної медико-санітарної допомоги, амбулаторні заклади вторинної допомоги, але спільно користуються послугами стаціонарного закладу вторинної допомоги, який водночас є комунальною власністю Ірпінської громади, але розташований на території Бучанської міської територіальної громади [1].

Між міським головою та керівниками медичних закладів відбувається постійна комунікація або через відділ охорони здоров'я, або при безпосередньому спілкуванні. Іноді

проводяться виїзні наради за участі представників структурних підрозділів органів влади та місцевих комунальних підприємств. До Бучанської міської територіальної громади входить 14 населених пунктів, які обслуговуються двома комунальними неприбутковими підприємствами (первинного і вторинного рівнів). В свою чергу до складу Центру первинної допомоги входять 5 міських і 8 сільських амбулаторій загальної практики – сімейної медицини. Три сільські амбулаторії увійшли до складу Центру первинної допомоги 2 роки тому, коли розпочалося об'єднання громад. За цей час нам вдалося за програмою розвитку доступної сільської медицини реалізувати проєкт будівництва нової амбулаторії загальної практики - сімейної медицини в с. Луб'янка. Будівництво здійснювалося за кошти державного бюджету (90%) та місцевого бюджету (10%).

Одночасно, готуючись до подальшого об'єднання та приєднання інших населених пунктів, Бучанською міською радою було надано запит на можливість увійти у вищезгадану державну програму громаді с. Мироцьке, яка на той час ще знаходилась у складі Києво-Святошинського району, але вже визначилась з приєднанням до Бучанської ОТГ. Керівництво Києво-Святошинського району не заперечувало, а навпаки, підтримало ініціативи та діяльність Бучанської міської ради. Завдяки спільним наполегливим зусиллям, вдалося розпочати будівництво нового приміщення Мироцької амбулаторії ЗПСМ на таких самих умовах : 10% місцевого бюджету і 90% державного становили повну вартість проєкту. А через 3 місяці після фактичного об'єднання громад, наприкінці березня 2021 року, відбулося урочисте відкриття нової будівлі амбулаторії, яка будувалася протягом року незалежно від процесів територіально-адміністративної реформи [2].

В самій Бучі, враховуючи звернення громадян, за 2 роки було відкрито дві амбулаторії ЗПСМ в приміщеннях, які міська рада викупила у забудовників для розміщення медичних закладів у безпосередній близькості до жителів віддалених мікрорайонів. За клопотанням медиків, для забезпечення хворих медичною допомогою на дому і для можливості їх доставки у лікувальні заклади з сільських населених пунктів, у 2019 році місцева влада закупила два легкових автомобіля Skoda за кошти міського бюджету. У 2020 році КНП «Бучанський центр первинної медико-санітарної допомоги» отримав ще один автомобіль Suzuki, придбаний за кошти державного бюджету.

Оскільки стаціонарну допомогу населенню Бучанської МТГ надає КНП «Ірпінська центральна міська лікарня», яка належить Ірпінській громаді, але територіально розміщена в центрі міста Буча, міська влада завжди йде назустріч зазначеному закладу в питаннях придбання обладнання, облаштування території і проведення капітального ремонту. Найбільша допомога була надана в 2020 році на початку епідемії коронавірусної інфекції. Для термінового проведення капітального ремонту інфекційного відділення був виділений міжбюджетний трансфер в сумі 1 млн.100 тис. грн., проведено впорядкування та облаштування прилеглої території для зручної доставки пацієнтів і подальшої обробки автомобілів екстреної допомоги. Відділення забезпечено апаратами ШВЛ (2 апарата закуплені за кошти місцевого бюджету, а 1 – переданий благодійною організацією) та елементами кисневого обладнання. Завдяки спільним зусиллям вдалося в рекордні терміни відремонтувати та облаштувати інфекційне відділення, яке тепер визнане одним з найкращих в області [3].

У зв'язку із зростанням кількості населення в Бучанській МТГ, виникла потреба забезпечувати медичні заклади новим

обладнанням, запроваджувати нові технології обстеження і лікування. За рішенням міської ради в 2019- 2020 роках була придбана дороговартісна апаратура: гастроколоноскоп з відео фіксацією; цистоскоп; колоно скоп; холтерівська система ЕКГ з 2 реєстраторами; апарат високочастотний хірургічний «Надія»; апарат електрохірургічний; автоматичний гематологічний аналізатор; систему цифрового перетворення рентгенівських знімків (оцифровувач); кабінет апарат УЗД для ехобіометрії ока. Завдяки співпраці громади з народним депутатом від округу вдалося за кошти державної субвенції придбати маммограф, а за кошти міського бюджету – оцифровувач до нього. Крім того, у 2019 році Бучанська міська рада придбала мінівени Peugeot Rifter та передала їх сільським і селищним головам сусідніх громад, які приєдналися до Бучанської ОТГ або планують це зробити.

Список використаних джерел:

1. Ільченко В. М. Методи оцінки сталого розвитку регіону: індикатори та їх характеристика. Вісник ДДФА. Економічні науки. 2013. С. 50-61.
2. Президент представив «Стратегію реформ-2020»: Мета реформ – членство в ЄС [Електроний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/31289.html>.
3. Кравченко Т.А. Основа сталого розвитку територіальних громад – системний підхід до реалізації національних інтересів України. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. №1. Режим доступу : http://el-zbirn-du.at.ua/2014_1/24.pdf

Осинський Д.С.

здобувач кафедри управління
охороною здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л. Шупика
м. Київ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ОНКОЛОГІЧНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ В УКРАЇНІ

Злоякісні новоутворення посідають друге місце у структурі захворюваності та смертності після серцево-судинних захворювань. Незважаючи на всі заходи, які застосовуються для протидії онкологічній захворюваності, ці показники невпинно зростають.

За даними Всесвітньої організації охорони (ВООЗ) здоров'я близько 40% всіх випадків раку можливо попередити, при цьому дуже важливо підвищувати рівень обізнаності населення щодо двох факторів ризику, а саме тютюнопаління та вживання алкоголю, які піддаються корекції. ВООЗ наголошує, що поряд із підвищенням обізнаності населення щодо небезпеки вживання тютюну та алкоголю, є необхідність доповнювати ці заходи рекомендаціями ВООЗ щодо впровадження ефективних заходів політики щодо скорочення впливу шкідливих для здоров'я людини продуктів та обмеження їх доступності.

Щороку в Європейському союзі реєструється більше 3,7 млн. випадків злоякісних новоутворень і 1,9 млн. хворих вмирають від раку. Так, загалом у світі у 2018 році від раку померли 10 млн. людей. ВООЗ прогнозує, що в найближчі 20-ть років поширення онкологічних захворювань зросте не менш ніж на 60% [1,2].

ВООЗ констатує, що більше 50% випадків захворювань на злоякісні новоутворення і 70% смертей від них спостерігається в країнах з низьким і середнім рівнем економічного розвитку, до яких відноситься і Україна. Так, у 2020 році найбільш поширеними видами раку залишилися рак грудної залози (2,26 млн.), рак легені (2,21 млн.), рак товстої кишки (1,93 млн.), рак передміхурової залози (1,41 млн.), немеланомний рак шкіри (1,2 млн.), рак шлунка (1,09 млн.). Слід зауважити, що серед перерахованих видів злоякісних новоутворень, переважають візуальні форми раку, діагностування яких не потрібно використовувати спеціальні інструментальні методи досліджень. Найбільші рівні смертності у 2020 році зафіксовані серед хворих на рак легені (1,8 млн.), рак товстої та прямої кишки (935 тис.), рак печінки (830 тис.), рак шлунка (769 тис.), рак грудної залози (685 тис.) [2,3].

В Україні щороку виявляється більше 130 тис. нових випадків злоякісних новоутворень та більше 60 тис. хворих вмирають від цієї патології і більше 1 млн. людей з онкологічним діагнозом знаходиться на обліку [4].

Вищевикладене вказує на те, що державна політика профілактики та протидії онкологічним захворюванням повинна бути рішучою.

У розвинутих країнах Заходу, влада приділяє значну увагу проблемі онкологічних захворювань, на їх пропозиції щодо розширення наукових досліджень для вивчення масштабів даної проблеми та розробки певних заходів політики і програм з метою посилення боротьби з онкологічними захворюваннями, ВООЗ та Міжнародна агенція по вивченню раку (МАВР) у 2020 році розробили два документи: Доповідь по боротьбі із раком «Встановлення пріоритетів, раціональне інвестування і надання допомоги для всіх» та Всесвітня доповідь щодо боротьби із раком «Наукові дослідження в галузі онкології для профілактики

онкологічних захворювань», в яких окреслено широке коло заходів, які довели свою ефективність у попередженні нових випадків онкологічних захворювань. До них віднесли такі заходи, як боротьба з вживанням тютюну, вакцинація проти гепатиту В для профілактики раку печінки, елімінація раку шийки матки шляхом вакцинації проти ВПЛ, скринінг і лікування, здійснення вискоєфективних заходів ведення онкологічних хворих, які забезпечують раціональне використання коштів, а також надання доступу до паліативної допомоги, включаючи профілактику та зняття болю [1,2].

За даними МАВР, за останні 50 років вдалося досягти значного прогресу у боротьбі із онкологічними захворюваннями, завдяки новим розробкам в області наукових досліджень, профілактичних програм, новітніх методів лікування, що в свою чергу призвело до зниження кількості смертей від раку. Цього вдалося досягти завдяки тому, що у країнах з високим рівнем доходу були прийняті конкретні програми профілактики, ранньої діагностики та скринінгу раку та у сукупності із новітніми методами лікування, що у період з 2000 по 2015 рр. сприяло зниженню ймовірності передчасної смерті від раку на 20%; в той же час в країнах з низьким рівнем доходу цей показник знизився лише на 5% [5].

ВООЗ зазначає, що слід звернути увагу на те, що при наявності у людей доступу до систем первинної і спеціалізованої медичної допомоги стане можливим виявлення онкологічних захворювань на ранній стадії, їх ефективне лікування і повне зцілення. Рак не повинен бути смертним вироком ні для кого і ніде. Зазначено, що і в країнах із низьким рівнем доходу, можливо досягти прогресу у цьому напрямку.

Злоякісні новоутворення залишаються актуальною комплексною проблемою, яку треба вирішувати на державному рівні, із залученням органів державної та місцевої

влади, представників системи охорони здоров'я, та соціальних служб, профільних та громадських організацій, засобів масової інформації. Запобігання та протидія онкологічним захворюванням повинно бути у пріоритеті державної політики охорони здоров'я будь якої країни.

Список використаних джерел:

1. World Health Organization. (2020). WHO report on cancer: setting priorities, investing wisely and providing care for all. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/330745>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

2. Wild CP, Weiderpass E, Stewart BW, editors (2020). World Cancer Report: Cancer Research for Cancer Prevention / Lyon, France: International Agency for Research on Cancer // Available from: <http://publications.iarc.fr/586>. Licence: CC BY-NC-ND 3.0 IGO.

3. Global Cancer Statistics 2020: GLOBOCAN Estimates of Incidence and Mortality Worldwide for 36 Cancers in 185 Countries // Sung H, Ferlay J, ME, Siegel R.L., et al. CA: A Cancer J Clin. – 2021. –V. 7, – № 3. –P.209 – 259.

4. Рак в Україні, 2020–2021 : бюлетень Нац. канцер-реєстру. – К., 2021. – № 22. – 104 с.

5. Ferlay J, Ervik M, Lam F, Colombet M, Mery L, Piñeros M, et al. Global Cancer Observatory: Cancer Today. Lyon: International Agency for Research on Cancer; 2020 (<https://gco.iarc.fr/today>, станом на лютий 2021 р.).

Статівка Н.В.

завідувач кафедри управління персоналом та підприємництва, доктор наук з державного управління, професор,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Навчально-науковий інститут "Інститут державного управління", м. Харків, Україна

Бублій М.П.

доцент кафедри управління персоналом та підприємництва, кандидат наук державного управління, доцент
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Навчально-науковий інститут "Інститут державного управління", м. Харків, Україна

Васильковський О.Т.

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, підполковник, *Національна академія Національної гвардії України, м. Харків, Україна*

**ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВОЮ
МОТИВАЦІЄЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ**

Трудова сфера державної служби має ряд специфічних особливостей:

- за своїм змістом трудова діяльність держслужбовців спрямована на реалізацію загальнонаціональних інтересів, на

всесірне зміцнення і розвиток суспільного та державного ладу;

- висока ступінь відповідальності посадових осіб за прийняті рішення, їх здійснення, результати і наслідки;
- жорстка нормативна регламентація управління і трудової дисципліни;
- задіяння інтелектуального, а також творчого потенціалу для вирішення управлінських завдань [1, с. 51].

При цьому рівень оплати праці державних службовців значно нижче, ніж в комерційних структурах, а додаткові соціальні гарантії не повною мірою компенсують складність і значущість їх діяльності.

Найбільша складність управління процесом мотивації праці обумовлена недостатнім грошовим утриманням державних службовців, а також його незалежність від фактичних результатів праці, рівня інфляції та прожиткового мінімуму регіону.

Другим за значимістю недоліком є відсутність механізму посадового зростання, тобто нормативно затвердженої залежності кар'єрного просування від рівня кваліфікації службовця, його освіти та стажу роботи.

На нашу думку, подальше вдосконалення політики оплати праці необхідно у напрямку більш гнучкого співвідношення постійної і змінної частин грошового утримання. Постійна частина повинна регулярно індексуватися відповідно до зростання рівня вартості життя, змінна-повніше відображати безперервний розвиток державного службовця, його індивідуальні заслуги і внесок у загальну результативність організації. Також становить інтерес зарубіжний досвід агрегування розрядів тарифних сіток, в рамках яких стає можливим більшою мірою диференціювати індивідуальні виплати.

Наступним чинником мотивації праці державних

службовців виступають державні соціальні гарантії, які покликані підвищити конкурентну привабливість державної служби на ринку праці за рахунок забезпечення правової та соціальної захищеності державних службовців, зміцнення стабільності професійного складу кадрів держслужби, компенсації нормативно-правових обмежень діяльності.

Заповнення невисокого рівня грошового утримання державних службовців відбувається за рахунок забезпечення матеріальними благами: пенсійне забезпечення, медичне обслуговування, санаторно-курортне лікування, страхування життя і здоров'я та ін. [2, с. 34].

Ми пропонуємо ранжування соціальних гарантій: поділ на основні і додаткові. При цьому основне, або захисне забезпечення має надаватися всім співробітникам (медичне страхування, страхування життя і пенсійні виплати). У свою чергу, додатковими пільгами, такі як безвідсоткова позика на придбання житла, оплата спортивних занять, безкоштовні обіди, могли б скористатися держслужбовці з певним стажем роботи. Крім того, зміст соціального пакету службовця має залежати від результативності його праці, а також посадового становища.

Ще одним фактором підвищення трудової мотивації для державного службовця є кар'єрне просування, яке сприяє комплексному задоволенню матеріальних, соціальних і статусних потреб. Кар'єра являє собою свідомо обраний і реалізований службовцям шлях посадового просування, прагнення до наміченого статусу соціального, посадового, кваліфікаційним, що забезпечує професійне і соціальне самоствердження службовця.

Рушійною силою професійного та особистісного вдосконалення кадрів державної служби виступає мотивація досягнення. Мотивація досягнення кар'єри розглядається як сукупність усіх мотивів і умов, які детермінують,

спрямовують і регулюють процес досягнення соціального статусу професіонала (посадового просування) і професійного самовдосконалення [3, с. 71].

Таким чином, можливо виділити такі необхідні умови ефективного функціонування системи державної служби:

- формування кадрового ядра ефективних, компетентних державних службовців та забезпечення їх лояльності державі наймачеві;
- адекватне забезпечення виконання державних функцій ресурсами: кадровими, фінансовими, матеріально-технічними, інформаційними;
- модернізація всього спектру управлінських та адміністративних процесів.

Реалізація вищевказаних факторів є базою для подальшої побудови системи оновлених ділових процесів державного управління, стандартів і регламентів, що, безсумнівно, впорядкує управління трудовою мотивацією держслужбовців.

Список використаних джерел:

1. Артеменко Н.Ф., Гончарук Н.Т. Управління професіоналізацією кадрів державної служби України: форми, методи, технології: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2012. 184 с.
2. Кагановська Т. Є. Кадрове забезпечення державного управління в Україні: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 330 с.
3. Линдюк О. А. Теорія та практика модернізації державної служби України в умовах глобалізації монографія. Київ: НАДУ, 2016. 316 с.

Чень Сюй

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Важливий елемент державної політики країн-членів ЄС щодо забезпечення екологічної стабільності – рамкові плани дій у сфері сільського господарства. Рада Європи та Європарламент виходять із тісного взаємозв'язку між сільськогосподарською та екологічною політикою. У червні 2020 року Єврокомісія опублікувала Стратегію «Від ферми до столу», що спрямована на створення справедливої, здорової та екологічно-безпечної продовольчої системи. Документом визначено конкретні цілі, як-от: скорочення використання добрив принаймні на 20% до 2030 року; зменшення продажу протимікробних препаратів для сільськогосподарських тварин на 50%; виділення щонайменше 25% земель с/г призначення під органічне землеробство до 2030 року [1].

Ще одним документом даної сфери у ЄС, на який варто звернути увагу, варто вважати Єдину сільськогосподарську політику ЄС (далі – ЄСПП) [2], оновлену задля більш ефективного вирішення екологічних проблем та досягнення цілей в області сталого розвитку. На додаток, 12.05. 2021 р. було опубліковано план дій ЄС «На шляху до нульового забруднення повітря, води та ґрунту» [3]. Також, діє Рамкова директива з питань води (2000/60/ЄС), прийнята Європарламентом у 2000 році; Директива про захист ґрунтових вод (2006/118/ЄС); Директива щодо нітратів (91/676/ЄЕС); Директива про національні максимальні значення викидів (2016/2284/EU) тощо.

Варто відмітити, що нещодавно Європарламент та Рада Європи прийняли Регламент про повторне використання води (25.05.2020 р.). Документ покликаний вирішити питання нестачі води Союзу та одночасного погіршення її якості. Здійснено акцент на боротьбі із кліматичними змінами, непередбачуваними погодними умовами та засухою – як каталізаторами навантаження на прісну воду. До субсидіарних причин погіршення складу води ЄС відносить розвиток міст та сільського господарства [4].

Варто згадати, що на часі в ЄС є чинною Постанова Ради Європи від 28.06.2007 «Органічне виробництво та маркування органічних продуктів». Нормативний акт визначає особливості та стандарти виробництва продуктів харчування, природоохоронні практики, концепт збереження біорозмаїття та природних ресурсів. Постановою були визначені аспекти органічного виробництва, захисту навколишнього середовища та благополуччя тварин. Чинність Постанови зберігається до 31.12.2021 р. [5].

Заключними актами правотворчості Європейського Союзу, що стосуються сфери сільськогосподарського використання ресурсів, є Директива про птахів (2009/147/ЄС), прийнята Європарламентом та Радою Європи 30.11.2009 р. та Директива про місцезнаходження (92/43/ЄЕС), опублікована Радою Європи у 1992 р.

Також, на мою думку, варто зупинитися на якості повітря у Європейському Союзі – як одному із ключових елементів розбудови державної екополітики. Відтак, обов'язковими для усіх держав-членів є визначення та встановлення стандартів якості повітря; правила оцінки; максимальні значення викидів; звіти; процедури видачі дозволів. З іншого боку, є питання, що віднесені до відання національного законодавства: інституційні умови та/або економічні інструменти.

Одночасно, до характерних особливостей законодавства Союзу даної сфери віднесено дуалізм. Тобто, встановлюються основні стандарти, обов'язкові для усіх держав-членів ЄС. Проте, є диспозитивна опція – встановлення державами більш суворих вимог на національному рівні (індивідуально) – за умови, що такі приписи не створюють перешкод для єдиного внутрішнього ринку.

Оцінка якості повітря в ЄС відбувається за допомогою функціонування Директиви 2008/50/ЄС щодо якості атмосферного повітря та більш чистого повітря для Європи («Рамкова директива щодо якості повітря») [6], виданої Європарламентом та Радою Європи у 2008 році. Документом пропонується методична оцінка якості повітря на рівні Співтовариства, а також ануляція та заміна попередньої Рамкової Директиви щодо якості повітря (96/62/ЄС), трьох пов'язаних директив (1999/30/ЄС – щодо максимальних викидів двоокису сірки SO₂, двоокису азоту NO₂ та свинцю Pb; 2000/69/ЄС – щодо максимальних викидів бензолів та окису вуглецю; 2002/3/ЄС – щодо концентрації озону в повітрі) та Рішення Ради Європи 97/101/ЄС – щодо обміну інформацією та даними мереж та станцій, що вимірюють якість повітря в державах-членах Європейського Союзу.

Необхідно зауважити, що Директива 2008/50/ЄС доповнюється Директивою 2004/107/ЄС, котра стосується вмісту миш'яку, кадмію, ртуті, нікелю та поліциклічного ароматичного вуглеводню в навколишньому повітрі. Встановлено відповідні цільові показники (As, Cd, Ni), що повинні досягатися поетапно – у контексті покращення якості НС [7; 8].

Відповідно до положень Директиви 2008/50/ЄС, варто розмежовувати аспекти стандартизації якості повітря в ЄС як складової державної екополітики. Так, «максимальний показник» є рівнем, заснованим на наукових знаннях, ціль

котрого – запобігання, попередження та зменшення негативного впливу на здоров'я людини та НС (досягається впродовж певного періоду та опісля не підлягає підвищенню); «цільовий показник» – рівень, встановлений з метою запобігання, попередження або зменшення негативного впливу на здоров'я людини або навколишнє середовище загалом (за можливості – досягається впродовж певного строку); «довгострокова ціль» – рівень, котрого варто досягнути впродовж довготривалого періоду (якщо немає альтернативи) задля забезпечення ефективного захисту людського здоров'я та НС загалом; «критичний рівень» засновано на наукових знаннях, а за умови його перевищення є можливим негативний вплив на деяких реципієнтів (дерева, рослини, природні екосистеми), проте не на людей; «пороговий максимальний рівень» – межа, при перевищенні якої виникає ризик для здоров'я людини та населення в цілому в результаті короткострокового впливу на них (в таких випадках, держави-члени ЄС мають вживати негайних заходів щодо усунення критичної ситуації).

Список використаних джерел:

1. From Farm to Fork : making Europe`s food healthier and more sustainable : European Council (Council of the EU), 2020 // Режим доступу : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/from-farm-to-fork/>
2. An environmentally sustainable CAP : European Commission // Режим доступу : <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/sustainability/environmental-sustainability/cap-and-environment>
3. Pathway to a Healthy Planet for All (EU Action Plan : Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil) : Brussels, 12.05.2021 // European Commission to EP, The Council etc. //

Режим доступу : https://ec.europa.eu/environment/pdf/zero-pollution-action-plan/communication_en.pdf

4. Regulation (EU) 2020/741 of the EP and The Council, 25.05.2020 on minimum requirements for water reuse // EP and The Council // Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0741&from=EN>

5. Council Regulation (EC) No 834/2007 of 28 June 2007 on organic production and labelling of organic products and repealing Regulation (EEC) No 2092/91 // Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007R0834>

6. Directive 2008/50/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on ambient air quality and cleaner air for Europe // Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32008L0050>

7. Directive 2004/107/EC of the European Parliament and of the Council of 15 December 2004 relating to arsenic, cadmium, mercury, nickel and polycyclic aromatic hydrocarbons in ambient air // Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32004L0107>

8. Чаплай І.В. ГЕНЕЗА ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ / І.В. Чаплай // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2017. - № 4. - С. 5-9.

Шляхтіна Г.В.

викладач Інституту вищої кваліфікації,
*Київський національний торговельно-економічний
університет
м.Київ, Україна*

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Трансформаційні процеси в цілому світі створюють нові умови і перспективи для розвитку технологій. Незважаючи на численні обмеження (через пандемію) в реалізації колективних форм участі, важливою залишається можливість впливати на прийняття рішень, ділитися візіями, практиками та бути почутими. Розвиток цифрових рішень стає не просто трендом, а й необхідністю. Держави і міста, які активно розвивають цифрові технології участі та урядування, простіше проходять складні процеси в новому сьогоденні та швидше відповідають на нові виклики [1].

Цифрова трансформація - не тільки перенесення державних послуг в онлайн, а й цифровізація усіх державних процесів. Її ідея полягає в тому, щоб максимальна кількість сфер життя українців були оцифровані для зручної комунікації громадян з державою, громадян між собою та бізнесом. Інтеграція цифрових технологій в усі аспекти діяльності держави, вимагає внесення докорінних змін до технологій, культури, операцій та принципів створення нових послуг [2]. Для максимально ефективного використання вказаних технологій та їх оперативного впровадження в усі сфери діяльності, державним структурам потрібно повністю змінити підходи, процеси і моделі роботи.

Україна має широко розроблене законодавство, що відповідає за ключові аспекти розвитку інформаційного

суспільства на всіх основних рівнях: стратегічному, тактичному та оперативному. Основоволожні нормативні акти українського законодавства щодо розвитку інформаційного суспільства цілком відповідають основним принципам та стратегічним орієнтирам сучасного глобального інформаційного розвитку, закладеним у Женевській Декларації принципів та Плані дій, а також у Туніському зобов'язанні та Програмі для інформаційного суспільства [3]. Тим більш, що «цифрова» грамотність («цифрова» компетентність) визнана ЄС однією з 8 ключових компетенцій для повноцінного життя та діяльності [4].

Стратегією реформування державного управління України на 2022-2025 роки, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, передбачено побудову в Україні спроможної сервісної та цифрової держави, яка забезпечує захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду [5].

Зважаючи на те, що одним зі стратегічних напрямів Міністерства цифрової трансформації України є переведення всіх державних послуг в онлайн до 2024 року і консолідація всіх відомств та міністерств, важливо, щоб на місцях у державних органах працював ефективний менеджмент, який здійснюватиме цифрову трансформацію зсередини. Тому завданням сьогодення є навчання державних службовців цифрової грамотності та систематичне підвищення її рівня, враховуючи стрімкі технологічні зміни. Тим більш, що відповідно до Закону України «Про державну службу» професійний розвиток державних службовців визначено як «безперервний, свідомий, цілеспрямований процес особистісного та професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентностей» [6].

Основними завданнями щодо цифрової грамотності та навичок у державному сегменті на сьогодні є [4]: аналіз ситуації (проведення незалежного якісного та кількісного

дослідження щодо наявності цифрових навичок у державних службовців, визначення критеріїв впливу чинників на розвиток цифрових навичок, головних перешкод до користування цифровими технологіями та конкретними інструментами); на основі даного дослідження — розробка профільними міністерствами переліку цифрових навичок та компетенцій для цільових аудиторій кожної окремої галузі; розробка якісного навчального контенту, перегляд та оновлення навчальних програм підвищення кваліфікації та підготовки державних службовців; розробка та популяризація загальнодоступних онлайн- та офлайн-курсів з цифрової грамотності, у тому числі змішаного навчання для охоплення великої кількості представників різних категорій на основі прийнятого Європейського фреймворку цифрових компетенцій (DigiComp 2.1.); гармонізація нормативної бази, яка регулює сертифікацію цифрових навичок у державних службовців з міжнародними вимогами, а також нормативної бази, що стосується додаткових нарахунків до заробітної плати за умови підтвердження цифрових компетенцій; розроблення та затвердження відповідних рамок цифрових компетентностей для основних професійних груп за сферами економічної діяльності; запровадження обов'язковості цифрових компетенцій для державних службовців (на прикладі володіння державною мовою); вимірювання та сертифікація цифрових навичок тощо.

Незважаючи на відмінності процесів цифрової трансформації в кожній державній структурі, враховуючи місії, відповідні напрями та специфіку їх діяльності, можливо виокремити низку ключових, загальних для всіх етапів:

- створення плану, що враховує всі потреби органу влади (на початку процесу цифрової трансформації важливо визначити напрямки розвитку, а також набір технологій, які допоможуть в цьому розвитку. При цьому кожен орган влади

повинен провести інвентаризацію своїх ресурсів, виділивши ті, які вимагають модернізації);

- відмова від застарілих технологій (зазвичай державні структури витрачають колосальні кошти тільки для підтримки й обслуговування своїх застарілих технологій, які вже не здатні підтримати цифрові процеси);

- навчання державних службовців навичкам роботи з новими технологіями (цей процес може викликати безліч проблем, оскільки за традиційних моделей виконання посадових обов'язків співробітники мали знати тільки певні системи, які планувалося використовувати ще багато років. Для успіху цифрової трансформації державним службовцям потрібно бути готовими до будь-яких змін робочих процесів, якщо ці зміни необхідні для підвищення ефективності і продуктивності. Така готовність означає вміння мислити творчо та стратегічно, знати потенціал нових технологій та вміти використовувати їх з максимальною ефективністю).

Із збільшенням темпів розвитку цифрових технологій, впровадженням інноваційних рішень у всіх сферах суспільного життя виникла необхідність у підвищенні якості підготовки працівників для створення можливості модернізації економіки країни відповідно до сучасних вимог. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей та затверджено план заходів з її реалізації [7].

Складність і різноманітність технологій, що розвиваються швидкими темпами, вимагає від держслужбовців постійного підвищення рівня власної цифрової компетентності, яка включає в себе не лише вміння використовувати комп'ютерні засоби в професійній діяльності, а й відповідати викликам кібер-ризиків, уникати небезпек в цифровому просторі, зберігати конфіденційні дані, вміти ефективно впроваджувати електронні послуги для

громадян та вирішувати проблемні ситуації за допомогою цифрових технологій. Зважаючи на це, перелік потреб у професійному навчанні для державних службовців розширено компетентністю «цифрова грамотність», що закріплено постановою КМУ від 09.10.2020 № 940. І мова йде не просто про вміння користуватися комп'ютером, ноутбуком чи планшетом, а про здатність ефективно використовувати сучасні цифрові технології як в роботі, так і в професійному та особистісному розвитку.

Наказом Національного агентства України з питань державної служби від 15.01.2021 № 4-21 (із змінами, внесеними згідно з наказом НАДС від 05.04.2021 № 60-21), затверджено Методичні рекомендації щодо окремих питань визначення спеціальних вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій "Б" і "В", та підготовки умов проведення конкурсу, яким окреслено рекомендований перелік вимог до компетентності, серед яких чільне місце посідає «цифрова грамотність»: вміння використовувати комп'ютерні пристрої, базове офісне та спеціалізоване програмне забезпечення для ефективного виконання своїх посадових обов'язків; вміння перевіряти надійність джерел і достовірність даних та інформації у цифровому середовищі; здатність працювати з документами в різних цифрових форматах; зберігати, накопичувати, впорядковувати, архівувати цифрові ресурси та дані різних типів; здатність уникати небезпек в цифровому середовищі, захищати особисті та конфіденційні дані; вміння користуватись кваліфікованим електронним підписом (КЕП); здатність використовувати відкриті цифрові ресурси для власного професійного розвитку та ін.) [8].

У травні 2021 року Міністерством цифрової трансформації України на порталі «Дія. Цифрова освіта» запроваджено національний тест на цифрову

грамотність для державних службовців, що допоможе підвищити ефективність їх діяльності, діагностувати «сильні» та «слабкі» сторони, отримати електронний сертифікат з визначенням рівня володіння вказаною компетентністю. *Отримані результати можна буде використовувати як основу для професійного навчання державних службовців, а також під час формування НАДС державного замовлення на професійне навчання держслужбовців за різними програмами професійного спрямування.* З 01 вересня 2021 року всі курси на «Дія. Цифрова освіта» — понад 60 освітніх серіалів — передбачають нарахування 0,1-0,2 кредитів ЄКТС в рамках самоосвіти держслужбовців. Після успішного проходження будь-якого курсу на зазначеному порталі держслужбовцям нараховуватимуться кредити ЄКТС, надаватимуться електронні сертифікати, що можна використати під час оцінювання службової діяльності. *Наявність такого інструменту створює можливість спрогнозувати запит і потребу в професійному навчанні щодо напрямку цифрової освіти, вчасно це забезпечити, сприяє розвитку професійних кадрів і відбору потенційних кандидатів для державної служби.*

Цифрові технології у державному секторі України — це основа його реформування та потенційний приклад для всієї країни, яким чином потрібно використовувати переваги «цифрового» світу. Синергетичний потенціал соціальних, мобільних, «хмарних» технологій, а також технологій аналізу даних та «інтернету речей» у сукупності здатні привести до трансформаційних змін у державному управлінні та загалом, тобто зробити державний сектор України ефективним, реактивним, ціннісним. [4]

Список використаних джерел:

1. Скорик О. О., Рябоконт Н. П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/52.pdf
2. Офіційний сайт Всеукраїнського форуму «Україна 30». <https://ukraine30.com/digitalization-test/>
3. Інформація про розвиток механізмів електронного урядування, стан інформатизації, цифровізації, цифрового розвитку та забезпечення розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних ресурсів України. [https://dostup.pravda.com.ua > response > attach](https://dostup.pravda.com.ua/response/attach)
4. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0). <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. «Деякі питання реформування державного управління України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>
6. Закон України «Про державну службу» (із змінами) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
8. Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 15.01.2021 № 4-21 (із змінами, внесеними згідно з наказом НАДС від 05.04.2021 № 60-21) «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо окремих питань визначення спеціальних вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій "Б" і "В", та підготовки умов проведення конкурсу». <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0004859-21#Text>

Щербак М.О.

здобувачка магістратури кафедри управління охороною
здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я України
імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМ ЗАКЛАДОМ ПІДВИЩЕНОЇ КОМФОРТНОСТІ ТА ЯКОСТІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Термін «підвищення комфортності у медичних закладах» або «поліпшене сервісне обслуговування у медичних закладах» застосовується тільки до стаціонарних закладів та відділень закладів охорони здоров'я, в яких крім медичного та необхідного побутового обладнання, палати для перебування хворих оснащені додатково телевізорами, телефонами, кондиціонерами та іншими побутовими приладами, обладнанням, ковдрами, тощо, призначеними для підвищення комфортності перебування, та оплату яких в частині визначення вартості таких послуг, згодні сплачувати хворі. Не може вважатися підвищенням комфортності наявність медичного обладнання будь-якого рівня, наявність холодильника в палаті та кількість в ній хворих. До підвищення комфортності не відноситься також обладнання холів та інших загальних приміщень холодильниками, телевізорами, м'якими меблями, ковдрами тощо як в амбулаторних, так і в стаціонарних закладах та відділеннях закладів охорони здоров'я [2].

Крім удосконалення форм і методів публічного адміністрування та управління вітчизняними МЗПК, необхідно відзначити й інший напрямок діяльності державної

влади у сфері публічної медицини. В останні п'ять років в Україні була створена принципово нова нормативно-правова база розвитку охорони здоров'я: прийнято закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» [1], розпорядження Кабінет Міністрів України «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я» [3]. Перший документ гарантує громадянам право обирати медичний заклад і лікаря. Другий – захищає право громадян на безкоштовні послуги в межах державних медичних стандартів. Однак, для повної реалізації можливостей, які створює правова база, необхідно декілька років. Першою передумовою удосконалення системи управління якістю надання медичних послуг є розробка функціональної моделі управління медичними послугами з використанням системного структурованого аналізу, яка дозволяє отримати структуроване зображення функцій, визначити відповідальність структурних підрозділів, їх роль і місце в роботі ЗПК.

Другою передумовою удосконалення системи управління якістю надання медичних послуг є створення економіко-математичної моделі визначення оптимальних тарифів для даних послуг. Модель дозволить узгоджувати інтереси держави, ЗПК і його пацієнтів (існуючих і потенційних) шляхом розрахунку індивідуальних умов обслуговування, пільгових розмірів тарифів, необхідної номенклатури послуг. При цьому найбільш комплексно і гнучко здійснюється облік факторів зовнішнього середовища ЗПК, а також досягається оптимальне співвідношення часток в його доходах за кількістю і категоріями пацієнтів та видам послуг.

Третьою передумовою вдосконалення системи управління якістю надання медичних послуг є розробка економіко-математичної моделі управління прибутком

структурних підрозділів ЗПК від надання медичних послуг. Ця модель дозволить встановлювати залежність зростання обсягів медичних послуг від зниження тарифів на них; моделювати величини тарифів, стимулювати приплив пацієнтів, що збільшить доходи і прибуток ЗПК.

Виходом даної системи є: розвиток людського капіталу країни, задоволеність населення якістю надання медичних послуг за регіонами; прогнозовані обсяги пацієнтів за видами медичних послуг, прогнозовані обсяги собівартості за видами медичних послуг, оптимальні розміри зниження тарифів за видами медичних послуг, що забезпечують додатковий дохід для ЗПК, показники приросту рентабельності ЗПК від реалізації медичних послуг, прогнозовані обсяги прибутку структурних підрозділів ЗПК. Таким чином, дана система управління дозволяє вирішувати завдання підвищення конкурентоспроможності за рахунок підвищення окупності і рентабельності інвестицій, що дозволяють залучати кваліфіковані медичні кадри і постійно оновлювати медичне обладнання.

Таким чином, можна зробити висновок, що механізми і методи впливу держави на ринок медичних послуг з метою поліпшення його діяльності повинні базуватися на виборі державою оптимальної моделі подальшого розвитку сфери медичних послуг; пошуку шляхів ефективної діяльності медицини; лібералізації медичного ринку з одночасним збереженням контролю держави над ключовими показниками його функціонування. Саме з урахуванням таких аспектів повинні вноситися зміни або доповнення в чинне законодавство країни, щоб забезпечити тим самим високоефективну і продуктивну діяльність ЗПК, які нададуть якісні і доступні медичні послуги населенню України.

Список використаних джерел:

1. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 №2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19> (дата звернення: 29.09.2021).
2. Про застосування поняття «поліпшене сервісне обслуговування у медичних закладах» для платників ПДВ. URL: <http://chp.com.ua/all-news/item/65198-pro-zastosuvannya-ponyattya-polipshene-servisne-obslugovuvannya-u-medichnikh-zakladakh-dlya-platnikiv-pdv> (дата звернення: 29.09.2021).
3. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я: розпорядження Кабінет Міністрів України від 30.11.2016 № 1013-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.09.2021).

Яремчук О.А.

слухачка магістратури кафедри управління охороною
здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет
охорони здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ, КУЛЬТУРНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА РЕАЛІЗМ ПРИНЦИПІВ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДЕРЖАВНІЙ ЕТНОПОЛІТИЦІ

Національна модель етнополітики розробляється виходячи з особливостей історії країни, етнічного складу населення, рівня її соціально-економічного та політичного розвитку, соціокультурних та конфесійних особливостей.

Політика щодо відношення до етнічних груп повинна бути взаємопов'язана з економічною, соціальною, культурно-освітньою, демографічною, міграційною, інформаційною та іншими видами державної політики, в комплексі з якими вона й може бути реалізована.

Таким чином, етнополітика це сфера політичного буття, спрямована діяльність держави та його окремих органів щодо управління етносферою суспільства.

В Україні за роки незалежності було створено юридичне підґрунтя, на якому сформувалась єдина система забезпечення реалізації прав національних меншин, що включає вітчизняні та міжнародні правові акти, акти органів виконавчої влади, державні та місцеві цільові програми щодо розвитку національних меншин, систему органів державної влади, до сфери компетенцій якої належать питання реалізації етнополітики, об'єднання національних меншин, які покликані сприяти задоволенню своїх національно-культурних потреб та збереженню власної етнічної

самобутності, тощо.

Забезпечення прав національних меншин закріплено Конституцією України та відповідними нормативно-правовими актами. З 1992 року, коли було прийнято Закон України «Про національні меншини в Україні» [1] значною мірою активізувався процес самоорганізації національних меншин та присутня позитивна тенденція громадсько-суспільної активності представників різних етносів і створення ними національно-культурних організацій. Огляд законодавства дає підстави зробити висновок про те, що в Україні на сучасному етапі присутня двоїстість політикоправових засад та соціально-організаційних умов захисту прав національних меншин. Проявляється вона в тому, що, з одного боку в положеннях та нормах вітчизняних політико-правових актах відповідно до міжнародних правових документів відображено всі права національних меншин, а з іншого – певні з них не мають механізму реалізації, деякі не виконуються зовсім або виконуються частково. Зокрема, не визначеними є необхідні умови, засоби, шляхи та механізми реалізації права національних меншин України на екстериторіальну форму самоорганізації і самоврядування – права на національно-культурну автономію. На сьогодні в Україні відсутні спеціальні умови щодо сприяння забезпеченню як парламентського представництва національних меншин, так і їх представництва у місцевих органах влади. Тобто, відсутній ефективний механізм захисту та практичної реалізації головних політичних прав національних меншин, зокрема, права на політичне представництво та участь в управлінні державними справами, незважаючи на їх проголошення як у Декларації прав національностей, так і в Законі України «Про національні меншини в Україні».

Держава на принципах рівності всіх членів

громадянського суспільства перед законом та реалізуючи принцип толерантності повинна забезпечити вільний розвиток культурної та мовної самоідентифікації представників різних національностей, які проживають на її території.

Під культурною самоідентифікацією розуміється усвідомлена приналежність до певного суспільства, якість, в результаті становлення якої відбувається ототожнення людиною себе з певною мовою, релігією, традицією, історією, культурними особливостями. В якості основної функції властивість культурної самоідентифікації полягає в забезпеченні соціальної згоди, досягненні однорідності у багатонаціональній державі, єдність держави та населення, формування єдності інтересів, цілей та завдань.

В процесі становлення державної етнополітики було ухвалено низку нормативно-правових актів, що регулюють питання захисту прав національних меншин. Але, в Україні існують чинники, що сприяють виникненню специфічного кола проблем, які ускладнюють процес міжнаціональної взаємодії. Забезпечення національної цілісності держави, гармонізація територіальних етнополітичних взаємин відбувається за допомогою ефективної державної етнополітики, що є провідною ланкою в управлінні міжетнічними відносинами. Саме тому, для підвищення ефективності державної етнополітичної політики слід систематизувати заходи, що здійснюються державою, зокрема, узгодити нормативно-правові акти, соціальні, культурні, інформаційні системи в відповідність до тих цивілізаційних викликів, які постали на даний час перед Україною, та з врахуванням впливу геополітичних факторів.

Список використаних джерел:

1. Про національні меншини в Україні [Електронний ресурс]: Закон України №2494-ХІІ від 25.06.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text>(дата звернення: 23.08. 2021).

СЕКЦІЯ 2.

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Ковальова Н.М.

судовий експерт в сфері інтелектуальної власності,
в.о. завідувача лабораторією
права промислової власності,
вищого кваліфікаційного класу,

*Науково-дослідний центр судової експертизи з питань
інтелектуальної власності Міністерства юстиції України,
вищого кваліфікаційного класу,
м. Київ, Україна*

Фоя О.А.

судовий експерт лабораторії промислової власності,
*Науково-дослідний центр судової експертизи з питань
інтелектуальної власності Міністерства юстиції України,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТІВ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 13.6. «ДОСЛІДЖЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОМЕРЦІЙНИМИ (ФІРМОВИМИ) НАЙМЕНУВАННЯМИ, ТОРГОВЕЛЬНИМИ МАРКАМИ (ЗНАКАМИ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ), ГЕОГРАФІЧНИМИ ЗАЗНАЧЕННЯМИ»

Одним із найбільш поширених об'єктів судової експертизи з питань інтелектуальної власності є комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів

і послуг). У чинному законодавстві та науковій літературі найчастіше використовуються принаймні три терміни, якими позначається один і відповідний об'єкт інтелектуальної власності ІВ: 1) торговельна марка; 2) знак для товарів і послуг; 3) товарний знак.

Згідно зі ст. 492 Цивільного кодексу України (ЦКУ) торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути: а) слова, б) літери, в) цифри, г) зображувальні елементи, г) комбінації кольорів [1].

Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» у пункті 1 ст. 2 містить визначення поняття торговельної марки як позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб [2]. Також у нову редакцію цього Закону 14.10.2020 були внесені зміни, зокрема до пункту 2 ст. 5, де визначено об'єкти торговельної марки. Отже, експерти при складанні висновку повинні перш за все чітко визначити об'єкт дослідження та його ознаки, враховуючи ці зміни.

У ст. 15 Угоди *TRIPS* товарний знак визначається як *«Будь-який знак або сполучення знаків, що дають змогу відрізнити товари або послуги одного підприємства від товарів або послуг іншого підприємства, мають здатність утворювати торговий знак. Такі знаки, зокрема слова, що включають імена осіб, літери, цифри, фігуральні елементи та сполучення кольорів, а також будь-яке сполучення таких ознак, мають право бути зареєстрованими як торгові знаки. Якщо ознаки природно не дають змогу розрізнити відповідні товари та послуги, члени можуть запровадити реєстрацію залежно від відмінності, що набувається завдяки*

використанню. Члени можуть вимагати як умову реєстрації, щоб знаки сприймалися візуально» [3].

У даний час розрізняється значна кількість видів знаків, проте знаки певних видів реєструються у не багатьох країнах, що, в основному, пов'язано з труднощами технічного характеру щодо фіксації об'єктивних ознак деяких (наприклад, пахучих) знаків або відсутністю необхідних класифікаційних систем [4, с. 265].

Згідно з частиною 2 ст. 494 ЦК України та частиною 4 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», обсяг правової охорони на торговельні марки визначається її зображенням та переліком товарів і послуг, внесених до Реєстру і засвідчується свідоцтвом з наведеними у ньому копією внесеного до Реєстру зображення торговельної марки та переліком товарів і послуг [1, 2].

Об'єктом торговельної марки може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. Такими можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори, форма товарів або їх пакування, звуки, за умови що такі позначення придатні для відрізнення товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб, придатні для відображення їх у Реєстрі таким чином, що дає змогу визначити чіткий і точний обсяг правової охорони, що надається [2].

Пунктом 1.4. Правил складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знаки для товарів і послуг визначено, що об'єктами правової охорони можуть бути такі знаки:

- словесні у вигляді слів або сполучень літер;
- зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині;
- об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах;

– комбінації вищезазначених позначень [5].

До категорії словесних включаються позначення, що складаються з одного чи декількох слів, а також т.з. «слогани» (рекламні гасла) [4, с. 110].

Крім того, що зазначені назви повинні відповідати встановленим критеріям охороноздатності знаків (зокрема назви фільмів або книг не повинні суперечити нормам моралі або громадського порядку), при реєстрації може (і повинен) вимагатися дозвіл на реєстрацію назви як торговельної марки, виданий власником прав на таку назву [4, с. 112].

Відповідно до Пункту 4.3.1.4. Правил складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтв до позначень, що не мають розрізняльної здатності, відносяться (*далі – Правила складання*), між іншим, позначення, які складаються лише з однієї літери, цифри, лінії, простої геометричної фігури, що не мають характерного графічного виконання [5].

Пунктом 1.4. Правил складання також визначено, що об'єктами правової охорони можуть бути зображувальні позначення у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині [5].

Об'єктом торговельної марки може бути, зокрема, кольори, за умови що такі позначення придатні для відрізнення товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб, придатні для відображення їх у Реєстрі таким чином, що дає змогу визначити чіткий і точний обсяг правової охорони, що надається [2].

Колір або комбінація кольорів можуть бути зареєстровані в якості торговельної марки, як це передбачено чинним законодавством [6].

У сучасних умовах підприємці все більш активно використовують колір і поєднання кольорів в якості важливого маркетингового інструменту не тільки в своїх виробках і упаковці, але і в рекламі, так як він легше

запам'ятовується споживачами, здатний викликати міцні асоціації для забезпечення ідентифікації комерційних джерел товарів (послуг) та їх виробника. Також, враховуючи основні правила маркування (оформлення) лікарських засобів, які виготовлені в умовах аптеки, етикетки на білому фоні повинні мати відповідні сигнальні кольори [7, с. 36].

Враховуючи психологію кольорів та їх вплив на споживача в процесі обрання товару чи послуги, суб'єкти господарської діяльності нерідко приймають рішення витримувати продукцію цілком в конкретних кольорах, роблячи їх своїми фірмовими [8, с. 56]. Особливо поширеною така практика є в великих, у тому числі транснаціональних корпораціях.

Важливо також, що без максимальної об'єктивізації параметрів кольорового знаку в заявці його реєстрацію неможливо визнати за правомірну. Одним із засобів такої об'єктивізації є вживання уніфікованих систем ідентифікації кольорів, наприклад міжнародно-визнаних систем ідентифікації кольорів (PANTONE®, RAL, Focoltone® і ін.) [4, с. 115].

Об'єктом торговельної марки може також бути форма товарів або їх пакування, за умови що такі позначення придатні для відрізнення товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб, придатні для відображення їх у Реєстрі таким чином, що дає змогу визначити чіткий і точний обсяг правової охорони, що надається [2].

Найбільш розповсюдженими видами об'ємних торговельних марок є позначення, які відтворюють емблеми компаній, пляшки та іншу упаковку. Водночас, згідно з нормативним змістом пунктом 2 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», не можуть одержати правову охорону позначення, які відображають лише форму, що обумовлена природним станом товару чи необхідністю отримання технічного результату, або яка надає

товарові істотної цінності [2].

У той же час, зображення об'ємного знаку в графічній формі в цілях реєстрації свідчить про необхідність відображення об'ємного знаку методами і засобами живопису, графіки або фотомистецтва, а створені в результаті цього твору потенційно можуть конфліктувати з об'ємною торговою маркою, що може бути ускладнений як правило більш раннім створенням таких творів в порівнянні з датою подачі заявки на знак [4, с. 116].

Об'єктом торговельної марки може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень [2, ст.5, п.2]. Так, пунктом 1.4. Правил складення визначено, що *«об'єктами правової охорони можуть бути комбінації наступних позначень: словесних у вигляді слів або сполучень літер; зображувальних у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині; об'ємних у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах. Такі знаки можуть бути виконані у будь-якому кольорі чи поєднанні кольорів»* [5].

Комбінованим визнається позначення, яке є поєднанням в одному цілісному позначенні різних видів позначень. Найчастіше комбінованими позначеннями є поєднання малюнка і слова. Серед цього виду найбільш поширеними є словесно-зображувальні композиції, наприклад, етикетка.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України, прийнятий 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№40-44. Ст. 356.
2. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. *Офіційний вісник України*. 2010. № 84. Ст. 2989.

4. Звіт про НДР Методика слово-експертного дослідження знаків для товарів і послуг (торговельних марок): (заключ.) / МЮ України, КНДІСЕ, НДЦСЕПВ, НДПВ АПрНУ; кер. Г.В. Прохоров-Лукін; викон.: Андреева А.В., Дорошенко О.Ф., Ковальова Н.М. [та ін.]. (реєстр. № 0108U005823). Київ: КНДІСЕ, 2009. 421 с.

5. Правила складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, затверджені наказом Державного патентного відомства України від 28.07.1995 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 54. Ст. 72.

6. Методичні рекомендації з окремих питань проведення експертизи заявки на знак для товарів і послуг, розроблені ДП УПВ, схвалені рішенням Колегії Державної служби інтелектуальної власності України від 18.03.2014 (протокол № 9), затверджені наказом Державного підприємства «Український інститут промислової власності» від 07.04.2014 №91. URL: http://www.uipv.org/i_upload/file/metod-rek-tm.pdf.

7. Звіт НДР (заключ.) «Методичні рекомендації щодо особливостей проведення експертних досліджень, пов'язаних з етикетками»; кер. Н.М. Ковальова / НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності; КНДІСЕ; ХНДІСЕ; 0119U001355. Київ: НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності, 2020. 97 с.

8. Тимофієнко В. І. Астралгал // Архітектура і монументальне мистецтво: терміни і поняття. Київ : Вид-во Інституту проблем сучасного мистецтва; Головкивархітектура, 2002. С. 42.

Федоренко В.Л.

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
директор,

*Науково-дослідний центр судової експертизи з питань
інтелектуальної власності Міністерства юстиції України,
м. Київ, Україна*

Коваленко В.В.

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
член-кореспондент Національної академії правових
наук України, провідний науковий співробітник,

*Науково-дослідний центр судової експертизи з питань
інтелектуальної власності Міністерства юстиції України
м. Київ, Україна*

Чабанець Т.М.

судовий експерт лабораторії
права промислової власності,

*Науково-дослідний центр судової експертизи з питань
інтелектуальної власності Міністерства юстиції України,
м. Київ, Україна*

**СИЛЬНІ І СЛАБКІ ЕЛЕМЕНТИ СЛОВЕСНИХ
ПОЗНАЧЕНЬ ПРИ ЕКСПЕРТНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ
ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК (ЗНАКІВ ДЛЯ ТОВАРІВ І
ПОСЛУГ)**

При дослідженні такого об'єкта судової експертизи з питань інтелектуальної власності, як комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг) (судово-експертна спец. 13.6), виникає низка проблемних

питань, які мають не лише науково-методологічне і методичне, а й практично-прикладне значення, та ставляться до вирішення атестованими судовими елементами. Одним із таких питань є питання про визначення т.з. «сильних» і «слабких» елементів словесних позначень при експертному дослідженні торговельних марок.

На сьогодні термінологія «сильний елемент» і «слабкий елемент» словесного позначення торговельної марки (знаку для товарів і послуг) стала усталеною та отримала своє роз'яснення в «Методика проведення експертних досліджень, пов'язаних із засобами індивідуалізації», розробленій Науково-дослідним центром судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерству юстиції України (далі – *Центр*) та затвердженій і внесеній до Реєстру методик проведення судових експертиз (реєстр. № 13.06.01 від 23.03.2018) [1]. За понад три роки багатократного використання судовими експертами Центру цієї Методики сформувалася усталена практика дослідження сильних і слабких елементів словесних позначень торговельних марок. Зупинимось на теоретичних і практичних аспектах проблематики, винесеної в заголовок цього дослідження.

До складу словесних позначень або словесної частини комбінованого позначення, що складаються з декількох слів, або є складноусвореними словами, можуть входити як сильні, так і слабкі елементи. Це положення, окрім вище згаданої «Методики проведення експертних досліджень, пов'язаних із засобами індивідуалізації», міститься у «Методичних рекомендаціях з окремих питань проведення експертизи заявки на знак для товарів і послуг»¹, у якій зазначено, що до складу словесних позначень можуть входити як сильні, так і слабкі елементи. При цьому, основне навантаження щодо ступеню розрізняльної здатності в цілому таких позначень припадає на сильні елементи [2].

Перед судовим експертом, який досліджує словесне позначення торговельної марки закономірно постає питання: Як визначити який з елементів словесних позначень знаку є сильним, а який слабким? Різниця в цих елементах полягає переважно в притаманному їм ступеню розрізняльної здатності, у значимості словесного елемента у складі позначення, а також його візуального сприйняття.

У ході проведення експертного дослідження необхідно проаналізувати розташування і значимість всіх словесних елементів, з точки зору комплексного асоціативного сприйняття торговельної марки, дослідити у взаємозв'язку значимість і положення всіх складових торговельної марки словесних елементів, що впливає на сприйняття марки в свідомості споживачів і на загальне враження про дану торговельну марку в цілому.

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови слово «значимість» означає «роль, важливість чого-небудь; сутність чого-небудь; зміст» [3]. При цьому значимість повинна оцінюватися, в тому числі, з урахуванням ступеня, в якій цей елемент сприяє реалізації безпосередньої функції торговельної марки, а саме - індивідуалізації товарів і послуг. Тобто, для оцінки значимості елемента потрібно визначити, чи буде споживач сприймати дане позначення саме як засіб індивідуалізації, що відрізняє саме цей товар або послугу від товару або послуги іншого виробника.

Слово «індивідуалізація» походить з франц. *individualization*, яке в свою чергу похідне від латин. *individuum* – «неподільне». Воно означає «... врахування особливостей кожної одиниці при вивченні сукупності предметів чи явищ» [4, с. 226]. Згідно визначення «індивідуалізувати», наданого у Словнику української мови, термін «індивідуалізувати» означає «надавати кому-, чому-

небудь індивідуальних ознак, рис» [5, с. 25].

Сильним елементом може стати і позначення, що не займає просторово-домінуюче становище в комбінованому позначенні, але володіє дуже високою розпізнавальною здатністю, так як увага споживача буде концентруватися в першу чергу на ньому. Як відомо, сильним елементам словесних позначень властивий високий ступінь розрізняльної здатності, оскільки вони, як правило, є оригінальними. При цьому, сильні елементи оригінальні, не мають описового характеру.

Розрізняльна здатність не є постійною сутнісною ознакою (параметром), який характеризує властивості торговельної марки. На практиці бувають випадки, коли позначення мало розрізняльну здатність на час надання йому правової охорони та було зареєстровано в якості торговельної марки, але з часом втратило цю розрізняльну здатність. В іншому випадку, якість розрізняльної здатності з часом стала слабкою, несуттєвою. Це ж стосується й складових елементів позначень.

До слабких елементів словесних позначень відносяться, зокрема, позначення, які розповсюджені у термінології певних галузей і є неохороноздатними позначеннями, наприклад, МІКРО, МАКРО, МУЛЬТИ, АНТИ, АВТО, SOFT, MEDIA, ІНФО, ПЛЮС, ФОРТЕ, VITA, FITO, БІО, ЕКО і форманти типу -мат, - ол, -дент, -кард і т.п. До прикладу, в позначеннях АВТОМОТИВ, ІНФОПРОСТІР, АВТО та ІНФО – це слабкі елементи, а МОТИВ, ПРОСТІР – сильні елементи. У позначеннях МЕГАПЛЕКС, MEGALINE, МЕГА – слабкий елемент, а ПЛЕКС, LINE – сильні елементи.

Під час проведення експертизи словесних позначень торговельних марок встановлюється схожість саме сильних елементів. В окремих випадках сильний елемент ставиться в основу серії знаків одного власника, утвореної шляхом

приєднання до нього різних формантів. До прикладу, LEPTADENT, LEPTANOR, LEPTAKON, LEPTALON; МЕТАСТРОЙ, МЕТАІНФО, МЕТАТРАНС, МЕТАТУР, МЕТАІНВЕСТ.

Позначення, що містить у своєму складі сильний елемент, покладений за основу серії знаків, може не бути визнаний за звучанням схожим настільки, що його можна сплутати з окремими позначеннями, що становлять дану серію, наприклад, LEPTAKAR. Проте, підставою для відмови в цьому випадку буде не схожість цих позначень, а можливість виникнення у споживача думки про те, що це позначення є продовженням серії знаків однієї особи.

Очевидно, що проблематика сильних і слабких словесних позначень торговельних знаків вимагає свого подальшого дослідження, оскільки в судово-експертній практиці виникає низка проблемних питань, які вимагають виваженого рішення. До прикладу, чи є перелік слабких елементів словесних позначень, які розповсюджені у галузевій термінології й є неохороноздатними позначеннями (МІКРО, МАКРО, МУЛЬТИ, АНТИ, АВТО, SOFT, MEDIA, ІНФО, ПЛЮС, ФОРТЕ, VITA, FITO, БІО, ЕКО), вичерпним? Чи впливає написання словесного позначення кирилицею/латиною/комбіноване на визначення сильних і слабких елементів словесних позначень? Ці та інші питання мають бути комплексно розкриті в спеціальній методиці дослідження торговельних марок.

Список використаних джерел:

1. Методика проведення експертних досліджень, пов'язаних із засобами індивідуалізації / НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України / Н.М. Ковальова, О.В. Голікова та ін.; за ред. В.Л. Федоренка

(реєстр. № 13.06.01 від 23.03.2018). Київ, 2017. 56 с.

2. Методичні рекомендації з окремих питань проведення експертизи заявки на знак для товарів і послуг, розроблені Державним підприємством УПВ, схвалені рішенням Колегії Державної служби інтелектуальної власності України від 18.03.2014 (протокол № 9), затверджені наказом Державного підприємства «Український інститут промислової власності» від 07.04.2014 № 91 із змінами. URL: https://ukrpatent.org/i_upload/file/metod-rek-tm-05112018.pdf

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.

4. Словник іншомовних слів. Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ: Наук. думка, 2000. 680 с.

5. Словник української мови: в 11 т. / редкол.: І.К. Білодід (гол.) та ін.; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1970-1980, Том 4, 1973. С. 25. (840 с.).

СЕКЦІЯ 3.

ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Кітріш К.Ю.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу проблем
регуляторної політики і розвитку підприємництва,
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна

Трушкіна Н.В.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу проблем
регуляторної політики і розвитку підприємництва,
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна

ПРОЗОРИСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАНЬ

У сучасних умовах господарювання на перший план виходить видимість і прозорість ланцюгів постачань, при цьому прозорість від початку до кінця (end- to-end). Варто зазначити, що між видимістю і прозорістю є різниця. Видимість ланцюга поставок дозволяє бачити конкретну дію з доступом до даних у певному вузлу. Прозорість відкриває ланцюг постачань, щоб бачити всі вузли і обмінюватися даними по всьому ланцюгу постачань. Крім того, прозорість передає внутрішні і зовнішні дані на певному бажаному рівні [1].

Переваги прозорості величезні. Це може поліпшити репутацію компанії серед споживачів, підвищити

продуктивність і скоротити операційні витрати. За даними дослідників зі школи менеджменту MIT Sloan School [2], компанії можуть збільшити прибуток від 2% до 10% за рахунок поліпшення end-to-end прозорості від початку до кінця з інноваційними інструментами, які знижують розрізненість.

Таким чином, компанії можуть використовувати прозорість ланцюга поставок як ключовий чинник для ідентифікації, фіксації, поділу та прогнозування подій і транзакцій, а також для можливості переводити дані в корисну інформацію, забезпечення потоку товарів, отримання більшого контролю над ланцюгами постачань.

Завдяки потреби в технологіях, які об'єднують зацікавлені сторони і системи, інвестиції в інновації почали розвивати технологічний інструмент з можливостями реального часу для внесення змін і усунення втрат у ланцюгах постачань. Інструмент збирає дані від усіх зацікавлених сторін в одному місці і забезпечує аналітику, яка може почати передбачати і допомогти зробити більш грамотне рішення про те, як безперервно управляти ланцюгами поставок від кінця до кінця і з максимальною продуктивністю. Наприклад, вантажівка затримується через затори по дорозі до роздрібного продавця. Завдяки цій новій технології прозорості всі сторони повідомляються про затримку в режимі реального часу і можуть управляти негайно, а не через кілька телефонних дзвінків, на які раніше йшли години. Для вантажівки можна змінити маршрут і розрахувати час прибуття і потім відправити продавцю. Це дозволяє продавцеві краще планувати діяльність співробітників, підвищувати рівень і якість обслуговування та знижувати експлуатаційні витрати.

Щоб повною мірою скористатися технологією прозорості, вона має бути пов'язана з людьми і процесами.

Платформи, які включають кращі інструменти бізнес-аналітики, здатні застосовувати прогнозне машинне навчання, а також реальний досвід каналів поставок. Ці ідеї й аналітика повідомляють майбутні рішення, готують ланцюги поставок до несподіваних подій і швидкого відновлення після збоїв. Все це призводить до підвищення гнучкості.

Один із прикладів можуть бути поставки, на яких відсутні документи про походження. Це результати у вантажах, затриманих у прийомних доках, що викликає збої в ланцюгах поставок. Однак, завдяки прозорості технологій зацікавлені сторони можуть бачити товари, коли вони переміщуються по ланцюгу поставки. І тому компанії можуть уникнути цього збою. Документи процесу доставки можуть бути передані в цифровому вигляді в реальному часі від відправника до одержувача, усуваючи будь-які «вузькі місця» в доках. Це забезпечує повну прозорість для всіх сторін.

Прозорість підвищує цінність за рахунок можливості збору інформації та обміну нею в ланцюгах постачань і логістичній мережі, покращує бізнес-процеси, що підтримують роботу. Прозорість дає компаніям можливість підготуватися до можливих збоїв і швидко реагувати на ситуації, що виникають. Це актуально, якщо порушення є одиничною подією, сезонним піком продажів або пандемії. У результаті оператори ланцюга постачань можуть реагувати на збої швидше, ніж будь-коли раніше.

Отже, прозорість розширює можливості маршрутизації, відстеження та управління запасами, підтримки повернень і підтвердження автентичності та якості товару. Це також робить усіх учасників ланцюгів постачань більш надійними й оперативними. Це призводить до більш гнучкого процесу транспортування товарів, більш ефективної організації логістичної діяльності, більшого задоволення запитів клієнтів і стійкості ланцюга постачань.

До можливих технологій з метою забезпечення прозорості ланцюгів постачань слід віднести [3-8]:

- *Інтернет речей (IoT)* – може прискорити логістику на основі даних. Тепер повсякденні об'єкти можуть відправляти, отримувати, обробляти і зберігати інформацію і, таким чином, брати активну участь у логістичних процесах, керованих подіями. Інтернет речей дозволяє постачальникам логістичних послуг одержати вигоду, генеруючи ідеї, які стимулюють зміни і нові рішення;

- *транспортні маркетплейси* – ринки логістики об'єднують попит вантажовідправників і пропозиції перевізників у все більш складні мережі ланцюгів поставок. Постачальники цих цифрових брокерських послуг пропонують централізовану торгову площадку для управління не тільки тарифами і графіками доставки, а й додатковими послугами, такими як контроль відвантаження та управління митними документами, надаючи клієнтам розширений і індивідуальний цифровий досвід;

- *логістика «супермережі»* – вийшовши за рамки логістики та логістичних ринків 4PL, тенденція логістики «супермережі» відноситься до наступного вимірювання консолідації та оптимізації глобальних мереж ланцюгів поставок, інтеграції безлічі різних виробничих підприємств і постачальників логістичних послуг. Це відкриває нові бізнес-можливості для різних гравців, включаючи вже створені 4PL, спеціалізовані компанії і невеликі стартапи;

- *аналітика «великих даних»* – логістика трансформується завдяки потужності інсайтів, заснованих на даних. Завдяки значній цифровій трансформації та Інтернету речей можна отримувати безпрецедентні обсяги даних з різних джерел ланцюга поставок. Капіталізація його вартості відкриває величезний потенціал для підвищення операційної ефективності, поліпшення якості обслуговування клієнтів,

зниження ризиків і створення нових бізнес-моделей;

- *блокчейн* – усунення складності глобальних ланцюгів постачань, блокчейн та інших технологій розподіленого реєстру (DLT) може сприяти підвищенню довіри і прозорості між зацікавленими сторонами і клієнтами, підтримуючи автоматизацію адміністративних і комерційних процесів.

У подальших дослідженнях планується проаналізувати та узагальнити трансформаційні перетворення управлінських підходів до управління глобальними ланцюгами постачань під впливом пандемії COVID-19.

Список використаних джерел:

1. Сергеев В. И., Сергеев И. В. Прозрачность цепи поставок: терминологические аспекты и ценность для контрагентов цепи. *Логистика и управление цепями поставок*. 2020. № 4(99). URL: <http://www.lscm.ru/index.php/ru/po-rubrikam/item/1991>.
2. Special Report. Supply chain transparency creates resilient operations. 2020. Ryder System, Inc. URL: https://www.logisticsmgmt.com/article/special_report_supply_chain_transparency_creates_resilient_operations.
3. Kitrish E. The role of supply chain sustainability in strengthening the business competitiveness. *Economic Herald of the Donbass*. 2016. No. 4(46). P. 128-137.
4. Kitrish E. The role of supply chain sustainability in an enterprise's corporate social responsibility strategy. *Economic Herald of the Donbass*. 2017. No. 4(50). P. 190-199.
5. Трушкіна Н. В., Кітріш К. Ю., Шкригун Ю. О. Тенденції розвитку глобальних ланцюгів постачань в умовах COVID-19. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 33. Ч. 2. С. 82-88.

<https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-35>.

6. Трушкіна Н. В., Кітріш К. Ю. Управління ланцюгами постачань у контексті концепції Індустрія 4.0. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.74>.

7. Hryhorak M., Dzwigol H., Trushkina N., Shkrygun Yu. Substantiation of expediency of the complex approach for supply chains management in the COVID-19 conditions. *Intellectualization of logistics and Supply Chain Management*. 2021. Vol. 5. P. 6-25. <https://doi.org/10.46783/smart-scm/2021-5-1>.

8. Кітріш К. Ю. Сталість як чинник управління ланцюгами постачань. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 51. С. 141-148. <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-22>.

Побер І.М.

здобувач,

*Київський університет ринкових відносин
м. Київ, Україна*

Леонов Я.В.

доктор економічних наук,

професор кафедри економіки та бізнесу,

Харківський національний університет

будівництва і архітектури

м. Харків, Україна

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Трансформація економіки України в якісно новий стан пов'язана не стільки з підвищенням ефективності використання ресурсів людського, матеріально-енергетичного, фінансового потенціалу, скільки з активним розвитком та використанням інноваційної стратегії перебудови в першій зоні економіки, тобто на рівні організації. При цьому в суспільстві формується впевненість, що інтеграція в інноваційну економіку призводить до значних соціально-економічних змін, з'являються додаткові можливості задоволення потреб людей. Інноваційну економіку називають економікою знань, так як основна сума оплати її продуктів надходить не в матеріальне виробництво, а в знання о том, як новий продукт зробити. У сфері інновацій формується потужна та розвинена економіка, яка впливає на всі рефлексорні системи національної економіки.

Необхідною умовою використання наукових досягнень у реальному секторі економіки є інноваційна діяльність суб'єктів економіки. Це вони на первинному рівні економічної

ієрархії формують свою стратегію розвитку, чітко орієнтуються на задоволення потреб конкретних сегментів ринку, виробляють інноваційний продукт та розширюють ефективні системи управління по всій ціпочці: виробництво - реалізація - сервіс. Базовими умовами забезпечення стратегічного розвитку організацій спортивної індустрії є створення діючого механізму розвитку, орієнтованого на інновації і здатність забезпечити ефективність роботи та позитивні кінцеві результати. Універсальних алгоритмів для створення таких механізмів не існує, однак можливе розроблення принципів, інструментів та стратегій розвитку спортивних організацій на підставі об'єднань технологічних та організаційних інновацій. Цим визначається актуальність проведення досліджень, привабливих формувань нових положень та рекомендацій щодо трансформації діючого механізму функціонування організацій у ефективну модель стратегічного розвитку.

В новій економіці все більше значення набуває оновлення механізмів розвитку організацій спортивної індустрії (фізкультурно-спортивні товариства, спортивні клуби, федерації та ін.). Основний результат діяльності цих організацій – виробництво спортивного продукту. Продукт виробляється з використанням відповідної спортивної інфраструктури, спортивного обладнання, інвентарю, оздоровчих програм та технологій, забезпечуючи якість продукту та задоволення користувачів. Особливістю є те, що спортивні організації одночасно виробляють спортивний продукт та надають додаткове обслуговування користувачам (комфортні психологічні умови, емоційна складова та ін.). Другою особливістю є те, що користувачі продукту не отримують відразу результат від споживання [1, 2].

Характер функціонування економіки України не сприяє створенню ринкових засад розвитку спортивної індустрії.

Економіка країни не досягла такого рівня розвитку, коли бізнес стає зацікавленим у виробництві якісного спортивного продукту. Про це свідчить невелика кількість спонсорів та їх низька активність у підтримці організацій спортивної індустрії.

Поряд з тим, в Україні не вистачає спортивних майданчиків, спортивних шкіл, обладнання і фахівців, недостатньо сучасних спортивно-оздоровчих комплексів із розвинутою інфраструктурою, особливо в сільській місцевості. За роки незалежності побудовано незначна кількість великих спортивних об'єктів, що відповідають світовим стандартам (з 81 олімпійської бази, що є в Україні, тільки одна відповідає сучасним стандартам). За матеріально-технічною інфраструктурою зимових видів спорту Україна в 10-15 разів поступається Чехії, Естонії, Білорусі, Болгарії, Латвії, Словаччині тощо [3, 4, 5].

Проведені дослідження в організаціях фізичної культури і спорту дозволяють уточнити ряд характеристик цих об'єктів з позицій готовності до інновацій. По-перше, відзначається низька інноваційна активність. По-друге, повільні темпи оновлення обладнання та технології пов'язані з дотаційним характером їх діяльності та низькою інвестиційною привабливістю. По третє, слабо задіяний фактор цільового державного впливу на процес інноваційного розвитку організацій спортивної індустрії. Усі ці негативи пов'язані зі сквозним за ієрархією, невідповідним діючим механізмам управління розвитку вимогам інноваційній економіці, тобто на макро-, мезо-, і мікроуровнях.

Управління стратегічним розвитком спортивних організацій розглядається як цілісна система управлінських, економічних та маркетингових елементів, що функціонує та розвивається в просторі та в часі, забезпечує ефективне оновлення технологічного процесу виробництва якісного спортивного продукту та задоволення запитів, потреб, сподівань людей.

У загальному випадку виділяємо два типи стратегії інноваційного розвитку спортивної організації: стабілізаційна стратегія (збереження досягнутого рівня економіки) та розвиваюча стратегія (збільшення прибутку, мінімізація затрат, впровадження інноваційних технологій). Інноваційний розвиток базується на постійних удосконаленнях технологій, методів організації виробництва та соціально-економічних результатів відповідно до змін ринкової кон'юнктури. У цих умовах необхідно гнучко підходити до формування організаційних елементів (реструктуризація, корпоративні моделі управління, створення моніторингу).

Список використаних джерел:

1. Добрынин, А.С. (2018), “Стратегический подход к управлению развитием спорта в регионе“, *Электронный научный журнал - Управление экономическими системами*, №6, режим доступу: <http://www.uecs.ru/component/flexicontent/items/item/4987-2018-06-20-07-22-49?pop=1&tmpl=component&print=1>. (дата звернення 11.02.2021)
2. Leonov Ya. Current trends in the sports industry and their influence on the development of organizations. *Economics, Finance and Management Review*. Tallinn, Estonia. Issue 4. 2020. P. 89-96. URL: <https://public.scnchub.com/efmr/index.php/efmr/article/view/115>.
3. Державна служба статистики України (2020), “*Статистичний щорічник 2020*“, режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Health and Participation // Database European Commission. URL: https://ec.europa.eu/sport/policy/societal-role/health-participation_en
5. Proposal for a council recommendation on promoting health-enhancing physical activity across sectors. Database Access to European Union Law. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1389629458571&uri=CELEX:52013PC0603>

СЕКЦІЯ 4.

СУЧАСНІ АВІАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Ivanenko K.O.

Senior researcher of department
of heat-resistant polymers and nanocomposites,
Institute of Macromolecular Chemistry,
Kyiv, Ukraine

FIBERGLASS REINFORCED WITH CARBON NANOTUBES FOR UNMANNED AERIAL PLANE

Fiber reinforced polymer composites, due to the outstanding mechanical properties and low density have been extensively used in high performance applications, such as aerospace, automotive, shipbuilding and sports. The using of the nanosized particles as a fillers of polymer binder in order to improve the physical and mechanical characteristics of polymer composites is relevant and actively investigated in recent years [1-3].

In epoxy resin (ER) CNTs was added by mixing ER with CNT in a three-roll mixer of viscous liquids. It was investigated the effect of curing conditions: "free" curing without external influence, pressure curing and curing by vacuum pumping. The obtained data are showed in Table. 1.

Table 1.

Influence of hardness conditions on tensile strength of fiberglass (without CNTs adding)

Conditions for obtaining	Density, g/cm ³	Tensile strength, MPa	Density strength, normalized to density, MPA/(g/cm ³)
Without pressure and vacuum	1.46	112.5±2.0	77.0

Under pressure, 1.4 kg/cm ²	1.59	138.1±11.0	86.9
In a vacuum 5·10 ⁻¹ mm Hg	1.51	244.0±7.0	161.5

The Table 1 shows that the production of fiberglass by the method of infusion (vacuum pumping) is the most promising, because the tensile strength increases quite significantly, namely about twice compared to the hardening under low pressure and without pressure. Note that the density of the samples varies within 3%. The average density is 1.52 g/cm³ and the average deviation is 0.05 g/cm³.

The laser correlation spectroscopic measurements of highly diluted in ethanol dispersions of CNTs in epoxy resin and in the hardener are presented in Tables 2 and 3. The analysis of the obtained results shows, that the sizes of CNTs agglomerates depend on their concentration. Thus, at a concentration of 0.1 % wt. CNTs in the resin, the particles are uniform in size in the range from 250 nm to 1200 nm with a maximum of 790–800 nm. When the content of CNTs is 0.2 % wt. and 0.8 % wt., nanosized particles within (30–120) nm with maxima (70–80) nm and (90–120) nm are up to 40 % or more, respectively. A sample of resin with a CNTs content of 0.4 % wt. characterized by the presence of large particles up to 3 μm and as in the case of a sample containing 0.1 % wt. these particles are the same size and it is their number that predominates in the resin. When the content of CNTs 1.6 % wt. the particles are divided by size into three groups of 500 nm – 26.5%, 3 μm – 48.1% and 17 μm – 25.4%. The bending strength of model layered samples of fiberglass from the content of CNTs and their modified forms increases nonmonotonically with increasing concentration of CNTs. In the region of 0.4 % wt. observed minimum of bending strength at least for all forms of CNTs (Fig. 1).

Table 2.

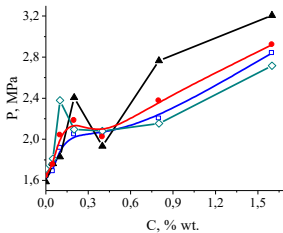
The size and number of particles in the resin solution depending on the content of CNTs

Particle distribution by	CNTs content, % wt.				
	0.1	0.2	0.4	0.8	1.6
volume/number of particle types by size	864 nm	1–94 nm 2–408 nm	1–3.3 μm	1–13.3 μm	1–21 μm
number/particle size distribution	761 nm – 100 %	75.3 nm – 100 %	2.8 μm – 100 %	62 nm – 99 %	532 nm – 26.5 %, 3 μm – 46.4 %, 17.7 μm – 25.1 %

Table 3.

The size and number of particles in the solution of the polymerization catalyst depending on the content of CNTs

Particle distribution by	CNTs content, % wt.		
	0.5	1.0	2.0
volume/number of particle types by size	1 max – 14.7 μm	1 max – 16.5 μm	1 max – 40.9 nm, 2 max – 716 nm, 3 max – 6.1 μm
number/particle size distribution	75 nm – 99.6 %	230 nm – 89.5 %, 6.1 μm – 10.5 %	29.7 nm – 100 %

Fig. 1. Dependences of the bending strength of fiberglass samples filled with CNTs of different origin

Table 3 also shows that the size of CNT agglomerates, if they are introduced into the polymerization catalyst, also depends on the concentration. It is impossible to compare the size of agglomerates with the strength characteristics at this stage of the study.

The influence of the chemical state of the CNTs surface on the tensile strength characteristics of model samples of fiberglass is shown in Table 4. The samples of fiberglass consisted of two layers of fiberglass with a density of 110 g/m^2 , connected with epoxy resin LR 285 with hardener LH 286, which are reinforced with CNTs of different origins. The initial CNTs or their modified forms in the amount of 0.3 % wt. relative to the mass of the approved resin, was homogeneously distributed in the epoxy resin or hardener. For distribution in the hardener used ultrasonic dispersant UZDN-2, in ER – CNTs was distributed by stirring on a three-roll mixer. As can be seen from Table 4, increasing (59%) is observed when using oxidized CNTs for reinforcement of epoxy resin LR285. In the LH286 polymerization catalyst, on the contrary, composites with hydrophobic CNTs have the highest strength - 54%. This effect is explained by the fact that the amine hardener (LH 286) in the interaction with CNTs acts as a surfactant. It orients the hydrocarbon part to the CNTs and the amino groups to the outside, which prevents the reverse agglomeration of the CNTs after dispersion. And since the amino groups react with the epoxy groups of the resin, the interaction of the polymer matrix with the CNTs surface increases. For oxidized CNTs, the opposite is true. Such ideas are confirmed by quantum chemical calculations [4].

Table 4.

The tensile strength of model samples of fiberglass depending on the method of production of CNTs and the chemical state of their surface

The method of obtaining a composite	Mixing on a three-roll mill in LR 285		Ultrasonic treatment in LH 286		Mixing on a three-roll mill in LR 285 and sonication in LH 286	
Sample	Strength limit, MPa	Changing the strength limit	Strength limit, MPa	Changing the strength limit	Strength limit, MPa	Changing the strength limit
Composite without CNTs	26,96	-	26,96	-	-	-
Initial CNTs	30,57	1,13	41,51	1,54	-	-
oxidized CNTs at 200 A·h/kg	42,88	1,59	27,36	1,01	-	-
Synergetic effect: CNTs init. - in LH 286, CNTs oxid. - in LR 285					49,61	1,84

In the case of dispersion of oxidized CNTs in the resin, the oxygen-containing groups on the surface of CNTs (due to their polarity) prevent reverse agglomeration after dispersion. The use of the original CNTs in the hardener, and oxidized in epoxy resin give a synergistic effect of increasing the strength, almost twice.

The method of manufacturing fiberglass can be used in industry for the manufacture of heavy-duty parts and structures.

References:

1. Paunikar S., Kumar S. Effect of CNT waviness on the effective mechanical proper-ties of long and short CNT reinforced composites *Computational Materials Science*. 2014. Vol. 95. P. 21-28.

2. Tian Y., Zhang H., Zhang Z. Influence of nanoparticles on the interfacial properties of fiber-reinforced-epoxy composites *Composites Part A: Applied Science and Manufacturing*. 2017. Vol.98. P. 1-8.

3. Scarselli G., Corcione C., Nicassio F., Maffezzoli A. Adhesive joints with improved mechanical properties for aerospace applications *International Journal of Adhesion and Adhesives*. 2017. Vol. 75. P. 174-180.

4. Cherniuk O.A., Demianenko E.M., Terets M.I., Zhuravskiy S.V., Makhno S.M., Lobanov V.V., Kartel M.T., Sementsov Yu.I. “Study of the mechanism of influence of carbon nanotubes surface chemistry on the mechanical properties of fiberglass *Appl Nanosci*. 2020. Vol. 10, No.12. P. 4797–4807.

СЕКЦІЯ 5.

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Голобородов Д.Ю.

аспірант кафедри музичного мистецтва та хореографії
Інституту культури і мистецтв,
*Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Старобільськ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ МУЗИКАНТАМИ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ В КОНТЕКСТІ МУЛЬТИІНСТРУМЕНТАЛІЗМУ

Починаючи з березня 2020 року задля протидії поширенню Covid-19 в більшості країн світу було запроваджено жорсткий карантин. Через це більшість музикантів опинились у складних, а іноді навіть у неможливих умовах праці. В обхід заборони на масові заходи серед представників музичної індустрії набули поширення нові форми роботи: концерти на ігрових серверах, онлайн-фестивалі, кліпи в самоізоляції та ін. Спілкування людей зорієнтувалося на інтернет-комунікацію. Поширення набули програми відеозв'язку, серед яких найвідоміші Zoom, Microsoft Teams, також Skype.

Дослідження праці музикантів під час карантину привернуло увагу багатьох науковців та мистецтвознавців. Серед них: О. Берегова, Ж. Закрасняна, Н. Регеша, В. Скоромний, Л. Остапенко та ін. Різновиди цифрових творчих проєктів фольклористів, які можна

використовувати під час карантину, досліджували І. Сінельніков та В. Сінельнікова. Вчені наголошують, що створення таких творчих цифрових проєктів вимагає від музикантів умінь і навичок запису та монтування аудіо-відеозаписів [1]. Проблеми та перспективи дистанційної освіти музикантів-виконавців вивчав мистецтвознавець А. Бондаренко. Проводячи експерименти із визначення затримки звукового та відеосигналу при передачі інформації через Інтернет, він довів, що виконання колективами творів, особливо швидких, та робота з концертмейстером дистанційно практично неможливі. Вчений пропонує для запису музичного твору в ансамблі на високому якісному рівні використовувати технологію, аналогічну технології роботи студії – музиканти записують свої партії по чергово, використовуючи в якості відліку часу метроном або фонограму-взірець, після чого виконується зведення звуку. Але така форма роботи потребує серйозної підготовки від учасників процесу [2]. Л. Остапенко, Н. Нарожна, В. Сінельнікова наголошують на необхідності упроваджувати в навчальний процес новітні технології, пов'язані зі створенням, записом і модифікуванням музичного матеріалу за допомогою комп'ютерних програм [3].

Незважаючи на наявність ряду досліджень щодо можливостей дистанційної роботи музикантів, специфіка діяльності ансамблевих музикантів під час локдауну потребує більш ретельного вивчення. Адже від уведених урядом карантинних заборон найбільше постраждали саме ті музиканти, чия діяльність пов'язана з роботою оркестрів та інших музичних колективів. По-перше, проведення концертів, творчих вечорів стало неможливим. По-друге, робота музичних колективів фактично була заблокована. Згадані вище програми зв'язку не можуть бути застосовані

під час репетицій оркестрів та гуртовій грі. Як наголошував А. Бондаренко, головною причиною цього є часова затримка, яка неминуха навіть при чудовому зв'язку інтернету, швидкість якого, як правило, у різні проміжки часу коливається та не є сталою. Наявність затримки як такої (навіть якщо вона складає лиш доли секунди) унеможливило ансамблеву гру через розсинхронізацію, яка щосекунди збільшується [2].

По-третє, робота студій звукозапису зазнала суттєвих змін через неможливість зібратися музикантам разом у студії для спільної гри (запису супроводу для соліста на замовлення тощо). Особливо це стосується колективів, у складі яких є виконавці-духовики, гра яких на інструменті можлива лише за відсутності захисної медичної маски. Через це набуло поширення у студіях звукозапису «партійне записування» музичних творів: кожен виконавець записується окремо, а після запису всіх партій людина-спеціаліст їх об'єднує. Часто подібний підхід (партійне записування) можна спостерігати у поєднанні з відеоматеріалом. Такі творчі проєкти нерідко можна бачити у ролі частин онлайн-концертів, де гуртова гра імітується завдяки заздалегідь створеним (змонтованим) творчим відео. Подібні проєкти безперечно не можуть бути прирівняні до реально записаного гуртового музикування. Хоча при гарному монтажі відеоматеріалу видовищна складова є суттєва й викликає у глядачів щонайменше цікавість, а можливо й захоплення від кінцевого результату [4].

При записі супроводів для солістів чи аудіодоріжок для творчих проєктів в умовах локдауну нерідко використовується згадане раніше «партійне записування», яке може бути здійснене:

- 1) кількома моноінструменталістами;

2) кількома мультиінструменталістами або поєднанням роботи моно- та мультиінструменталістів;

3) одним мультиінструменталістом.

При роботі із моноінструменталістами можуть виникнути деякі проблеми: а) якщо запис відбувається у студії, то є можливість, що не всі учасники зможуть фізично прибути до місця запису, це залежить від суворости карантинних обмежень (заборона від'їжджати на більш ніж n км від місця проживання, відсутність транспорту тощо); б) якщо партійний запис вирішено робити в домашніх умовах, то найвагомішою проблемою є різна якість мікрофонів, і відповідно різна якість запису інструментів, що негативно вплине на остаточний результат. Також потрібно визначитися зі спеціалістом, який має можливість та навички об'єднати (змішувати) всі доріжки в одну. Також важливо, щоб усі без винятку учасники запису розуміли та правильно трактували побажання соліста чи диригента щодо характеру, динаміки тощо.

При залученні до створення супроводу кількох мультиінструменталістів усі згадані вище проблеми залишаються, але в менших масштабах. Проблема з різними мікрофонами стає менш критичною, бо всі інструменти записані кількома мікрофонами, кількість яких відповідає кількості задіяних музикантів (мультиінструменталістів). Наприклад, якщо задіяні три мультиінструменталісти, то 4 інструменти можуть бути записані мікрофоном А, 3 – мікрофоном В, а 2 – мікрофоном С, тобто три різних мікрофони замість дев'яти.

Якщо багатоінструментальний супровід повністю виконується одним мультиінструменталістом, то більшість описаних раніше проблем будуть вирішені. Зокрема, знайти студію звукозапису буде легше, оскільки не потрібно

перейматися, чи мають змогу інші музиканти-учасники дістатися до місця її розташування. Якщо ж запис у домашніх умовах, то навіть за відсутності гарного та якісного пристрою для звукозапису можна отримати збалансованіший запис лише завдяки використанню одного мікрофона на всі інструменти. Також важливо зазначити, що проблемами можуть стати несприйняття сусідів щодо запису інструментів удома, а також відсутність деяких необхідних інструментів у музиканта «під рукою». Хоча, якщо музикант постійно практикується на всіх інструментах, підтримує свою ігрову форму, то відповідно обидві ці проблеми ним були вирішені у якийсь спосіб раніше: місце для занять, доступ до інструментів (тобто їхня наявність).

Прикладом творчого проєкту, де багатоінструментальний супровід для соліста повністю виконується одним мультиінструменталістом, можна назвати творчий проєкт «Шехеразада» для труби соло та естрадно-симфонічного оркестру [5]. Авторами цього проєкту було доведено на практиці, що наявність мультиінструментальних навичок у музикантів-учасників є дієвим засобом реалізації творчих проєктів в умовах карантину.

Список використаних джерел:

1. Сінельнікова В. В., Сінельніков І. Г. *Онлайн-мистецька діяльність фольклористів КНУКіМ: виклики і здобутки року карантину в Україні. Музика в діалозі з сучасністю: освітні, мистецтвознавчі, культурологічні студії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції.* Київ: КНУКіМ, 2021. С. 319–324.

2. Бондаренко А. І. Дистанційна освіта музикантів-виконавців: проблеми та перспективи. *Імідж сучасного педагога*. Полтава: ПОППО, 2020. № 3. С. 69–72. DOI: 10.33272/2522-9729-2020-3(192)-69-72

3. Ostapenko L. V., Narozhna N. I., Sinelnikova V. V. Ways of Renewal and Modernization of Art Education in Ukraine. *Імідж сучасного педагога*. Полтава: ПОППО, 2020. № 3. С. 60–64. DOI: 10.33272/2522-9729-2020-3(192)-60-64

4. Whitburn Band. *Fife Brass Band Festival 2021 | Whitburn's winning performance*. 2021, April 24. [Video]. YouTube. URL : <https://youtu.be/FzIAMfntIM0>

5. Double Musician (2021, September 14). *Списки відтворень* [YouTube channel]. YouTube. URL : <https://youtube.com/playlist?list=PLpkyk6mQYDWftb5eXR4SN3oVtvmrGiZRS> (дата звернення 25.09.2021)

СЕКЦІЯ 6.

ПРАВО

Vygovskyy O.I.

Professor at Department of
Private International Law,
Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine

LEGAL NATURE OF SHARES: THEORETICAL BACKGROUND AND PRACTICAL APPROACH

Shares are traditionally viewed as a rather specific kind of property. The complexity of their legal nature is intrinsically rooted in the dual approach to the essence of a share. On the one hand, the shares, being personal property (movable *res*), can be pledged, sold, bought or otherwise transferred into the ownership. On the other, a share as a piece of paper is worth of nothing: it has its material value because of a bundle of rights conferred by the company's constitution and the statutes (the right of participation in the general meetings of shareholders, the voting rights, the right to receive dividends, to participate in the distribution of the assets remaining after the company's winding-up). It is this distinctive feature of a share that determines its positioning among movables as a *chose in action*, rather than a *chose in possession*.

Historically, the share as an instrument was designed to facilitate the negotiability of the aforesaid corporate rights. In a broader sense, a documented share is a materialised form of certain rights that cannot be assigned without transferring the share itself. Furthermore, these rights form an aggregate, implying that they cannot be separated and can be transferred to another person only

in extenso. For instance, a shareholder can't assign a right of voting at the general meetings of shareholders, leaving the right of sharing in the company's profits by receiving dividends.

Taking these distinctive features into consideration, legal doctrine emphatically upholds the notion of the dual legal nature of a share. As M. Ooi indicates, the rights by themselves, even when aggregated, do not form the share; rather the share is an aggregate of all the rights and obligations contained in the statutory contract [1, p. 47]. It is this sum of rights and duties in the company-shareholder relationship that defines a share [1, p. 46]. J. Lowry and A. Dignam emphasize that a share "confer both property and contractual rights on its holder" [2, p. 168]. A. Johnson also suggests defining a share as a collection of rights and liabilities, binding on the shareholders *inter se*, and binding as between the shareholders and the company [3, p. 5]. A. Briggs believes, that "the process mis-described as 'share transfer' is in fact the surrender and re-grant of rights in the company" [4, p. 213].

The above doctrinal notion is widely supported by the relevant case law. In *Macmillan Inc. v. Bishopsgate Investment Trust plc (No 3)* [5, p. 992] it was observed, *inter alia*, that shares in a corporation form a special sub-species of *chose in action* with its own rules. As Farwell J noted in *Borland's Trustee v. Steel Bros & Co Ltd* [6, p. 288], the contract contained in the articles of association is one of the original incidents of the share. A share, thus, constitutes an interest made up of the various rights contained in this contract.

This standpoint was clearly upheld in *Inland Revenue Commissioners v. Crossman* [7, p. 66], where a share was considered the interest of a person in the company, that interest being composed of rights and obligations that are defined by the Companies Act and by the memorandum and articles of association of the company. A sale of a share is a sale of the interest so defined, and the subject matter of the sale is effectively

vested in the purchaser by the entry of his name in the register of members. It was stated in *Short v. Treasury Commissioners* [7, p. 546-547] that share's value is to be determined by the proportionate interest in the company's undertaking, which it represents.

The above-mentioned dualism of the share's legal nature forces us to make a clear distinction between the corporate rights, represented by the share, and the property rights to the share certificate as a document. It is absolutely evident that they are tightly interlinked, implying that a person owning a share can dispose of any rights conferred to him by the issuer, and thus, transfer of a share certificate entails a simultaneous transfer of all and any rights which, in the aggregate, constitutes the essence of the share. In case of a registered share any person named in the register can dispose of any rights, which he or she has by virtue of possession of a share; in case of a bearer share, these rights are presumably conferred to the person holding a share certificate.

This very brief survey of the legal nature of a share brings us to the following fundamental notion, which is vital for the purposes of our research: a share as a kind of securities, vesting a shareholder with a bundle of corporate rights, and a share certificate as a document attesting these rights are not the same things and indubitably should be considered separately when analyzing the transfer of shares and transactions connected herewith. If a shareholder transfers a certificate of a registered share to another person who is not entered in the register of the shareholders as an owner of a share, such transferor will still be considered as a shareholder, having all the rights stipulated by the issuer's constitution and applicable legislation. Only in case of bearer shares, transfer of a share certificate will immediately result in the transfer of corporate rights embodied in the share. It is obvious, that these distinctive features should necessarily be borne in mind when solving conflict of laws issues of shares transactions.

References:

1. Ooi M. *Shares and Other Securities in the Conflict of Laws*. – Oxford: Oxford University Press, 2003.
2. Lowry J., Dignam A. *Company Law*, 3rd edn. – Oxford: Oxford University Press, 2006.
3. Johnson A. ‘The Law Applicable to Shares’ in Houtte, Hans v. (ed.) *The Law of Cross-Border Securities Transactions*. – London: Sweet & Maxwell, 1999.
4. Briggs A. *The Conflict of Laws*. – Oxford: Oxford University Press, 2002.
5. *Macmillan Inc. v. Bishopsgate Investment Trust plc (No 3)*. [1995] 1 WLR 978.
6. *Borland’s Trustee v. Steel Bros & Co Ltd* [1901] 1 Ch 279.
7. *Inland Revenue Commissioners v. Crossman* [1937] A.C. 26.
8. *Short v. Treasury Commissioners* [1948] A.C. 534.

Кикоть В.М.
здобувач,
*Науково-дослідницький
інститут публічного права
м. Київ, Україна*

ГЕНЕЗИС СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Життя і здоров'я людини є найвищою цінністю в усьому світі. Медицина постійно розвивається, шукає нові шляхи та методи лікування, які допомагають боротися з багатьма захворюваннями. Трансплантація сьогодні є однією з найбільш наукомістких сучасних медичних технологій, що динамічно розвивається.

Історія розвитку трансплантології в період незалежності України нерозривно пов'язана із розвитком медицини вцілому, а українська медична наука має багату історію, пов'язану з іменами видатних вчених у галузі теоретичної, клінічної і профілактичної медицини минулого і теперішнього часу.

У вказаний період важливу роль в становленні та розвитку трансплантології в Україні відіграв український вчений, хірург-трансплантолог-уролог, піонер клінічної трансплантації нирки в Україні, засновник вітчизняної школи трансплантологів Євген Якович Баран, наукові дослідження якого присвячені питанням розробки, вивчення і впровадження фізіологічно обґрунтованих принципів в реконструктивну й відновну хірургію нирок, пошуку та впровадження ефективних шляхів вирішення актуальних проблем позаниркового гемодіалізу і трансплантації донорської нирки.

Євген Якович Баран створив новий напрямок у вітчизняній трансплантології — вивчення науково

обґрунтованих принципів профілактики і лікування реакцій відторгнення та інших післяопераційних ускладнень при трансплантації донорської нирки, базуючись на глибокому та всебічному дослідженні інтимних механізмів її адаптації в організмі реципієнта [1].

Був провідним вченим серед урологів-трансплантологів в Україні, добре відомим далеко за її межами, увійшов до складу Київського науково-дослідного інституту клінічної та експериментальної хірургії, створив Асоціацію трансплантологів України.

У 2000 році науково-дослідний інститут за рішенням Президії академії медичних наук України реорганізовано у Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова зі створенням відділень трансплантації серця і кардіохірургії, трансплантації і хірургії печінки та трансплантації нирки. Інститут очолив член-кореспондент Національної академії наук України Валерій Феодосійович Саєнко, під керівництвом якого вперше в Україні виконані операції трансплантації серця, печінки та підшлункової залози від живого донора, проводилися пересадки нирок від трупного та родинного донора, а інститут розвиває й удосконалює наукові пошуки в галузі хірургічного лікування хвороб шлунка, кишківника, печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози, портальної гіпертензії, а також у галузі хірургії судин і серця, трансплантології.

Значний внесок в історію української трансплантології вніс відомий лікар-хірург Котенко Олег Геннадійович, який виконав 184 трансплантацій печінки від живого родинного донора, 3876 резекцій печінки. Перший в Україні почав виконувати анатомічні резекції печінки по методу «систематичної сегментектомії» по методу М.Макуuchi, значно удосконалив техніку порто-системних анастомозів при портальної гіпертензії, а з 2001 року перший і єдиний на

сьогоднішній день в Україні володіє хірургічною технікою трансплантації печінки від живого родинного донора.

Неможливо й не згадати про відомого не лише в Україні, але й далеко за її межами Бориса Михайловича Тодурова, який, на нашу думку, на сьогоднішній день є висококваліфікований спеціалістом та вченим у галузі кардіохірургії та трансплантації серця. 2001 року Тодуров Борис Михайлович вперше здійснив пересадку серця людині, що дозволило Україні увійти до реєстру країн, де виконуються подібні операції. У 2015 році вперше в Україні виконав ультразвукову декальцинацію аортального клапана. У 2016 році вперше в Україні виконав операції з імплантації механічного серця (2 операції). За останні 10 років він створив самостійну школу кардіохірургії, у якій рівень та результати операцій відповідають найкращим світовим стандартам [2].

Ним розроблена власна ефективна методика хірургічного лікування тромбоемболії легеневої артерії та низка хірургічних втручань, альтернативних до трансплантації серця (зокрема модифікації операції Батисти), тромбектомія з нижньої порожнистої вени в комплексі з нефректомією в умовах штучного кровообігу, торакоскопічна операція дитині з вродженою вадою серця.

Трансплантація, як метод лікування показана при великій кількості найрізноманітніших захворювань, часто вона є єдиним способом порятунку людського життя, а Україна має велику історію та видатних науковців, які свого часу просунули розвиток трансплантології на небувалі висоти.

В даний час проблема трансплантології активно обговорюється не лише медичним співтовариством, але й філософами, теоретиками-юристами. Більше того, спостерігається пильний інтерес зі сторони представників церкви, громадянського суспільства. Проблема

трансплантології є не вузькоспеціальним, приватним медичним питанням, а важливою філософською та соціокультурною проблемою.

Список використаних джерел:

1. Національна наукова медична бібліотека України. Режим доступу: <https://library.gov.ua/event/narodyvsya-yevgenyakovych-baran/>
2. Новітні методики кардіохірургії. Режим доступу: <https://kmu.edu.ua/boris-todurov-eksklyuzivno-dlya-ki%D1%97vskogo-medichnogo-universitetu-pro-novitni-metodiki-v-kardioxirurgi/>

СЕКЦІЯ 7.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Грачова О.Ю.

студентка факультету соціології і права,
*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».*
м.Київ, Україна

Новицький В.А.

студент факультету соціології і права,
*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».*
м.Київ, Україна

Куляша М.В.

викладач кафедри інформаційного, господарського та
адміністративного права,
*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».*
м.Київ, Україна

ПРОЯВИ ЕТИЧНИХ ПОРЯДКІВ СУСПІЛЬСТВА У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ «АЛІСА В КРАЇНІ ДИВ» Л.КЕРРОЛА

Кожне суспільство має свої традиції та звичаї, які, зокрема, неодмінно породжують етикет як систему правил, що регулюють зовнішній вияв поведінки індивіда.

Дійсно, етикет – це певні встановлені правила, норми поведінки, яких повинна була дотримуватися особа, щоб вважатися благородною, культурною та шляхетною та, власне, бути такою. Етикет як явище є невід’ємною частиною будь-якого суспільства і впливає не тільки на поведінку в реальному житті, але й на кінематограф, літературу, музику та театр. Саме література як основне джерело знань, збагачення, розвитку потрапляє під вплив втілення суспільних ідей у контексті етикету.

Яскравим прикладом втілення етикету як сукупності правил поведінки у літературі є твір відомого англійського письменника Вікторіанської епохи XIX століття Льюїса Керрола «Аліса в Країні Див». Поведінка героїв вищезгаданого твору нерідко є яскравим прикладом втілення манер та правил етикету, що були поширені у тогочасній Англії.

Зокрема, під час епізоду «Божевільного чаювання» персонажі демонструють класичне британське чаювання за всіма правилами. По-перше, це виявляється у годині, яку всі чекали задля початку чаювання. Божевільний Капелюшник з нетерпінням радів настанню п’ятої години, бо саме у цей час починалося чаювання- «У нас завжди п’ять годин і завжди час пити чай». [1]. У Британії за традицією п’ють чай о п’ятій годині, а також о восьмій годині ранку. Зазвичай, філіжанка зрання може опинитися не першою: англійці п’ють чай навіть не встаючи з ліжка. Проте, саме о п’ятій годині відбувається найпопулярніше чаювання в Англії. Також, у творі можна побачити, як Аліса, Капелюшник, Шалений Заєць та Соня із задоволенням їли хліб із маслом, що було невід’ємною частиною чаювання аристократів. «Відповісти на це було нічого, тож Аліса взяла собі чаю і хліба з маслом, а тоді знов повернулася до Сонька.»[1].

Також, прикладом етичних порядків є крокет, у який грали головні герої твору. У Вікторіанській епосі дана гра

символізувала наявність королівської крові, слідування за модою та певними стереотипами, адже крокет могли дозволити собі лише члени династії, світська еліта, яка два рази на тиждень збиралася, аби, в першу чергу, обговорити тогочасні новини.

У книзі в крокет грає Аліса та Червона Королева, як основоположні персонажі, а м'ячем виступає фламінго. У даному випадку, автор демонструє аналогію щодо наявності рабовласницької системи і неповаги до підданих тих часів. «Орудувати своїм фламінго виявилось для Аліси найбільшою морокою. Нарешті вона навчилася затискати його під пахвою так, щоб не заважали ноги. Та тільки-но вона випростувала птахові шию і замірялася ударити ним по їжакові, як фламінго тут-таки вигинався назад і зазирає їй у вічі з таким здивованим виразом, що годі було стримати сміх. А коли вона знову нагинала йому голову і збиралася почати все наново, виявлялося, що їжак за той час розкрутився і тишком-нишком драпає геть. Крім того, хоч би куди вона хилила свого їжака, на дорозі йому зазвичай зринав коли не горбок, то рівчак, а вояковорітця раз у раз розкарлючувалися і переходили на інші ділянки майданчика. Незабаром Аліса дійшла висновку, що це не гра, а мука.»[2].

На нашу думку, етикет як система правил поведінки знаходить свій прояв у даному творі не лише на побутовому рівні, але і на владному, професійному рівні, оскільки демонструється явне відображення образу тогочасної монархії (Вікторіанської епохи), в якій гіперболізована жорстокість монарха по відношенню до підданих. Разом з тим показуються стосунки монархів і підданих, що можна в певному контексті розглядати як прояв ділового етикету.

Підсумовуючи, автор намагався своїм твором не лише продемонструвати нам дивний і прекрасний химерний світ, але відобразити в ньому доведену до абсурду Англію,

використовуючи для наочності різні поширені в той час правила етикету. Проведена нами статистика підтверджує, що близько 30% людей погоджуються, що книга «Аліса в Країні Див» є своєрідною збіркою правил етикету та певних стереотипів Англії, які описав Льюїс Керрол.

Етикет, як система певних правил поведінки, існував, існує та існуватиме у цивілізованому суспільстві, залишаючись при цьому на варті традицій і звичаїв та трансформуючись одночасно.

Розглянутий нами твір, не зважаючи на гіперболізацію, крізь зрозумілі метафори демонструє нам прояви етикету, виходячи з порядків тогочасного суспільства. В черговий раз можна переконатись, що суспільство переносить у свої витвори розуміння світу та порядки до яких звикло, а Льюїс Керрол з легендарним, досі актуальним твором «Аліса в Країні Див» - яскравий тому приклад.

Список використаних джерел:

1. Керрол Л. Аліса в Країні Див// Макміліан.- 1865 - розділ №7 - С. 37-40
2. Керрол Л. Аліса в Країні Див// Макміліан.- 1865 - розділ №7 - С. 42-47

Канівець А.Ю.

аспірант кафедри професійної освіти,
*Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Україна*

ІНОЗЕМНА МОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

На даний час великого значення в системі мовної комунікації набувають володіння "світовими мовами"[1, с.91].

При володінні умінням іншомовного мовлення є неодмінною умовою та частиною професійної компетентності соціального працівника.

У зв'язку з постійним розвитком міжнародних відносин представники України за кордоном повинні не тільки мати якісні знання, але й володіти високим рівнем англійської мови, щоб при ділових поїздках, на різних конференціях могли вільно спілкуватися із закордонними фахівцями чи то колегами[2, с.104].

У зв'язку з тим, що всі важливі інформаційні світові ресурси, книги, статті світового значення в електронному варіанті пишуться ж англійською мовою. Отже, знаючи англійську мову можна буде отримати доступ до всіх важливих інформаційних ресурсів[3, с.9].

Знання іноземної мови може допомогти у різних випадках. Для людини це додаткові знання, які відіграють значну роль при працевлаштуванні на роботу, адже роботодавці охоче беруть тих фахівців які володіють іноземною мовою. Але основним моментом цього є те, що особа може зануритися у світ загадкового і незбагненого, це можливість спілкуватися з іншими однодумцями у багатьох країнах, з різною ментальністю. Не кожна особа може опанувати ази англійської мови, адже у кожної свої здібності

та схильність до інших наук, але все одно потрібно розвивати покращуючи свої здібності у володінні іноземними мовами.

Враховуючи сучасні технології можна вивчати англійську мову легко не тільки в дитячому віці, але і в дорослому. Сьогодні існує велика кількість методів та способів опанування мовою.

На сьогодні є більш стандартні методи у вивченні іноземних мов - це онлайн чи офлайн відвідування курсів з вивчення іншомовної мови. При обранні варіантів вивчення мов, тому кому це потрібно виходить з його мети, а для чого мені це потрібно, чи для роботи, чи поїздок за кордон відповідно обирає яку саме мову він буде вивчати.

Але якщо людина хоче втілити свою мрію у життя, то потрібно докладати всіх зусиль, усвідомивши кінцеву мету. Завдяки цьому у людини відкриватимуться безмежні горизонти, вона зможе поїхати до тієї країни в якій спілкуються тією мовою, яку вона самостійно опанувала, та зможе самостійно без допомоги перекладача комунікувати.

Завдяки знанням іноземної мови дізнаєшся багато чого нового, знаходяться нові друзі. Але навіть якщо не вдасться досягти бажаного результату все одно це велика допомога в будь-якій сфері життя.

Для того, щоб вивчити іноземну мову потрібно мати бажання, а можливість і час можна завжди знайти[4, с.1].

Основним компонентом у вивченні іноземної мови є змістовий, який відповідатиме тенденційному розвитку, та необхідному постійному професійному самовдосконаленні. Другорядним компонентом виступає принцип розвитку й становлення суспільства[5, с.192].

Виникає питання для немовних курсів ЗВО про розробку єдиної програми з іноземної мови, де були б враховані певні вимоги до рівня володіння певною іншомовною мовою сучасних випускників, адже це є невід'ємною частиною

професійної підготовки. Курс іноземної мови є багаторівневим, а вивчення будуватися на інтегрованій міждисциплінарній основі. Вивчення іноземних мов спрямоване на комплексний розвиток комунікативної, інформаційної, професійної та загальнокультурної компетенції студентів. Але ж також потрібно враховувати особливості рівня кожного закладу вищої освіти та самих здобувачів освіти[6, с.111].

Іноземна мова стала основним засобом міжкультурної комунікації підкоривши сучасний світ. Головними мотивами у вивченні англійської мови є мотиви професійного зростання, та методика викладання і зміст іншомовної мови як навчальної дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Лисак Г. О. Поширення англійської мови у світі в контексті глобалізації / Г. О. Лисак // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2018. Вип. 14. С. 91-101. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2018_14_11.

2. Мулик К. О. Характеристика англійської термінології соціально-педагогічної спрямованості. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки : зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 2014. № 18. С. 101-108.

3. 2016 рік – Рік англійської мови в Україні: методичні рекомендації / Ярмолинецька ЦРБ. – Ярмолинці, 2016 . 20с.

4. Щикотур Ю. В. Роль іноземної мови сьогодні. – [Електронний ресурс]. –URL: <http://www.novohryhorivka1.edukit.kr.ua/downloadcenter/>

5. Дидактико-методологічні засади навчання студентів фахової термінологічної лексики у процесі професійної іншомовної підготовки [Текст] / О. О. Пасічник, Н. В. Школяр

//Науковий вісник Ужгородського національного університету
: серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І.В.
Козубовська. Ужгород : Говерла, 2017. Вип. 2 (41). С. 190-193.

6. Іваненко В.В. Інноваційні методики у викладанні
англійської мови для спеціальних цілей. – [Електронний
ресурс]. – URL: [https://www.researchgate.net/publication/
341111025_INNOVACIJNI_METODIKI_U_VIKLADANNI_AN
GLIJSKOI_MOVI_DLA_SPECIALNIH_CILEJ](https://www.researchgate.net/publication/341111025_INNOVACIJNI_METODIKI_U_VIKLADANNI_ANGLIJSKOI_MOVI_DLA_SPECIALNIH_CILEJ)

Петриченко В.О.
магістр технологічного факультету
*Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*
м. Чернігів, Україна

Ховрич М.О.
кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри
технологічної освіти та інформатики
*Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*
м. Чернігів, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена суперечністю між необхідністю надання якісних освітніх послуг у закладах вищої освіти та відсутністю науково-обґрунтованих психолого-педагогічних умов організації навчання з елементами дистанційного навчання.

Метою дослідження є визначення основних психолого-педагогічних умов організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти.

Перш за все проаналізуємо підходи до визначення самого поняття «дистанційне навчання». В кінці XIX століття з'явився термін – «кореспондентське» навчання: студенти мали змогу надсилати викладачу власні письмові роботи та отримувати по пошті роз'яснення викладача стосовно їх роботи. Даний вид навчання виник в результаті появи систематичного поштового зв'язку та був дуже зручним для тих, хто мешкав доволі далеко від великих міст і не мав змоги

отримувати освіту в звичайних закладах – для великої кількості студентів, на той час, це було чи не єдиною можливістю отримати якісну повноцінну освіту [1].

Дистанційне навчання – це індивідуальний процес отримання знань, умінь, навичок, який виконується тільки через опосередковану взаємодію далеких один від одного членів навчального процесу в спеціальному оточенні, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційне навчання – це високопродуктивна форма навчання, за допомогою якої задіюються класичні та доволі специфічні методики, засоби і форми навчання, які засновані на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях [2, С. 53-54].

Метою такого навчання є надання послуг освіти шляхом використання в навчальному процесі сьогочасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти.

Дистанційне навчання докорінно відрізняється від традиційної форми навчання. При розгляді дистанційного навчання як діяльності, опосередкованої комп'ютерними технологіями, треба відзначити, що вона характеризується рядом психологічних особливостей в порівнянні з традиційними формами навчання.

Необхідність широкого впровадження в Україні системи дистанційного навчання обумовлена безліччю факторів: осередком науково-технічних центрів у великих містах; формуванням нових потреб населення по відношенню до змісту і технологій освіти; неможливість очного навчання в добу коронавірусу [3].

Розвиток дистанційного навчання дозволить Україні забезпечити доступ до якісної освіти, дасть можливість зайняти гідне місце на світовому ринку освітніх послуг. Для

реалізації подібних проєктів потрібна грамотна і всебічна підготовка педагогічних кадрів, здатних ефективно здійснювати дистанційне навчання. У міру впровадження сучасних інформаційних технологій в освіту відбувається зміна культури закладів освіти та ролі викладача в освітньому процесі.

Дистанційне навчання передбачає опору на нові інформаційні та комунікаційні технології, мультимедійні засоби, засоби відеозв'язку, інші форми взаємодії викладача та студента. При дистанційній формі навчання взаємодія викладача і студентів між собою здійснюється на відстані і відображає властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), що реалізуються специфічними засобами Інтернет-технологій або іншими засобами, які передбачають інтерактивність.

Суттєвим є те, що використання нових комунікаційних технологій забезпечує можливість інтерактивної взаємодії учасників навчання незалежно від їх географічної віддаленості один від одного. Крім того, наявність сучасних діалогових засобів навчання і контролю (комп'ютерних програм, інтерактивного відеозв'язку, інформаційних баз і доступу до них через Інтернет) дозволяє організувати навчання, яке відповідає найсучаснішим вимогам дидактики.

В ході реалізації дистанційної форми навчання змінюється організація і форма подачі навчального матеріалу, а саме:

- змінюється структура і зміст інформаційної взаємодії між студентом, викладачем та інтерактивним джерелом навчальної інформації;
- трансформується склад і зміст навчально-методичного забезпечення освітнього процесу;
- видозмінюється інформаційно-комунікаційне предметне середовище [4].

Форма навчання вносить істотне коригування в реалізацію загальнодидактичних цілей і методів навчання. На відміну від традиційної освіти, в якій центральною фігурою є викладач, при використанні нових інформаційних технологій центр ваги переноситься на студента, який активно буде освітній процес, вибирає власну траєкторію в освітньому просторі.

У структурі інформаційно-освітнього простору закладу вищої освіти, який забезпечує якісне використання дистанційних форм навчання, ми виділяємо:

- спільну навчальну, позанавчальну, наукову та організаційну діяльність, яка здійснюється на основі використання засобів інформатизації освіти;
- сукупність інформаційних ресурсів, що мають змістовне наповнення;
- комплекс апаратних та інших технічних засобів інформатизації освіти;
- глобальні, регіональні та локальні комп'ютерні мережі, що надають сервіси та ресурси [5].

Навчання в педагогічному ЗВО має сприяти інтеріоризації компонентів інформаційної діяльності викладача, серед яких ми виділяємо наступні компоненти: гностичний, проєктувальний, конструктивний, організаційний, комунікативний, методичний.

Створення в ході дистанційного навчання методичних матеріалів передбачає в собі поєднання та врахування психологічних закономірностей пам'яті, сприймання, уваги, мислення та вікових якостей студентів.

У сучасних умовах модернізації системи освіти підготовка викладача в сфері ІКТ повинна бути спрямована головним чином на вивчення питань, пов'язаних з використанням їх в освітній практиці. Від того, наскільки методично грамотно викладач організовує освоєння

студентами структурних складових досліджуваного предмета в нових умовах, залежить успішність всього процесу навчання.

В результаті проведеного теоретичного дослідження можемо констатувати:

1. Дистанційне навчання суттєво коригує загальнодидактичні цілі та методи навчання: при використанні нових інформаційних технологій центр ваги переноситься на студента, який активно будує освітній процес, вибирає власну траєкторію в освітньому просторі (при традиційній освіті центральною фігурою є викладач). Як свідчить практика, студенту складно організувати свій процес навчання.

2. Суттєво змінюється структура і зміст інформаційної комунікації між студентом, викладачем та інтерактивним джерелом навчальної інформації.

3. Склад та зміст навчально-методичного забезпечення освітнього процесу при дистанційному навчанні відрізняється від складу та змісту при традиційному.

4. Значно погіршується комунікація викладач-студент, студент-студент, рівень підготовки спеціалістів професій типу людина-людина: це всі без винятку професії педагогічного спрямування.

5. І, мабуть, саме головне: під час дистанційного навчання неможливо сформувати фахові компетенції, для формування яких необхідне матеріально-технічне забезпечення у вигляді лабораторій, навчальних майстерень, дослідних станцій тощо. На наш погляд, використовувати дистанційне навчання для підготовки спеціалістів матеріального виробництва (кваліфікованих робітників, інженерно-технічних працівників тощо), медицини, вчителів технічного напрямку (фізики, хімії, технологій тощо) треба досить виважено тільки у формі онлайн лекцій, оскільки

сформувати професійно важливі практичні уміння та навички дистанційно неможливо.

Список використаних джерел:

1. Воронкін О.С. Організація дистанційних технологій навчання на основі комп'ютерних інформаційних систем вищих навчальних закладів України. URL: <http://www.nbuiv.gov.ua/ejournals/vsunud/2009-6E/09vosnzu.htm> (дата звернення : 30.09.2021).

2. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / За ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2004. 171 с.

3. Що таке дистанційна освіта : як вона працює? [Електронний ресурс]. URL : <http://www.vsemisto.info/osvita/2355-sho-take-vysha-osvita-jakvona-prazjuje> (дата звернення: 30.09.2021).

4. Технологія навчання дорослих на основі особистісно орієнтованого підходу : тренінг. – 2-е вид. доп. і перероб. / В. І. Ковальчук. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с.

5. Закон України «Про вищу освіту» (2014). URL : https://kodeksy.com.ua/pro_viwu_osvitu/download.htm (дата звернення: 30.09.2021).

Сасенко Н.В.

доктор педагогічних наук, професор,
*Харківський національний автомобільно-дорожній
університет
м. Харків, Україна*

Созикіна Г.С.

кандидат педагогічних наук, доцент,
*Харківський національний автомобільно-дорожній
університет
м. Харків, Україна*

МІСЦЕ ІНЖЕНЕРНОЇ ЕТИКИ В ІНЖЕНЕРНІЙ ОСВІТІ

У технічному університеті на перший план усе більше виходять етичні проблеми, пов'язані з технікою, у зв'язку з підвищенням соціальної відповідальності вченого, інженера, проектувальника в сучасному суспільстві, тому що кінцева мета техніки – це служіння людям, але без збитків іншим людям і природі. Вирішення цих проблем забезпечується засвоєнням інженерної етики.

Техніка є невід'ємною частиною сучасної культури й цивілізації, органічно пов'язаною з їх цінностями, ідеалами, традиціями, суперечностями. Так зване чисто об'єктивне, незацікавлене вивчення техніки сьогодні малопродуктивне і може лише посилити кризу, викликану, у тому числі, й науково-технічним прогресом.

Традиційна інженерна діяльність й інженерна освіта завжди були значною мірою орієнтовані на культивування саме технократичного мислення й технократичного ставлення людини до світу. Але з урахуванням сумного досвіду ХХ ст. з'явилася необхідність перегляду системи інженерної освіти з нових, етичних позицій. Мова йде не про відмову від техніки

взагалі, без якої вже неможливе існування людської цивілізації, а пошук нових, більш гуманних форм взаємозв'язку між людиною і технікою. На думку В. Горохова та В. Розіна, завдання полягає в тому, щоб змінити саму внутрішню установку технічної науки й інженерної діяльності через переорієнтацію інженерного мислення і, в першу чергу, через інженерну освіту [1, с. 20].

Західні філософи стосовно використання техніки (Ф. Дессауер, Е. Капп, Л. Мемфорд, М. Хайдеггер, К. Ясперс) займають часто протилежну, але цілком визначену позицію [2].

Наприклад, К. Ясперс доводить, що в технічній цивілізації людина стає одним із видів сировини, предметом обробки, і не може звільнитися від влади створеної нею техніки, у результаті відбувається втрата особистісних та індивідуальних основ. Ф. Рапп відзначає, що справа виглядає так, ніби ми засуджені на присутність техніки, вона стала самостійною інстанцією, розвиток якої здається ледве керованим. Як і більшість авторів XIX ст., Е. Капп оптимістично оцінював можливості техніки. Він бачив у ній засіб культурного, етичного й інтелектуального вдосконалення і «власного порятунку» людства.

Але сучасні філософи частіше вбачають у техніці джерело складних проблем, якщо не пряме зло. У результаті розвитку техніки природа і людина деградують (руйнуються), оскільки стають простими функціональними елементами й матеріалом бездушної машини.

Одні філософи вважають, що техніку необхідно гуманізувати, зробити відповідною природі та людині, інші ж упевнені, що будь-яка спроба гуманізувати сучасну систему, упроваджуючи в неї більшою мірою, ніж раніше, людські цінності, приречена на провал, оскільки система здатна проявляти відносно до таких косметичних операцій абсолютно виняткову стійкість [1]. Вважаємо

найпродуктивнішою точкою зору Ф. Раппа, суть якої полягає в тому, що техніка спирається на механізми культури та цінності людини, тому можна вирішити проблему техніки, удосконалюючи суспільство, соціальні інститути, демократичні механізми контролю, освіту.

Питання взаємозв'язку техніки і людини простежується й у роботах вітчизняних філософів. Відомий мислитель С. Франк, аналізуючи такі гіркі уроки ХХ ст., як винищення мільйонів людей під час Другої світової війни, причому німецькою нацією, що традиційно вважалася носієм християнської культури, загибель сотень тисяч безвинних людей від атомної бомби, розробка якої належить англосакському світу, загально визнаному носієві основ права і пошани до людини, доходить висновку про можливість використання технічного прогресу для зла, для шкоди, і, можливо, для повної загибелі людства. Філософ вважає, що «в наш час людство знаходиться під загрозою остаточної загибелі в результаті несподіваного, майже дивовижного торжества своєї наукової думки, своєї влади над силами природи. Кожен починає тепер розуміти, що забезпечена величезною, майже надприродною могутністю, така зла і дурна істота, якою ще досі значною мірою залишається людина, є справа жахлива за своїми можливими згубними наслідками» [3, с. 453].

Таким чином, причиною імовірних проблем, пов'язаних з технікою, є людина, а головною проблемою майбутнього стає розуміння того, що означає *бути людиною* й яке її місце у світі. Саме особистість ученого, інженера має змінитися раніше, ніж зміниться суспільство. Паралельно з глобалізацією відбувається процес індивідуалізації, який не суперечить, а, навпаки, веде до підвищення ролі особистості. І за своєю суттю це й є процес якісного зростання її культури. Умовою реалізації професійної етики інженера є розвиток

його самосвідомості, що досягається через систему інженерної освіти, яка забезпечується технічними університетами.

Професійна етика інженера, або *інженерна етика* – це система норм професійної моралі, що виражають громадські вимоги до діяльності й поведінки інженерно-технічного працівника з урахуванням особливостей його праці та взаємин усередині професійного середовища, виробничого колективу [4, с. 10].

Моральність технічного фахівця розглядаємо як необхідний внутрішній регулятив інженерній діяльності. Проблеми інженерної етики існували з часів виникнення техніки, але вони дуже загострилися під впливом науково-технічної революції, коли суттєво змінюється характер взаємодії системи «людина – техніка – людина». У цій системі скорочується сфера безпосереднього спілкування людини з людиною, зменшується доля «живого» зовнішнього контролю за діями працівника. При цьому зростає роль саморегуляції дій кожного виконавця. Центр регулювання ставлення людини до людини, праці, техніки закономірно зміщується в духовну сферу – сферу совісті. Совість – одна із складових частин моральної суті людини. «Нескінченним лихом, – пише І. Комаров, – загрожує використання техніки, яку будуть розробляти й експлуатувати нечесні працівники. Навряд чи хто-небудь захоче користуватися літаком або автомобілем, атомним реактором або ліками, якщо їх зроблять безвідповідальні люди. Техніка без етики стане нелюдяною, як і її творці» [4, с. 18].

Зростає відповідальність інженерно-технічних фахівців не лише за надійність і безпеку техніки, що розробляється, а й за екологічні наслідки природоперетворюючих проєктів. Незважаючи на постійну боротьбу за підвищення надійності техніки, застосування нових засобів захисту людини і

довкілля, аварії все-таки трапляються, і їх масштаби можуть бути непередбачуваними. З цією обставиною пов'язана одна з причин зростання професійної відповідальності інженерів за безпечний розвиток техносфери.

Загальні принципи професійної етики базуються на загальнолюдських нормах моралі, таких, як добро і зло, обов'язок і відповідальність тощо. У полі дії конкретної професії формуються спеціальні професійні моральні норми і цінності, характерні лише для даного роду діяльності, наприклад, принцип справедливості є головним в юридичній діяльності, принцип милосердя – у медицині, обов'язку і совісті – у військовій справі.

У інженерній етиці такими принципами вважаємо відповідальність, сумлінність, компетентність фахівця.

У будь-якій професії важлива особистість професіонала – морально стійка, з високим почуттям людської гідності, яка шанує себе й інших. Тому найголовнішим завданням усієї справи підготовки інженерних кадрів вважаємо виховання моральної особистості – ініціативної, компетентної, самостійної і відповідальної, відданої загальній справі. У цьому надійна запорука підвищення авторитету інженера як провідної сили в організації і функціонуванні будь-якого виробництва.

Отже, до етичної культури інженера додаваемо *знання* системи норм професійної моралі, *вміння* відповідати за наслідки своєї професійної діяльності, дотримуватися службового етикету.

Список використаних джерел:

1. Горохов В.Г., Розин В.М. Введение в философию техники: учеб. пособ. М.: ИНФРА-М, 1998. 224 с.
2. Мамалуй Г.Я. Философские альтернативы XX века: Лекции по курсу «История философии».Х.: ХДАК, 2002. 159 с.

3. Франк С.Л. Духовные основы общества. М.: Республика, 1992. 511 с.

4. Комаров И.Н. Этика – инженеру. Мн.: Университетское, 1990. 128 с.

Філіппова Л.В.

кандидат хімічних наук,
доктор педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри аналітичної,
фізичної та колоїдної хімії,
*Національний медичний університет
імені О.О.Богомольця
м. Київ, Україна*

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ФАРМАЦІЇ

Сучасна система професійної освіти орієнтована на формування у майбутніх фахівців системного способу мислення і не обмежується набуттям знань, як таких, а орієнтована на способи, форми і методи їх здобуття з подальшим їх поповненням та застосуванням у професійній діяльності, тобто на методологію пізнавальної діяльності. В Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що «освітній процес, в межах якого відбувається професійна підготовка фахівців – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що проводиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, що навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості» [1].

Більшість дослідників також вважає, що компетентнісний підхід найглибше відображає модернізаційні процеси, що мають місце в усіх країнах Європейського Союзу. На нашу думку, достатньо повно відображає зміст компетентнісного підходу розуміння і тлумачення його О. Пометун [2]. Під поняттям компетентнісного підходу

розуміють спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості, результатом якого буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості.

Розглядаючи структуру професійної компетентності майбутнього магістра [3], ми виокремили п'ять її складових, серед яких і процесуально-діяльнісна. У хімічних дисциплінах визначальна роль у формуванні цієї складової належить хімічному експерименту, який є тим особливим методом, що дає основу для розуміння сутності хімічних явищ та процесів. Хімічний експеримент навчає студента застосовувати отримані теоретичні знання в експериментальних дослідженнях для вирішення практичних завдань.

Проведення хімічного експерименту закладає основи пізнавальної діяльності, дає змогу глибше засвоїти хімічні знання, оволодіти експериментальними методами, вміннями та навичками. Також хімічний експеримент навчає студента застосовувати отримані теоретичні знання в експериментальних дослідженнях для вирішення практичних завдань. Зважаючи на роль і можливості цієї складової в Національному медичному університет імені О.О. Богомольця на кафедрі «Медичної та загальної хімії» студенти вже з перших занять з хімії розпочинають експериментальні дослідження, виконують хімічні досліди, формуючи систему професійно орієнтованих навичок [4].

Аналізуючи багаторічний досвід, можемо стверджувати, що при проведенні студентами фармацевтичного факультету експериментальних досліджень з хімічних дисциплін, у них формуються:

- а) навички дослідницької роботи;
- б) уміння працювати самостійно

- в) логічне мислення;
- г) знання, вміння та експериментальні навички, які є невід'ємним складником професійної компетентності;
- д) пізнавальна активність.

Проведення хімічних досліджень надають студентів можливість:

- ознайомитися з роботою та приладами в хімічній лабораторії;

- опанувати основними методами визначення хімічного складу речовини;

- формувати у студентів уміння та навички роботи з хімічним посудом, реактивами;

- навчити виконувати найпростіші хімічні операції (приготування розчинів з певною концентрацією, титрування, фільтрування і т.п.);

- формування уміння визначати основні показники речовин використовуючи різні фізико-хімічні методи дос майбутнього фармацевта нами були обрані Стандарти та робочі програми шести навчальних дисциплін лідження (гравіметричні, фото-електрохімічні, електрохімічні, хроматографічні).

Завдяки цьому у студентів формуються уміння класифікувати хімічні реактиви, визначати умови їх зберігання; розрізняти хімічний посуд загального та спеціального призначення; вивчити правила зважування на технохімічних та аналітичних вагах. Студенти привчаються правильно розраховувати та готувати розчини з заданою масовою та молярною концентрацією; навчаються визначати основні фізичні показники (температуру, смак, запах, прозорість, густину тощо).

Таким чином, саме хімічні дослідження забезпечують формування у студентів практичних вмінь та навичок, які в подальшому сприяють формуванню професійної

компетентності у майбутніх спеціалістів фармацевтичної галузі.

Безумовно, вихідною позицією для розроблення методики формування професійно орієнтованої процесуально-діяльнісної складової компетентності майбутнього магістра нами були обрані Стандарти та робочі програми шести навчальних дисциплін: «Загальна та неорганічна хімія», «Аналітична хімія», «Біоорганічна хімія», «Фізична та колоїдна хімія», «Фармацевтична хімія», «Токсикологічна та судова хімія».

Проведений аналіз тексту Стандарту ВФО-2018 та робочих навчальних програм з хімічних дисциплін дає змогу здійснити систематизацію умінь та навичок, що складають основу професійної компетентності майбутнього магістра і формуються у процесі навчання хімічних дисциплін у М(Ф)ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>.
2. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.
3. Філіппова Л.В. Діяльність фармацевтів в країнах ЄС та вимоги до їх підготовки з природничих дисциплін. *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України*, Вип. 26. 2020. С. 150–155.
4. Філіппова Л.В. Вплив сучасних вимог на навчання хімічних дисциплін магістрами фармації. *Scientific World «Sworld»*. 2021. Болгарія. Issue № 7.Part 4. March. С. 102–107.

Ховрич М.О.
кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри
технологічної освіти та інформатики,
*Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Мекшун А.І.
магістр технологічного факультету,
*Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ МОЛОДІ

Інтернет-залежність, як порушення соціальних норм, набула в останні роки масового характеру і поставила цю проблему в центр уваги соціологів, соціальних психологів, педагогів, медиків, працівників правоохоронних органів.

Проблема залежної особистості та залежної поведінки є особливо актуальною в сучасному суспільстві. Залежність є формою рабства, яка обмежує особистісні можливості. Будь-яка залежність є перешкодою на шляху до самореалізації.

Для того, щоб віднести людину до залежного типу виділяються ознаки, п'яти з яких достатньо для діагностики залежності [1]:

- нездатність приймати рішення без порад інших людей;
- готовність дозволяти іншим приймати за себе важливі рішення;
- готовність погодитися з іншими, щоб не бути знехтуваним (навіть якщо інші не праві);

- ускладнення почати яку-небудь справу самотійно;
- готовність добровільно йти на виконання принизливих або неприємних робіт з метою отримання підтримки та любові оточуючих;
- погане перенесення переживання самотності та готовність до значних зусиль, щоб його уникнути;
- відчуття спустошеності та безпомічності, коли втрачається зв'язок з близькою людиною;
- страх бути знехтуваним;
- легка вразливість, глибокі переживання через критику та відсутність підтримки зі сторони.

Одна з найповніших класифікацій залежності людини запропонована Г.В. Лозовою, яка виділяє наступні види: алкогольна, телевізійна, любовна, ігрова, сексуальна, харчова, релігійна, трудова, лікарська, комп'ютерна, тютюнова, залежність від здорового способу життя, наркотична. І навіть цей список не є остаточним [2].

М.Г. Рябова пропонує свою класифікацію найбільш розповсюджених видів психологічної залежності: внутрішньоособистісна, предметна, міжособистісна, афективна та залежність від діяльності.

За останні роки відбувся суттєвий стрибок в розвитку та використанні Інтернет технологій. В результаті, на сьогоднішній день можна констатувати, що Інтернет перестав бути просто системою зберігання й передачі надвеликих обсягів інформації, а став новим прошарком нашої повсякденної реальності й сферою життєдіяльності величезної кількості людей. В результаті цього, у користувачів комп'ютерних мереж виникає цілий ряд психологічних феноменів – інтересів, мотивів, цілей, потреб, установок, а також форм психологічної й соціальної активності, безпосередньо пов'язаних із цим новим середовищем. Серед таких феноменів усе більшого занепокоєння з боку

спеціалістів набуває проблема патологічного використання Інтернет. Мова йде про так звану «Інтернет-залежність», яку часто називають «залежність від Інтернету», «Інтернет-адикція», або «надлишкове патологічне застосування Інтернету».

Термін «Інтернет-залежність» трактується дуже широко та визначає немалу кількість проблем поведінки. В процесі дослідження, а саме в підлітковому середовищі, були виділені основні типи поведінки [3]:

1. Кіберсексуальна залежність – характеризується непереборним потягом до відвідування порносайтів, обговорення тем сексуальної тематики на різних форумах чи спеціальних телеконференцій «для дорослих».

2. Пристрасть до віртуального спілкування та віртуальних знайомств – занадто багато знайомих і друзів у мережі, велика кількість листування, постійна участь у форумах.

3. Нав'язлива «фінансова» потреба в мережі – гра в азартні, рольові ігри онлайн, участь в різних інтернет-аукціонах та велика кількість інтернет-покупок.

4. Інформаційне перевантаження (нав'язливий web-серфінг) – нескінченні подорожі по мережі, різноманітний пошук по сайтах та базах даних.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу можна виділити основні причини виникнення Інтернет-залежності у молоді та її ознаки [4]:

- 1) відсутність навичок самоконтролю;
- 2) людина не може самостійно контролювати свої емоції, визначати перспективу, продумувати ситуацію;
- 3) неконтрольованість зі сторони батьків, невміння організувати свій вільний час;
- 4) проблема у спілкуванні в сім'ї;

- 5) необізнаність правил психогігієни взаємодії з комп'ютером;
- 6) бажання замінити комп'ютером спілкування з близькими людьми;
- 7) прагнення піти від труднощів реального світу у віртуальний світ;
- 8) проблема батьків, які не розуміють що дитина дорослішає і нічого не змінюють у спілкуванні з нею;
- 9) якщо у дитини немає особистого простору, то вона почуває себе вдома не комфортно;
- 10) низька самооцінка і невпевненість учня у своїх силах, залежність її думки від оточення;
- 11) неприйняття дитини однолітками, що призводить до замкнутості;
- 12) наслідування друзям, відхід з реальності услід за друзями.

Визначення інтернет-залежності у багатьох випадках дуже широке, воно охоплює і трактує велику кількість проблем поведінки людини та контролю над її бажаннями. Щоб спрогнозувати подальші тенденції розвитку Інтернет-залежності та шляхи її подолання необхідно скористатися досвідом цивілізованих країн світу, які випереджають Україну в інформаційно-технічній сфері.

Список використаних джерел:

1. Козяр О. Профілактика комп'ютерної та Інтернет-залежності на уроках інформатики . Обласна науково-методична конференція “Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта взаємодія”. URL: <http://konf.koipro.kr.ua/blogs/index.php/blog2/r>.
2. Кужель І. Метод проектів як засіб профілактики Інтернет-залежності . Актуальні проблеми технологічної та

професійної освіти: погляд молодих дослідників: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Умань, Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”, 2015. С. 65-69.

3. Лучко Л.М. Розвиток мережі Інтернет в Україні . Харків. Шлях, 2002. 34с.

4. Гуменюк Л.Й. Соціально-психологічні фактори Інтернет-адикції . Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Львів.2013. №1. С. 11-20.

Наукові
перспективи

запрошуємо до публікації
у міжнародному журналі

«Věda a perspektivy»

Журнал засновано з метою налагодження міжнародного співробітництва науковців у різних напрямках світової науки

**МАТЕРІАЛИ ПРИЙМАЮТЬСЯ до 20.10.2021
НА ЕЛЕКТРОННУ ПОШТУ:**

NAUKOVI.PERSPECTIVU@UKR.NET

Детальну інформацію про умови публікації статті можна дізнатись на сайті видавництва

[HTTP://PERSPECTIVES.PP.UA](http://perspectives.pp.ua)

Наукові перспективи

XII-ий том міжнародної колективної монографії

"MODERNÍ ASPEKTY VĚDY"

("СУЧАСНІ АСПЕКТИ НАУКИ")

Запрошуємо взяти участь у підготовці міжнародної колективної монографії

Надсилайте матеріали на електронну адресу: naukovi.perspectuvu@ukr.net

ПРИЙОМ МАТЕРІАЛІВ ДО 07.10.2021

Наукові
перспективи

English B2

*Потрібно підтвердити знання
англійської мови ?*

Пропонуємо Вам отримати Сертифікат B2 міжнародного зразка, який свідчить про успішну здачу іспиту на знання англійської мови!

European Socio-Technical Univercity (м. Варшава, Польща) акредитовано як тестовий центр організації ліцензійних курсів та складання міжнародного мовного іспиту з англійської мови ESOL (рівень B2)

Здобувач отримує міжнародний номерний сертифікат, справжність якого перевіряється в загальній електронній системі Cambridge English за номером сертифіката, який визнається як за кордоном, так і Міністерством освіти і науки України.

ЗВЕРТАЙТЕСЬ НА ЕЛЕКТРОННУ ПОШТУ:
NAUKOVI.PERSPECTUVU@UKR.NET

*Матеріали XIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 жовтня 2021 р., м. Валлетта (Мальта), дистанційно)*

***Матеріали XIV-ої Міжнародної науково-практичної
конференції
(07 жовтня 2021 р., м. Валлетта (Мальта), дистанційно)***

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 04 жовтня 2021 р.
Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

*Видавець: Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея
докторів наук з державного управління» Свідоцтво серія ДК No4957 від
18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.*

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +.38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com